

2025

Begroting 2025

Inhoud

Inleiding	4
Van Begroting 2024 naar 2025	8
Leeswijzer	10
1. Programma's	12
1.1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	12
1.2 Economie, Energie en Buiten	19
1.3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	27
1.4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening	32
1.5 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	35
1.6 Overhead	36
2. Paragrafen	37
2.1 Paragraaf lokale heffingen	37
2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing	43
2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	51
2.4 Paragraaf financiering	59
2.5 Paragraaf bedrijfsvoering	61
2.6 Paragraaf verbonden partijen	68

2.7 Paragraaf grondbeleid	75
2.8 Paragraaf Wet Open Overheid	78
3. Financiële begroting	79
3.1 Geprognostiseerde balans	79
3.2 Overzicht van baten en lasten	80
3.3 Verschillen tussen de begroting 2025 en 2024	82
3.4 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten	83
3.5 Mutaties algemene reserve	83
3.6 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd	84
3.7 Overzicht van baten en lasten per taakveld	87
3.8 Incidentele baten en lasten	91
3.9 Stand en verloop van reserves en voorzieningen	96
3.10 Investerings	98
3.11 Emu-saldo	107
4. Bijlagen	108
4.1 Overzicht Programma's met taakvelden	108
4.2 Uitgangspunten aanwending Algemene Reserve	110
4.3 Mutaties tussen de begroting 2024 en 2025	112
4.4 Besparingen in de begroting 2025	122

Inleiding

Ook in 2025 willen het bestuur en de organisatie van de gemeente Molenlanden de schouders zetten onder plezierig leven en ondernemen in ons prachtige gebied. Oplossingen bieden voor uitdagingen die we ervaren. Vanzelfsprekend samen met inwoners, bedrijven, verenigingen, maatschappelijke organisaties en religieuze instellingen. Dat is op z'n Molenlands!

De omstandigheden zijn veranderd

Als gemeenschap hebben we te maken met schaarste. Dit gaat voor onze inwoners bijvoorbeeld om geld, de beschikbaarheid van woningen en helaas ook om perspectief op een stabiele toekomst. Het aantal inwoners dat hulp kan gebruiken van de buurt, familie of de overheid neemt toe.

De financiële middelen die we als gemeente ontvangen van de Rijksoverheid nemen af. Dit is een uitdaging. In het bijzonder omdat de opgaven juist complexer worden. Denk hierbij aan duurzaamheid, asiel- en migratie, jeugdhulp en woningbouw.

Het 'ravijnjaar' 2026 komt dichterbij en daar hebben we vanaf 2025 serieus rekening mee te houden. Zowel bij de uitvoering van het werk als bij plannen voor de toekomst. In 2025 moeten we keuzes maken om het financiële perspectief op langere termijn gezond te houden. Rond deze keuzes zal het in de samenleving kunnen gaan schuren. Deze dialoog willen we zorgvuldig voeren.

We staan voor onze opgaven

Om de kernen vitaal te houden, blijven we investeren. Dit gebeurt in een context van een schaarsere arbeidsmarkt en bestedingsruimte die beperkt is. Met deze begroting legt het college een realistisch voorstel aan u voor met aandacht voor een goed evenwicht tussen onze maatschappelijke en financiële opgaven. Om tot een sluitende

begroting te komen is, nog meer dan in andere jaren, scherp aan de wind gezeild. Dit betekent echter ook dat eventuele tegenvallers, nieuwe wensen of aanvullende werkzaamheden niet vanzelfsprekend kunnen worden opgelost binnen de voorliggende begroting. De keuze tussen iets niet doen, een opgave temporiseren of incidenteel extra budget beschikbaar stellen, zal naar verwachting op enig moment worden voorgelegd in 2025.

De Begroting 2025 lijkt in veel opzichten op de begroting van voorgaande jaren

De programma indeling en veel inhoudelijk speerpunten zijn vergelijkbaar of een logische vervolgstap. Het verschil is vooral te vinden in hoe we van de Kadernota 'nieuwe stijl' 2025 naar de Begroting 2025 komen. Deze werkwijze met een Kadernota op hoofdlijnen is nieuw voor Molenlanden en heeft tot gevolg dat u in de Begroting niet het gebruikelijke financiële verloop van Kadernota naar Begroting. Nu wordt u een verloop van Begroting 2024 (jaarschijf 2025) naar Begroting 2025 gepresenteerd.

Dit zijn onze speerpunten

Ook in 2025 wil Molenlanden 200 woningen bouwen. Zodat zoals in het coalitieakkoord 2022-2026 staat dat er tot 2026, 800 woningen worden opgeleverd. Hiertoe houden we ons netwerk dichtbij en onze procedures tegen het licht.

We zijn volop bezig met de energietransitie om een afname van het energieverbruik in onze gemeente te bevorderen. We werken aan een betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening voor onze inwoners en bedrijven op een manier die past bij onze klimaatdoelstellingen. Daarbij hebben we ook oog voor het energienetwerk.

We werken aan een toekomstbestendige landbouw in een toekomstbestendig landschap. En bieden het (agrarische) bedrijfsleven en de recreatieve sector de ruimte om zich op een passende manier te ontwikkelen.

De opvang van vluchtelingen en het huisvesten van statushouders vraagt ook in 2025 aandacht en capaciteit. We blijven ons inspannen voor de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne. Hiernaast moet ook onze gemeente diverse groepen migranten een plaats voor langere termijn gaan bieden. In deze begroting gaan we er vanuit dat de kosten ook in 2025 door het Rijk worden vergoed.

‘Gelijke kansen voor iedereen’. In onze samenleving zijn alle inwoners even belangrijk, telt iedereen mee en neemt iedereen naar eigen kunnen deel. We streven naar een inclusieve samenleving. We willen dat iedereen, ongeacht hun achtergrond of beperking, de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij en hun talenten te benutten. We gaan uit van de mogelijkheden, eigen regie en kracht, in plaats van de beperkingen, onmogelijkheden en afhankelijkheid. We erkennen dat wanneer inwoners zich richten op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt, dit preventief werkt. En het voorkomt veel problemen. Daar waar inwoners het niet (helemaal) redden is er een vangnet van hulp en ondersteuning.

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet van start gegaan. Dit is pas het begin. In de komende jaren leren we in de praktijk wat dit betekent en hoe we de dienstverlening naar de inwoners optimaal kunnen houden.

In deze begroting is veel van onze ambitie te lezen. Hiervoor hebben we ons personeel hard nodig. Door de enorme krapte op de arbeidsmarkt is het moeilijker om onze doelen te kunnen behalen. We zetten op een creatieve manier in op de werving van medewerkers. Zo lukt het ons steeds beter om ons personeelsbestand op peil te houden. Mede door hoe we zijn georganiseerd en natuurlijk onze nieuwe werklocatie, blijken we een aantrekkelijke werkgever te zijn. We doen het samen!

Besparingsopgave

We kunnen een sluitende begroting voor 2025 met een saldo van € 0 aanbieden. Dit komt met name door de verwerking van de eerste besparingen en een bijdrage uit de algemene reserve.

Het meerjarenperspectief is niet rooskleurig. Terwijl de kosten voor gemeenschappelijke regelingen, personeel en ICT alleen maar toenemen, wordt de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds lager.

Bij de Kadernota 2024 stelde het college voor om in jaarschijf 2024 een besparing van € 500.000 te realiseren en in 2025 een vergelijkbare besparing te onderzoeken voor de jaarschijf 2025. Tijdens de beeldvormende avond ‘financiële uitdagingen’ op 12 maart dit jaar is hierover met elkaar van gedachten gewisseld. Op dat moment was de gedachte dat met de aanvullende besparingsruimte in de meerjarenraming kon worden gecreëerd om bijvoorbeeld de kosten van het Integraal HuisvestingsPlan Onderwijs (IHP) te kunnen dekken. Maar bij de Kadernota 2025 bleek al dat de financiële uitdaging nog veel groter is.

In de maanden juni en juli heeft een uitgebreide verkenning van keuzemogelijkheden in diverse beleidsterreinen plaatsgevonden. Vele collega's uit de interne organisatie hebben zich ingespannen om deze mogelijkheden in beeld te brengen. Enkele uitkomsten hebben we als besparingsvoorstel kunnen verwerken in deze Begroting 2025. Voor veel mogelijke veranderingen is echter eerst een beleidswijziging of andere voorbereiding noodzakelijk. Tijdens de beeldvormende avond op 24 oktober willen we hierover nader in gesprek gaan met de gemeenteraad. Ook hopen we dan enkele richtinggevende uitspraken te krijgen waarmee we kunnen uitwerken.

In de tussentijd zijn we kritisch op wat we wel en niet doen, maken we een pas op de plaats met de personele formatie en begroten we onze budgetten strak. De leges zijn gebracht naar 100% kostendekkendheid. Ook zoeken we naar alternatieve financieringsmogelijkheden. Dit is op zichzelf goed en nodig, maar dit betekent ook dat

eventuele nieuwe ambities in de loop van 2025 niet vanzelfsprekend kunnen worden ingevuld.

Inzicht in de woonlasten

De lokale lastendruk voor een meerpersoonshuishouden ontwikkelt zich in Molenlanden als volgt:

Woonlasten			
	2024	2025	Vershil
Afvalstoffenheffing	418	465	11%
Rioolheffing eigenaar	106	112	5%
Rioolheffing gebruiker	149	156	5%
OZB eigenaar	328	335	2%
Totaal	1.001	1.068	7%

De stijging van de lasten naar 7% komt met name door de hogere kosten die we via de afvalstoffenheffing doorberekenen. De OZB is geïndexeerd.

De rioolheffing neemt met drie procent plus de indexering toe. Dit is zo afgesproken in het Gemeentelijk RioleringsPlan.

We zetten de reserve in voor onze inwoners

De reservepositie van Molenlanden is onverminderd sterk. We proberen de reserves zoveel mogelijk te laten werken voor de inwoners of de exploitatie te ontlasten. Er zijn wel uitdagingen voor de toekomst om alle investeringen te kunnen blijven betalen.

Onze weerstandsratio, de omvang van onze weerstandscapaciteit afgezet tegen het totaal van de ingeschatte risico's, komt uit op 4,4. Dit betekent dat we ruimschoots voldoende middelen hebben om onverwachte tegenvallers op te vangen.

In tegenstelling tot voorgaande jaren bestaat voor gemeenten, onder voorwaarden, de mogelijkheid om structurele lasten tot op zekere hoogte te dekken uit de reserves. Onze reservepositie is dusdanig dat wij hier ook gebruik van kunnen maken. Mede hierdoor zijn we tot een sluitende begroting voor jaarschijf 2025 gekomen.

We houden elkaar vast

Zoals de Koning in zijn troonrede aangaf: "...In onze complexe samenleving is het antwoord op de vraag wat wél kan vaak niet eenvoudig te geven..." Toch ligt daarin onze opdracht, want ondanks alle uitdagingen wil dit college stap voor stap werken aan concrete oplossingen, die bijdragen aan zekerheid, vertrouwen en verbinding. Dit kunnen wij alleen samen. Als college, gemeenteraad, inwoners van Molenlanden, gemeentelijke organisatie. Kortom, als samenleving. Want samen maken wij Molenlanden iedere dag een beetje beter.

Wat gaan we in 2025 doen? deel 1/2

U leest in één oogopslag wat we in 2025 doen. Alle activiteiten staan in de begroting 2024.

1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

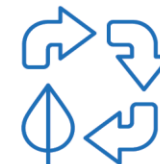
€ 26,5 miljoen

- Voorzien in de actuele woonbehoefte
- Realiseren en in stand houden van goede en passende onderwijshuisvesting voor het basisonderwijs
- Verkeersveiligheid bevorderen
- Aantrekkelijke, toegankelijke en veilige leefomgeving die klimaatbestendig en duurzaam is

2 Economie, Duurzaamheid en Landschap

€ 23,1 miljoen

- Een toekomstbestendige, duurzame, agrarische sector
- Een versnelling in de afname van energiegebruik
- Aantal kilo's restafval per inwoner verder laten dalen
- Versterking van het aantrekkelijke woon- en leefklimaat door klimaatbewust handelen
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

€ 55,4 miljoen

- Bestrijden van armoede
- Taalvaardigheid voor iedereen bevorderen
- Meer samenwerking tussen sociaal domein en medisch domein
- Vitaler en gezonder opgroeien en ouder worden
- Inzetten op het voorkomen van mentale problemen bij jongeren

4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening

€ 9,9 miljoen

- Ontwikkeling dienstverlening
- Aanpak ondermijning
- Actualisatie Veiligheidsplan
- Informatiebeveiliging

Bedrijfsvoering

€ 19,7 miljoen

Formatie per 1.000 inwoners	6,6
% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	10%
% overhead t.o.v. totale lasten	15%

Woonlasten

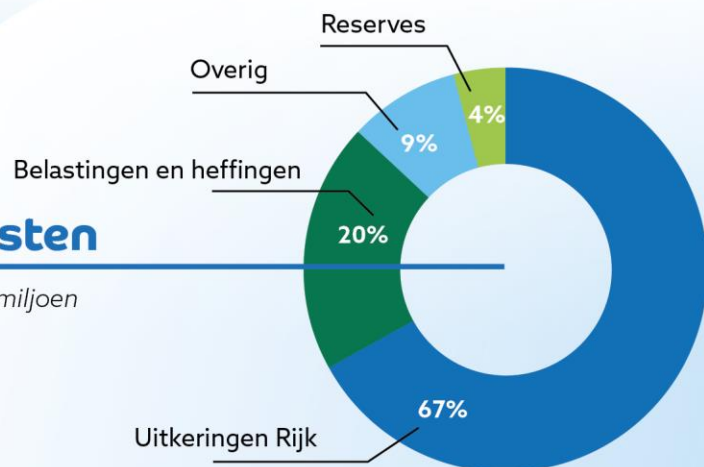
OZB	€ 335
Rioolheffing	€ 268
Afvalstoffenheffing	€ 465
Totale woonlasten	€ 1068

Inkomsten en uitgaven

Per programma is aangegeven waar de accenten van het beleid liggen. Hier ziet u hoe het geld over de programma's verdeeld is en waar de gemeente haar inkomsten uit krijgt.

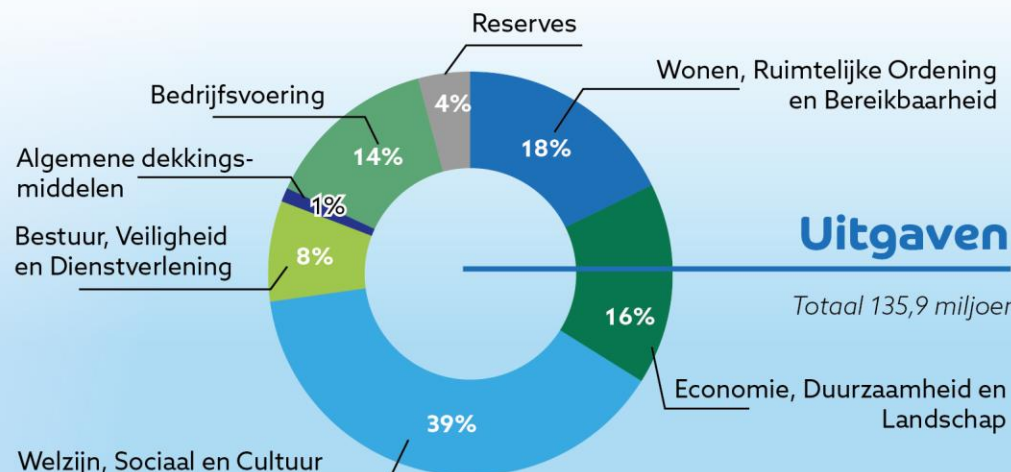
Inkomsten

Totaal 135,9 miljoen

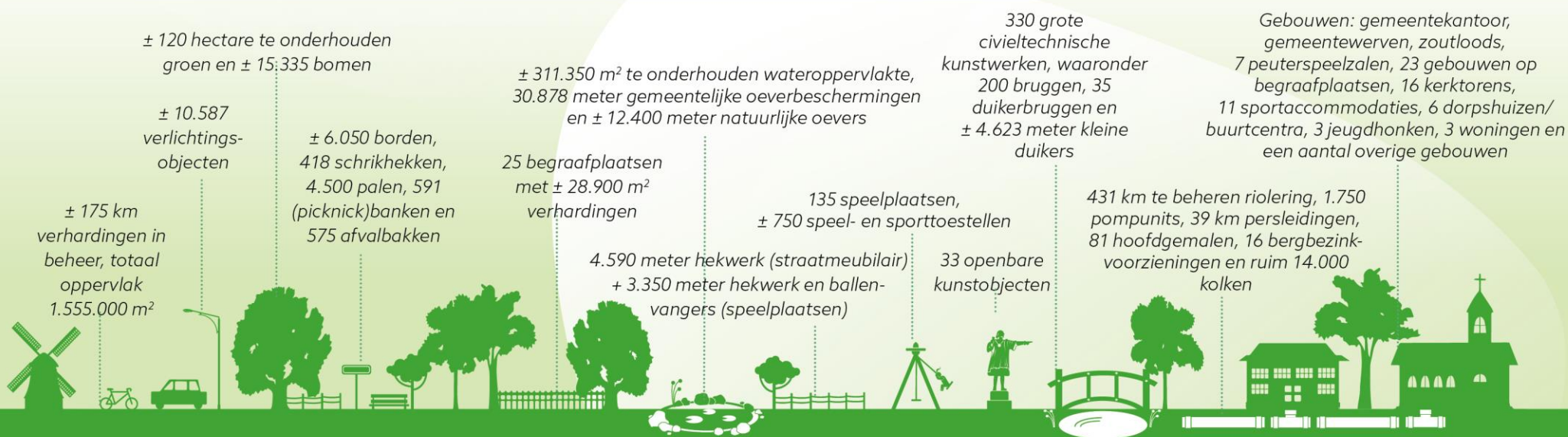
Uitgaven

Totaal 135,9 miljoen

Molenlanden in cijfers

Molenlanden bestaat uit 20 kernen met een totale oppervlakte van 19.160 ha. Deze cijfers geven u een inzicht waar de investeringen onder meer naar toe gaan.

Van Begroting 2024 naar 2025

De begroting 2024 kende nog een positief saldo. De jaren 2025, 2026 en 2027 lieten toen al een tekort zien. Vergeleken met de begroting van 2024 zijn er veel mutaties geweest. Waaronder enkele grote mutaties zoals het terugdraaien van de geplande storting aan de algemene reserve, de uitkering uit het gemeentefonds, hogere personeelskosten en het uitvoeringsprogramma Sociaal Domein. Een deel van deze mutaties was in de Kadernota 2025 al aangekondigd. Daarnaast zijn er besparingen die dit tekort kleiner maken. Er wordt onder andere bespaard op inhuur van personeel, de bedrijfsvoering van Avres en op de stelpost voor prijsstijgingen. We hebben risicovoller geraamd. Dit kan het gevolg hebben dat we de komende tijd bij tegenvallers eerder om extra budget moeten vragen, bijvoorbeeld bij ziekte van personeel.

Tenslotte is € 731.000 ten laste van de algemene reserve ingezet om de begroting 2025 sluitend te krijgen. Dit is éénmalig toegestaan. We mogen dit jaar maximaal 10% van het vrij besteedbare deel van de algemene reserve inzetten. Voor ons komt dit neer op maximaal € 1,2 miljoen.

Deze stappen zien er cijfermatig zo uit:

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Stand begroting 2024-2027	-1.743	-1.997	-232	-232
Mutaties ten opzichte van de begroting 2024	-732	-2.127	-3.587	-2.044
Besparingsopties	1.745	1.705	1.705	1.705
Inzet algemene reserve in 2025	731	0	0	0
Saldo begroting 2025-2028	0	-2.419	-2.114	-571

De mutaties tussen de begroting 2024 en 2025 zijn opgenomen in [Bijlage 4.3: mutaties tussen de begroting 2024 en 2025](#): opgenomen. Hier staat ook bij of de mutatie al in de Kadernota 2025 stond.

De besparingen staan in [Bijlage 4.4: besparingen in de begroting 2025](#).

Leeswijzer

In deze leeswijzer geven we een korte toelichting op de samenstelling van de programmabegroting.

De begroting is opgebouwd uit programma's en paragrafen

De programma's geven informatie per 'beleidsveld'. De paragrafen geven informatie over de gemeente in zijn geheel en geven dwarsdoorsneden door de programma's heen.

De programma's zijn:

1. Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid;
2. Economie, Energie en Buiten;
3. Welzijn, Sociaal en Cultuur;
4. Bestuur en Veiligheid.

Per programma is dezelfde opbouw gekozen

De programma's zijn uitgewerkt aan de hand van de drie 'w-vragen': wat willen we bereiken?, wat gaan we ervoor doen? en wat mag het kosten?:

- *Wat willen we bereiken?*

We geven aan welk maatschappelijk effect (of algemene beleidsdoelstelling) wij met het programma willen bereiken. Vergeleken met de vorige begroting is een belangrijke kwaliteitsverbetering doorgevoerd in afstemming met de auditcommissie.

- *Wat gaan we ervoor doen?*

We benoemen de specifieke inspanningen die we in het begrotingsjaar gaan leveren, die bijdragen aan de doelstellingen. Deze hebben we zo geformuleerd dat de raad kan controleren,

tussentijds of via het jaarverslag, of het college de afgesproken prestaties realiseert.

- *Wat mag het kosten?*

We geven aan wat het benodigde budget is met de belangrijkste mutaties vergeleken met de vorige begroting zoals de effecten van gewijzigd of nieuw beleid.

We leiden ons succes af van indicatoren

Dit doen we aan de hand van landelijke, verplichte BBV indicatoren. Deze zijn meestal afkomstig uit landelijke databases bijvoorbeeld CBS, waarsatajtgemeente.nl.

Daarnaast zijn specifieke 'Molenlandse' indicatoren vermeld. Deze geven, net als de landelijke indicatoren, een beeld van de gerealiseerde en beoogde prestaties en effecten. Niet alle indicatoren worden jaarlijks gemeten of zijn deze nog in ontwikkeling waardoor niet alle actuele informatie beschikbaar is. We blijven werken aan de meetbaarheid van de impact die we in de samenleving willen bereiken. Zodat we beter kunnen bepalen of ons beleid het gewenste effect heeft.

Naast de programma's in het programmaplan geven we de berekening van de overhead en de algemene dekkingsmiddelen aan. Algemene dekkingsmiddelen zijn de financiële middelen die niet specifiek aan een bepaald programma kunnen worden toegewezen.

Er is ook een financieel deel van de begroting

In het financieel deel van de begroting zijn vooral de verplichte financiële overzichten opgenomen, zoals het overzicht van baten en lasten, de geprognostiseerde balans en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

U vindt apart de taakveldenraming

De taakvelden zijn de vertaling van de bestuurlijke doelen naar de ambtelijke uitvoering en behoren tot het domein van het college. Daarom werken we deze in de programmabegroting niet uit, maar alleen genoemd om het verband tussen programma's en taakvelden zichtbaar te maken.

1. Programma's

1.1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

Missie

We zetten in op een optimale leefomgeving waar mensen graag (willen) wonen, verblijven en samenleven. We houden Molenlanden via wegen, water en spoor goed bereikbaar. Ook waarborgen we de verkeersveiligheid binnen en buiten de kernen.

Wonen

Wat willen we bereiken?

- Voorzien in de actuele (lokale) woonbehoefte. (A.1)
Toelichting: Om beter aan te sluiten op de vraag ligt het accent op betaalbare woningen voor (lokale) starters en jonge doorstromers en kleinere woningen voor oudere huishoudens. Daarbij houden we rekening met de kwaliteiten van ons gebied.

Wat gaan we ervoor doen?

- Versnellen van de woningbouw door: (A.1)
 - de Regionale realisatieagenda (RRA) ook bekend als de Woondeal, met daarin onder andere afspraken over de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor de woningbouw;
 - het programma Versnelling Woningbouw uit te voeren, zoals onder andere de bouw van betaalbare woningen.*Toelichting: We bouwen in de periode tot 2030 1.460 woningen om de woningvoorraad op peil te brengen. We streven naar 200 nieuwe woningen per jaar. We zetten vooral in op de bestaande, grote en kansrijke plannen binnen het programma Versnelling Woningbouw en sluiten we aan op landelijke, provinciale en regionale initiatieven.*
- Het volkshuisvestingsprogramma opstellen dat in plaats komt van de woonvisie. (A.1)

Toelichting: Het Volkshuisvestingsprogramma wordt op basis van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrvh) een verplicht programma onder de Omgevingswet. Dit programma is breder dan enkel en alleen een woonvisie. De huidige Woonvisie Molenlanden loopt tot en met 2024. Om aan te sluiten op de actuele woonbehoefte is in 2024 een Woningbehoefteonderzoek Molenlanden uitgevoerd. We actualiseren in 2025 de Woonvisie/Volkshuisvestelijkprogramma Molenlanden met de onderzoeksresultaten.

- Huisvestingsverordening opstellen. (A.1)
Toelichting: De Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrvh) verplicht een huisvestingsverordening. We bereiden de verordening voor in regionaal verband. Vooral voor de urgentieregeling (voorrangsregeling).
- Asielzoekers opvangen. (A.1)
Toelichting: Formeel gezien is geldende Spreidingswet nog steeds van kracht. Gezien de koers van het nieuwe kabinet is het raadzaam op dit moment alert te zijn en in te spelen op de ontwikkelingen die komen gaan. Waarbij rekening wordt gehouden met de vastgestelde kaders vanuit de gemeenteraad.
- Uitvoeringsprogramma's opstellen met de netwerkpartners om de Woonzorgvisie uit te voeren. (A.1)
Toelichting: We stellen een Programma Wonen met Aandacht op. De uitvoeringsprogramma's van de Woonzorgvisie zijn hier een onderdeel van. Dit is een co-creatie van het ruimtelijke en sociale domein.
- Meerjarige afspraken over het woonbeleid uitvoeren en monitoren in samenwerking met woningcorporaties en huurdersorganisaties. (A.1)
Toelichting: De nieuwe meerjarige prestatieafspraken lopen van 2025-2027. Jaarlijks maken we met onze partners een uitwerking, waarin we de afspraken voor dat jaar concretiseren. De afspraken gaan bijvoorbeeld over het betaalbaar en beschikbaar houden van woningen in de sociale

huursector, verduurzaming, bijzondere doelgroepen en leefbaarheid.

- Uitvoering geven aan de Beleidsnotitie huisvesting (groepen) arbeidsmigranten Molenlanden november 2022. (A.1)
Toelichting: Dit beleid maakt het mogelijk om locaties te onderzoeken op bedrijventerreinen. Voor deze locaties voeren we meerdere gesprekken met eigenaren. Zij zijn hun plannen aan het voorbereiden.
- Uitvoering geven aan het Woonwagengebeleid 2025 (beoogde vaststelling door de gemeenteraad in de september 2024). (A.1)
Toelichting: Hierin staat beschreven hoe we met de woningcorporaties omgaan met toekomstige aanvragen voor woonwagengebouwen en hoe we omgaan met de huidige locatie in Arkel.

Netwerk

Inwoners, ontwikkelaars/bouwers, woningcorporaties, huurdersverenigingen, (regio)gemeenten, zorgaanbieders, provincie Zuid-Holland, het Rijk, VNG, Waterschap Rivierenland.

Leefomgeving & Ruimtelijke ordening

Leefomgeving

Wat willen we bereiken?

- Verdere werken aan inrichting en organisatie van de Omgevingswet. Waarbij oog is voor aanpak, werkwijze, proces en procedure en het begeleiden van inwoners bij aanvragen en zorgen voor snellere en logischere afhandeling van initiatieven. (B.1)
- Tijdig en goed inspelen op trends, opgaven en ontwikkelingen in de leefomgeving. (B.2)
- Behouden en doorontwikkelen van levendige kernen, linten, bedrijvigheid en een vitaal buitengebied. Waar nodig wegen we de belangen zorgvuldig af die daar een rol bij spelen. (B.3)

- Het thema “water” invoeren als belangrijk beleidsterrein zodat we huidige en toekomstige ruimtelijke opgaven en -ontwikkelingen goed kunnen uitvoeren (B.4).

Wat gaan we ervoor doen?

- Het werken met de Omgevingswet voor- en met de organisatie en verder inrichten en invoeren van de omgevingsvisie, opstellen van het omgevingsplan, gebieds- en themagerichte uitwerkingen en het opstellen van uitvoeringsprogramma's en het opstellen van het omgevingsplan. (B.1)
- De Omgevingsvisie, een van onze belangrijke pijlers van beleid, verder verrijken met bestaande beleidsvisies. En dit daarna uitwerken in thema's met uitwerkingen per gebied. (B.1, B.3)

Toelichting Omgevingsvisie:

Het gaat hierbij over de vervolgaanpak om te komen tot gebieds- en themagerichte uitwerking en verrijking van de omgevingsvisie. Dit is een apart traject naast het werken met de omgevingsvisie (en andere visiestukken) wat wordt uitgewerkt in het beleidshuis van de gemeente. In de manier van werken zit de integrale manier van werken geborgd, waarin toets momenten aan visies plaatsvinden en het beleidshuis wordt vereenvoudigd. Om goed uit de voeten te kunnen met de omgevingsvisie hebben we een duidelijke structuur nodig van visies en uitvoeringsprogramma's. Gestroomlijnde uitvoeringsprocessen moeten ervoor zorgen dat we als gemeente de regie in handen houden. En een manier van werken ontwikkelen die passend is binnen de Molenlandse manier van werken. Het doel hiervan is om de inwoner beter te kunnen faciliteren en het begrijpelijk te houden.

- Verder bouwen aan de structuur van het omgevingsplan dat integraal en gebiedsdekkend is. Dit omgevingsplan moet uiterlijk op 1 januari 2032 gereed zijn. (B.1, B.3)

Toelichting omgevingsplan:

Het Omgevingsplan brengt de landelijke, regionale en gemeentelijke regels samen, zodat we de ambities uit de Omgevingsvisie

kunnen uitvoeren. De komende jaren werken we hier verder aan voor alle gebieden. Deze periode noemen we de transitiefase. In deze fase zetten we het tijdelijke omgevingsplan (dat automatisch ingaat bij de invoering van de Omgevingswet) om in een permanent plan. Alle huidige bestemmingsplannen, regels uit de bruidsschat en verordeningen maken deel uit van het omgevingsplan. Dit proces begint met een basisset aan regels. In de loop der jaren werken we dit verder uit met thema's zoals duurzaamheid, wonen en natuur.

- De nota grondbeleid actualiseren en ervoor zorgen dat er voldoende mensen zijn om het uit te voeren met de juiste middelen, (B.2)

Toelichting:

We passen de Nota grondbeleid Molenlanden nu aan en bieden die in april 2025 aan de raad aan. We kijken daarbij nadrukkelijk hoe we de Nota willen toepassen en of dat onze organisatie lukt. Grondbeleid is steeds belangrijker om onze doelen voor wonen en werken te kunnen behalen. Het is nodig om onze organisatie daarvoor toe te rusten.

- We stellen een nieuw document op over de landschappelijke kwaliteit van de gemeente. Dat doen we samen met onze stakeholders (B.2)
- Water speelt een belangrijke rol in onze leefomgeving. Daarom schrijven we in 2025 onze plannen en uitgangspunten op in een Watervisie. We beschrijven de interactie van de boven- en ondergrondse waterdynamiek in onze ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden En maken zogenaamde watergebonden kaders, uitgangspunten, voor Molenlanden. (B.2, B.3)

Toelichting:

Water is een actueel, urgent, divers en structureel thema voor onze opgaven. In vrijwel alle ruimtelijke ontwikkelingen spelen water en bodem een grote rol. Om de verschillende opgaven en uitdagingen goed met elkaar te verbinden en waar ook

aandacht is voor de landbouw en de boeren, is een integrale watervisie voor Molenlanden noodzakelijk, Daarna moeten we plannen maken om toe te werken naar een goed watersysteem.

- We haken aan bij en adviseren over landelijke en regionale opgaven (B-4). Denk hierbij aan de energietransitie, de provinciale ruimtelijke puzzel, het provinciale omgevings- en natuurbeleid, het regionale waterbeheerbeleid.

Toelichting:

Nieuwe vraagstukken en opgaven vragen vaak om expertise op het gebied van ruimtelijke ordening en de impact op de fysieke leefomgeving. Het is van belang om hier als gemeente vroegtijdig in mee te denken en te adviseren.

Ruimtelijke Ordening

Wat willen we bereiken?

- Behouden en waar mogelijk verbeteren van het karakteristieke landschap en de kwaliteit van de (lint)bebouwing van onze gemeente, met ruimte voor nieuwe initiatieven die passend zijn in het gebied. (B.4)
- Met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden zorgen voor een betere ruimtelijke inrichting van ons gebied. (B.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- We richten ons op de ruimtelijke kwaliteiten van de kernen, linten en het buitengebied. We denken mee met de plannen van (externe en interne) initiatiefnemers. De instrumenten vanuit de Omgevingswet, Intaketafel en Omgevingstafel zetten we daarbij in.
- We herijken en ontwikkelen ons ruimtelijk (uitvoerings)beleid. (B.4 - B5.)

Netwerk

- Inwoners, professionele partijen, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, GGD, Veiligheidsregio, Provincie, Waterschap, omliggende gemeenten, VNG.

Buitenruimte

Wat willen we bereiken?

- Een buitenruimte waarin onze inwoners en bezoekers zich comfortabel en veilig voelen. (C.1).
We vertalen dit naar passende fysieke inrichting (inclusief dagelijks beheer) die voorziet in:
 - voldoende groen, water en speelgelegenheid;
 - voldoende bereik per openbaar vervoer, fiets en auto;
 - ruimte voor ondergrondse infrastructuur;
 - een aantrekkelijke, toegankelijke en veilige leefomgeving;
 - een klimaatbestendige- en duurzame leefomgeving.

Wat gaan we ervoor doen?

- Beheren en herinrichten van onze buitenruimte op basis van het vastgestelde integraal beheerplan Buitenruimte, waaronder:
 - op orde brengen en houden van het basisbeheer;
 - realiseren van een toegankelijke buitenruimte (VN-verdrag);
 - omvormen van trapveldjes naar beweegparken (Sportakkoord);
 - uitbreiden areaal bomen en groen;
 - aanleg natuurontwikkelingsgebieden. (C.1.)
- Onderhouden en (zoals het meerjarenprogramma beschrijft) renoveren van de sportaccommodaties. In 2025 renoveren we het kunstgrasveld bij Stedoco en enkele natuurgrasvelden bij ASV Arkel en vv Peursum. Er is voor gekozen om voor de tennisaccommodaties geen middelen beschikbaar te stellen vanwege onze financiële situatie. (C.1.)
- Onderhouden en toekomstbestendig inrichten van onze begraafplaatsen. In 2025 breiden we de begraafplaatsen in Hoor- naar en Giessenburg uit. Ook onderzoeken we mogelijkheden

om de (grond)waterproblematiek op diverse begraafplaatsen op te lossen. (C.1.)

Netwerk

Inwoners, dorpsberaden/klankbordgroepen, kerken, woningbouwcoöperaties, politie, brandweer, provincie, Waterschap Rivierenland, omgevingsdienst, marktpartijen (advies- en ingenieursbureaus, aannemers en dergelijke).

Verkeer en vervoer

Wat willen we bereiken?

- Een goed bereikbare gemeente, veiligheid en leefbaarheid in onze kernen en op de wegen en duurzame mobiliteit. (D.1)
- Ketenmobiliteit die zich aanpast aan maatschappelijke ontwikkelingen. (D.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Een programma opstellen om aan de slag te gaan met de uitvoering van de mobiliteitsvisie. (D.1 en D.2)
- Actief sturen op het beperken van de overlast bij reizigers, waarbij voorkomen van sluipverkeer prioriteit heeft. (D.1)
- Voor de Voorstraat/Sluis in Groot-Ammers onderzoeken we de mogelijkheden om de leefbaarheid te verbeteren en de verkeersveiligheid te bevorderen. (D.1)
- Werken aan de herinrichting van de Molenstraat en Entreezone in Kinderdijk. (D.1)
- Het opstellen van een integrale laadvisie; een kijk op de aanleg van laadpalen binnen onze gemeente, en plaatsingsbeleid voor laadinfrastructuur. (D.1)
- Verbeteren van de bereikbaarheid van het openbaar vervoer met bijvoorbeeld de inzet van deelfietsen bij ov-haltes en knooppunten. (D.2)

Netwerk

Inwoners, (regio)gemeenten, waterschap, provincie, Rijkswaterstaat, het Rijk, Politie, Qbuzz, MerwedeLingelijn, Waterbus, veerexploitant(en), verkeersveiligheidspartners (onder meer VVN, fietsersbond), Nationale Agenda Laadinfrastructuur.

Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

- Goede en passende onderwijshuisvesting voor het basisonderwijs, waarin het fijn is om te leren en te werken. (E.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoeren van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2024. We starten met een verkenning met een haalbaarheids-onderzoek schoolgebouw bovenaan de lijst met een haalbaarheidsonderzoek. (E.1)
- Starten met een project voor de verkenning van verduurzaming van bestaande panden. (E.1)

Netwerk

Inwoners, schoolbesturen, scholen, leerlingen.

Opvang Vluchtelingen

Wat willen we bereiken?

- Opvang van 200 ontheemden uit Oekraïne. (F.1.)
- Opvang asielzoekers conform de opgave in de Spreidingswet. (F.2.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Aanvullend op Waal en Groot-Amers bouw en exploitatie locatie Giessenburg voor de huisvesting van maximaal 75 ontheemden uit Oekraïne. (F.1.)
- Huisvesten van in totaal 280 asielzoekers, waarvan 24 alleenstaande minderjarige asielzoekers door de exploitatie

van de TGO in Bleskensgraaf en de opening van meerdere locaties. (F.2.)

- Voor het openen van aanvullende locaties voor de opvang van asielzoekers de dialoog aan te gaan met de samenleving om tot de beste duurzame locaties te komen. (F.2.)

Netwerk

COA, NOO, Veiligheidsregio.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie Molenlanden
- Woonvisie Molenlanden 2020 - 2024 (oktober 2020)
- Nota Grondbeleid
- Vastgoed en Accommodatiebeleid
- Integraal Huisvestingsplan
- Beleidsnotitie Arbeidsmigranten/Tijdelijke Medewerkers
- Beleidsdocument begraafplaatsen
- Beleidsdocument Gladheidsbestrijding
- Beheerplannen:
- Integraal beheerplan Molenlanden 2022-2026
- Gemeentelijk Rioleringsplan Molenlanden 2020-2024
- Baggerplan 2022-2033
- Beheerplan begraafplaatsen 2022-2026
- Uitvoeringsplan begraafplaatsen
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding
- MeerJaren OnderhoudsPlan wegen-riolering (MJOP)
- MeerJarenPlan renovatie voetbalvelden
- Mobiliteitsvisie Molenlanden 2040
- Uitvoeringsprogramma Mobiliteit Molenlanden 2024-2028

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie	Streefwaarde 2024	Bron
Aantal nieuwe woningen	173 (2023)	200	CBS Statline, voorraad woningen
Tevredenheid inwoners over de openbare ruimte	Ruim voldoende (2022)	Goed	'Leefbaarometer' Min. BZK, 2022

Indicator	Berekend	MLL	NL
Nieuwe woningen	per 1000 woningen 2023	6,6	9,1
Demografische druk	Perc 0-20 jr en 65+ t.o.v. 20-65 jr 2023	80,5	70,3
Gemiddelde WOZ-waarde (x € 1000)	Woningen 2024	413	379
Gemeentelijke Woonlasten een-persoonshuishouden	€ (2024)	901	911
Gemeentelijke Woonlasten meer-persoonshuish.	€ (2024)	1.078	994

Indicator	Uitkomst 2019		Uitkomst 2020		Uitkomst 2021		Uitkomst 2022		Uitkomst 2023	
Verkeersongevallen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen
Ongevalen	174	47	147	33	175	51	185	46	176	51
Gewonden	25	6	30	8	45	8	38	12	50	17
Doden	4	0	4	1	2	0	8	1	1	0

Indicator	2024 (gem. rapportcijfer)
Tevredenheid over woningaanbod (woningzoekers)	4,1
Tevredenheid over woningaanbod (algemeen)	4,7
Tevredenheid over bereikbaarheid	6,2
Tevredenheid over kwaliteit netwerk	6,4
Tevredenheid over verkeersveiligheid	6,0
Tevredenheid over het openbaar vervoer	4,2

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie Molenlanden
- Woonvisie Molenlanden 2020 - 2024 (oktober 2020)
- Nota Grondbeleid
- Vastgoed en Accommodatiebeleid
- Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs
- Beleidsnotitie Arbeidsmigranten/Tijdelijke Medewerkers
- Beleidsdocument begraafplaatsen
- Beleidsdocument Gladheidsbestrijding
- Beheerplannen:
- Integraal beheerplan Molenlanden 2022-2026
- Gemeentelijk Rioleringsplan Molenlanden 2020-2024
- Baggerplan 2022-2033
- Beheerplan begraafplaatsen 2022-2026
- Uitvoeringsplan begraafplaatsen
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding
- MeerJaren OnderhoudsPlan wegen-riolering (MJOP)
- MeerJarenPlan renovatie voetbalvelden
- Mobiliteitsvisie Molenlanden 2040
- Uitvoeringsprogramma Mobiliteit Molenlanden 2024-2028

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A. Lasten	24,1	25,9	26,5	27,5	25,5	29,3
B. Baten	11,3	7,3	7,8	8,7	6,2	9,3
C. Mutaties reserves	0,5	0,3	0,8	1,3	1,8	2,2
Totaal Programma 1	12,3	18,4	17,9	17,5	17,5	17,8

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het gaat om de volgende budgetten:

- Integraal beheerplan buitenruimte (€ 100.000 incidenteel);
- Maatregelen komgrenzen (€ 60.000 incidenteel);
- Kostendekkende leges omgevingsvergunningen en ruimtelijke ordening (€ 526.000 structureel voordelig);
- Doorontwikkeling invoering omgevingswet (€ 202.000 aflopend structureel);
- Doorberekende personeelslasten zijn toegenomen (€ 700.000).

1.2 Economie, Energie en Buiten

Missie

We willen een gemeente zijn waarin volop ruimte is voor innovatie en ondernemen. We werken aan een toekomstbestendige landbouw in een toekomstbestendig landschap. En bieden het (agrarische) bedrijfsleven en de recreatieve sector de ruimte om zich op een passende manier te ontwikkelen. We willen bijdragen aan:

- De ontwikkeling naar een energieneutraal, circulair en klimaatbestendig Molenlanden;
- Het behoud (en verrijking) van ons landschap;
- Een gezonde bodem als basis voor een eerlijke voedselketen.

Economie

Wat willen we bereiken?

- We willen zorgdragen voor een prettig ondernemersklimaat met voldoende, toekomstbestendige en kwalitatief goede ruimte voor bedrijvigheid en werkgelegenheid zoals beschreven in het vastgestelde beleidskader bedrijvigheid (januari 2024) (A.1)
- Goede aansluiting van onderwijs op behoefte van ondernemers aan (lokale) arbeidskrachten. (A.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- We geven uitvoering aan het uitvoeringsprogramma bedrijvigheid (A.1.)
- We participeren ambtelijk en bestuurlijk in het netwerk economie Zuid-Holland Zuid (A.1)
- Inzetten op een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en ondersteunen initiatieven daartoe. (A.2.) Het gaat hierbij om ondersteuning van i_lab, organisatie van techniek-routes en activiteiten op het gebied van loopbaanoriëntatie en begeleiding. (A.2.)
- We blijven uitvoering geven aan de campagne Koop Lokaal (A.1.)

Netwerk

Ondernemers, collectieven van ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, omgevingsdienst Zuid Holland Zuid, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

Agrarische economie

Wat willen we bereiken?

Een toekomstbestendige, duurzame, agrarische sector die zich verder kan ontwikkelen naar een duurzamere landbouw, met nieuwe verdienmodellen waarbij verbreding en diversifiëring van de bedrijfsvoering mogelijk is. (B.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het vergunningenloket en de stikstofbank.
Veel boeren in de Alblasserwaard hebben vragen rondom hun vergunning. Het is van belang dat alle boeren op een gelijkwaardige manier kunnen nadenken over hun toekomst. Er moet daarom een oplossing komen voor PAS-melders, niet melders en interimmers. We willen een stikstofbank oprichten op het niveau van de Alblasserwaard. Stikstofreductie die we in het gebied realiseren, willen we benutten voor de ontwikkeling van landbouw, natuur en woningbouw. Dit doen we als gezamenlijke overheden (Rijk, Provincie, Gemeente, Omgevingsdiensten).
- In samenwerking met agrarische ondernemers, boerenorganisaties en gebiedsplatform werken we aan een gebiedsagenda voor de Alblasserwaard ge (B.1)
- We participeren ambtelijk en bestuurlijk in het traject van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied). We zetten het voorzitterschap van de Regiegroep NPLG Alblasserwaard Vijfheerenlanden voort. (B.1)
- Uitvoeren van het visiedocument Landbouw in samenwerking met de stakeholders. (B.1)

- We ondersteunen de ontwikkeling van een agri- en food-campus onder de voorwaarde dat dit een innovatiehub wordt waarin overheid, onderwijs, ondernemers samenwerken aan toekomstbestendige veenweiden.
- De pilot drukdrainage is succesvol afgerond, we willen deze graag voortzetten. Er is meer inzicht nodig in effecten op lange termijn van actieve waterinfiltratiesystemen om op te kunnen schalen.
- In 2025 geven we uitwerking aan het geactualiseerde beleid vrijkomende agrarische bebouwing.
- We voeren het Penvoerderschap voor LEADER -Alblasserwaard uit.
- In 2024 hebben we een verkenning uitgevoerd en een aanvraag Regiodeal ingediend gericht op de toekomst van de landbouw en toekomstbestendigheid landelijk gebied. Na besluitvorming door het Rijk hopen we hier in 2025 een vervolg aan te geven.
- We geven uitvoering aan de Veenweidestrategie Alblasserwaard.
- We zetten in op verdere verkenning en realisatie van mestvergistingsproject.

Netwerk

Agrarische ondernemers, collectieven van (agrarische) ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, Veenweide Innovatie Centrum (VIC), Rabobank, Regiegroep Veenweidestrategie, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

Vrijetijdseconomie

Wat willen we bereiken?

In de Toeristische Agenda Molenlanden (TAM) 2021-2025 is vastgelegd dat wij werken aan de volgende doelen:

- Verhogen van bestedingen en werkgelegenheid in de vrijetijdssector. (C.1)
- Toerisme is in balans: Toerisme & Recreatie zorgen niet voor overlast (bij inwoners of het landschap), maar dragen bij aan

maatschappelijke doelen, zoals duurzaamheid, leefbaarheid, mobiliteit, bewegen en gezondheid, educatie en opleidingen. (C.2)

- Toeristen komen specifiek voor het 'verhaal van Molenlanden'. Dit doen we door de beleving van landschap, kernen en iconen te vergroten. (C.3)
- Door gebiedsmarketing en promotie staat Molenlanden 'op de kaart'. Hiervoor werken we samen met onder meer de provincie en marketingpartners. (C.4)
- Het recreatieve routenetwerk (fietsen, wandelen en varen) stimuleert inwoners en bezoekers om de Alblasserwaard op de fiets, te voet of over water te bezoeken. (C.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoeren inwonersonderzoek 'Toerisme en Leefbaarheid'. Met de uitkomsten van het onderzoek uit 2021 meten we, vier jaar later, hoe inwoners de lusten en lasten van toerisme ervaren. Dit biedt inzicht en kansen om (nog beter) te sturen op balans en draagvlak voor toekomstige ontwikkeling. De uitkomsten zijn een belangrijke bouwsteen voor de actualisatie van de TAM. (C.2)
- Verbeteren recreatieve routenetwerk. We zorgen ervoor dat de basis van het fiets-, wandel- en vaarroutenetwerk (beheer en onderhoud) op orde is en aansluit op de wensen van gebruikers. (C.5)
- Aanleg van het 'Struinpad' tussen Nieuwpoort en het Schoonhovense Veer. Na de eerder uitgevoerde onderzoeken streven we ernaar in Q2 van 2025 het 'struinpad' te realiseren. (C.5) Samen met stakeholders werken we verder aan het opzetten van een Destinatie Marketing Organisatie (DMO). Het platform 'Ontdek de Alblasserwaard' vormt hiervoor de basis. (C.1,C.4)
- Herdruk 'Recreatie- en Cultuur-kaart Molenlanden' met aanpassingen zodat de kaart nog meer geschikt wordt voor toeristische bezoekers. (C.3, C.4)

- Actualiseren van de TAM 2021-2025. We starten in het najaar van 2025 een traject om te komen tot actualisatie van het beleid in 2026. De TAM vormt de basis, maar wordt aangescherpt en nieuwe ontwikkelingen worden meegenomen.

Netwerk

Recreatieve ondernemers en organisaties, gemeenten, provincie en maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen de gemeente als in de regio. En ook: het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), Den Hâneker, Stichting Groene Hart, verbinders, erfgoedtafels Waterdriehoek en Oude Hollandse Waterlinie.

Vrijetijdseconomie Kinderdijk

Wat willen we bereiken?

- Het icoon Kinderdijk vertelt een authentiek en aansprekend verhaal. (D.1)
- De dorpen Kinderdijk en Alblasserdam ontwikkelen zich in de luwte van de toeristenstroom. (D.2)
- De verkeersveiligheid en leefbaarheid vergroten we door een optimale grip op alle bezoekersstromen naar het Werelderfgoed over weg en water. (D.3)
- De bestuursstructuur is slagvaardig en flexibel, op alle niveaus voelen belanghebbenden (dus ook bewoners) zich vertegenwoordigd bij de ontwikkeling van Kinderdijk. (D.4)
- De gezonde exploitatie van Kinderdijk herstelt zich na de coronacrisis. (D.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- Het uitvoeringsprogramma Kinderdijk verder verfijnen, invullen en uitvoeren. Een update van het uitvoeringsprogramma leggen we voor aan de gemeenteraad. (D1 t/m D5)
- In 2025 worden de voorgestelde actiepunten uit de (nog te accorderen) visie 'bezoekersmanagement' omgezet tot projectvoorstellen en ten uitvoer gebracht. (D2 en D3)

- In 2025 starten we met het uitvoeren van het stedenbouwkundig plan 'Entreegebied Kinderdijk'. Afhankelijk van het gekozen scenario wordt daaraan voorafgaand een passend investeringsvoorstel gedaan. Beide aangekochte panden worden daarin meegenomen. We betrekken alle stakeholders bij dit proces. (D4 en D5)
- Een direct gevolg van bovenstaande punten is dat de exploitatie van Kinderdijk verder wordt verbeterd. We komen dichterbij de buurt en bereiken sneller het punt waarop meer inkomsten gegenereerd kunnen worden in het 'Verrekeningsmechanisme Kinderdijk' (D5).

Netwerk

Recreatieve ondernemers en organisaties, Gemeenten, Provincie en maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen de gemeente als in de regio. Stichting Wereld Erfgoed Kinderdijk, Provincie Zuid-Holland, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Waterschap Rivierenland (WSRL), Gemeente Alblasserdam, Dordrecht Marketing en Partners, Waterbus (Blue Amigo), Gemeente Krimpenerwaard, Den Hâneker Erfgoedtafels Waterdriehoek en Oude Hollandse Waterlinie, SIMAV, Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC).

Arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

Aansluiting van vraag en aanbod van arbeidskrachten in de regio verbeteren, waarbij we optimaal gebruik maken van ieders mogelijkheden. (E.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Deelnemen aan de vanuit de landelijke overheid geïnitieerde hervorming van de arbeidsmarktregio Gorinchem waarbij onder andere een Regionaal Werkcentrum wordt gevormd. Hierin worden de diensten gebundeld van het Leerwerkloket, het werkgeversservicepunt en het Regionaal Mobiliteitsteam AV werkt door. Doel is een optimale samenwerking te creëren tussen publiek en private partners om mensen te begeleiden naar

passend werk of scholing. 2025 is daarbij een transitiejaar. (E.1)

- Continueren en herijken van de activiteiten op het gebied van Onderwijs. (E.1)
Toelichting: Per activiteit wordt bekeken of deze nog voldoet aan de huidige wensen en behoeften van de deelnemers (onderwijs en ondernemers).
- Deelnemen aan de arbeidsmarktregio en de activiteiten die daaronder vallen. (E.1)
- Versterken van bestaande initiatieven en structuren zoals de SitY academy en bijdragen aan nieuwe activiteiten zoals het begeleiden van asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen naar werk. (E.1)

Netwerk

Individuele ondernemers, ondernemersverenigingen, onderwijsinstellingen, omliggende gemeentes, arbeidsmarktregio, Avres, UWV, werkgeversservicepunt, leerwerkloket, RMT AV werkt door.

Energietransitie

Wat willen we bereiken?

- Een betaalbare en betrouwbare duurzame energievoorziening voor onze inwoners en bedrijven. Waarbij we opwekken, opslaan en gebruik van energie zo dicht mogelijk bij elkaar organiseren conform de klimaatdoelstellingen. (F.1)
- Een versnelling in de afname van energieverbruik. (F.2)
*Toelichting: De klimaatdoelstellingen zijn:
In 2030, vergeleken met 2020, minimaal 20% energie besparen in Molenlanden. 35% van het totale energieverbruik komt in 2030 van hernieuwbare bronnen.
De gemeentelijke organisatie is in 2030 CO²- en energieneutraal. In 2050 is de hele gemeente aardgasvrij en (nagenoeg) CO²-neutraal.*
- Het vastgoed van de gemeente is in 2030 (nagenoeg) energieneutraal (F.3).

Wat gaan we ervoor doen?

- Een betaalbare en betrouwbare duurzame energievoorziening voor onze inwoners en bedrijven. Het opwekken en gebruik van energie zo dicht mogelijk bij elkaar, gelieerd aan de klimaatdoelstellingen vinden we erg belangrijk. Een versnelling in de afname van energieverbruik is één van de doelen. We willen toewerken naar een decentraal- en daarmee ook toekomstbestendig, energiesysteem. Daarbij worden energie besparen, vraag en aanbod van duurzame elektriciteit, warmte en koude en opslag voortdurend op elkaar afgestemd. Met marktpartijen en de samenleving wordt bekeken waar een bijdrage geleverd kan worden om het lokale energienet nu of in de toekomst te ontlasten. Voorbeeld hiervan is het onderzoek naar de energiehub voor Schelluinen-West. Daarnaast spannen we ons in met Tennet, Stedin en gemeente Gorinchem voor uitbreiding van station Arkel. (F1)
- Samenhang tussen de verschillende onderdelen van de energievoorziening in kaart brengen. (F1)
- Energietransitie koppelen aan ruimtelijk beleid en gebiedsontwikkelingen. We nemen (waar mogelijk) kaders en regels op in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. (F1)
- Vaststellen van beleid voor lokaal eigendom en financiële participatie in grootschalige duurzame energieprojecten. (F.2)
- Uitvoeren van projecten, acties en diensten die in het Uitvoeringsprogramma (F1 en F2) Duurzaamheid en Klimaat zijn opgenomen, op basis van de vastgestelde RES 1.0, de Transitievisie warmte en 'het beleidskader kleinschalige windturbines'.
- Faciliteren van lokale initiatieven van inwoners/partners, zonder daarbij de rol van de initiatiefnemer over te nemen. Het verwachte 'duurzaamheids- en CO²-rendement en de mate van bereik onder inwoners' wegen we mee bij ons besluit over het faciliteren van een lokaal initiatief. (F.1)
- Verduurzamen van (bestaand) gemeentelijk vastgoed. Nieuwe gebouwen worden ten minste energieneutraal en de inrichting voeren we uit met zo veel mogelijk circulaire materialen. (F.3)

- Uitreiken van de duurzaamheidsprijs eens in de twee jaar voor duurzame initiatieven uit de Molenlandse samenleving (F.1)

Afval en Circulariteit

Wat willen we bereiken?

- Aantal kilo's restafval per inwoner laten dalen van 207 kilo nu naar 100 kilo in 2025 (landelijk ijkpunt). (G.1)
- Maatregelen uitvoeren om afval te voorkomen binnen gemeentelijk vastgoed en afvalpreventie met bijbehorende communicatie richting interne organisatie en inwoners. (G.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- We gaan het gemeentelijk beleid op circulaire economie verder ontwikkelen. (G.2)
- Waar mogelijk wordt gelijk uitvoering gegeven aan gemeentelijk beleid door middel van pilots. (G.2)
- Vakteams worden ondersteund in het aanpassen van hun werkprocessen voor een meer circulaire werkorganisatie. (G.2)
- Uitvoering van Strategienota 2021-2025 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente'. (G.1)
- Evaluatie van Diftar in 2025 in combinatie met de andere Waardlanden gemeenten (G.1)
- Optimalisatie na invoering Diftar uitvoeren in combinatie met de andere Waardlanden gemeenten. Denk hierbij aan rijroutes en werking milieustraten.
- Opstellen van nieuw grondstoffenbeleid aangezien de Strategienota 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente' in 2025 eindigt. Een opzet volgt vanuit de vier Waardlanden gemeenten. (G.2)
- Openbare prullenbakken op hotspots verbeteren door middel van aanpassing uitstraling prullenbakken. Dit wordt gedaan in combinatie met milieucoaches van Waardlanden, klankbordgroepen in de gemeente, basisscholen en de verbinder van de desbetreffende kern. (G.2)
- In samenwerking met Waardlanden communicatiemiddelen inzetten om bewoners tijdig, correct en volledig te informeren

over scheiden van afvalstromen en wat dit precies betekent met betrekking tot Diftar. (G.1)

- Faciliteren en uitrollen van initiatieven om afvalpreventie te realiseren. (G.2)

Netwerk

Omgevingsdienst Zuid Holland-Zuid (OZHZ), Platform Groene Hart Werkt (GHW), Waardlanden, Cirkelstad, onderwijsinstellingen, (lokale) ondernemers en Provincie Zuid-Holland.

Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

- Versterking van het aantrekkelijke leefklimaat door klimaatbewust handelen. (H.1)
- Door het creëren van een aantrekkelijk woonklimaat met en voor de inwoners van Molenlanden leveren wij onze bijdrage aan een beheersbaar klimaat (H.2)
- Door in te spelen op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie blijven we onze kennis uitbreiden om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstellingen. (H.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Groenblauwe Dooradering (GBDA) toepassen in gebieden buiten de bebouwde kom. Hierin worden meekoppelkansen meegenomen van het A5H klimaatkernteam van de regio Ablasserwaard Vijfheerenlanden. (H.1)
- Groenblauwe Dooradering (GBDA) toepassen in de kernen van de gemeente. Hierin worden meekoppelkansen meegenomen van de regio Ablasserwaard Vijfheerenlanden en we maken kansenskaarten welke kernen het meest kansrijk zijn (H.1)
- Groenblauwe Dooradering (GBDA) verbinden in gemeentelijke projecten op basis van het inrichtingsconvenant dat opgesteld wordt voor GBDA. (H.1)
- Inwoners faciliteren en stimuleren om hun eigen leefruimte betaalbaar te vergroenen. (H.1)

- Uitvoeren van projecten die behoren tot de uitvoering van de Lokale Adaptatiestrategie en Regionale Adaptatiestrategie. (H.1.)
- Verstrekken van subsidies voor groendaken, conform de vastgestelde subsidieregeling. (H.1)
- De Lokale Adaptatie Strategie uitvoeren op basis van natuurlijk aangereikte momenten door (nieuwe) wet- en regelgeving en meekoppelkansen in de regio Alblasserwaard Vijfheerenlanden. (H.1)

Netwerk

Klimaatkernteam Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Waterschap Rivierenland, onderwijsinstellingen, (lokale) ondernemers en Provincie Zuid-Holland.

Landschap

Wat willen we bereiken?

Regie houden op de ontwikkeling van ons karakteristieke open veenweidelandschap, met het oog op de komende grote ontwikkelingen als , ZHPLG energietransitie, landbouwtransitie, bodemdaling, klimaatadaptatie en circulaire landbouw. (I.1)
Dat water-thema's op strategisch niveau in samenhang met elkaar bekeken kunnen worden, waarbij Molenlandse belangen en doelen goed en effectief ingebracht worden, zowel intern als bij samenwerkingspartners zoals waterschap, regio en provincie. (I.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan de Uitvoeringsagenda Landelijk Gebied Alblasserwaard Vijfheerenlanden
- Participeren in het bestuurlijk platform Groene Hart (novex). (I.1)
- Voortzetten bestuurlijk en ambtelijk overleg Vitaal Buitengebied Alblasserwaard. (I.1)
- Met het waterschap en de omgevingsdienst inwoners en agrariërs duidelijkheid geven over ruimte voor water. En wat nodig

en een verantwoordelijkheid is bij de aanleg, het beheer en onderhoud van IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater) waarbij de waterkwaliteit belangrijk is. (I.1).

- We geven uitvoering aan het inrichtingsconvenant Groen Blauw Alblasserwaard – Vijfheerenlanden. (I.1).
- Het ontwikkelen van een uitvoeringsorganisatie voor de uitvoering van projecten vanuit het ZH-PLG en het UP-LG. Het gaat dan bijvoorbeeld om het realiseren van het gebiedsbod Alblasserwaard op het gebied van Groenblauwe Dooradering. Dit komt voort uit de versnellingsgelden.
- Samen met het Waterschap Rivierenland, als bevoegd gezag, zoeken naar passende ruimte voor alternatieve sanitaire voorzieningen. Het gaat daarbij om locaties waar geen rioolaansluiting in ons buitengebied mogelijk is. Daarmee willen we ervoor zorgen dat op die locaties ontwikkelingen mogelijk worden en blijven zoals woningbouw (met name Tiny en Small houses) en afvalwaterbehandeling voor agrariërs (met het oog op de eisen van de Kaderrichtlijn water). (I.1)
- Een watervisie opstellen, volgens de structuur van het beleidshuis, en vervolgens een uitvoeringsprogramma. (I.2)

Netwerk

Medeoverheden, Gebiedsplatform AV, LTO, Natuur- en Vogelwachten, BlauwZaam, bouw- en ontwikkelpartijen, inwoners, regiogemeenten, dorpsraden met werkgroepen duurzaamheid, energiecoöperaties, wooncorporaties en Stichting Duurzaam Molenlanden.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie	NL	Streefwaarde	Bron
	2023		2023	
Werkloosheidspercentages	2,6%	3,6%		CBS
Netto arbeidsparticipatie	77,1%	73,1%		vzinfo.nl

Aantal toeristische overnachtingen	174.747	-	125.000	Eigen adm.
------------------------------------	---------	---	---------	------------

Indicator	Realisatie 2021	Streefwaarde	Bron
Gerealiseerde energiebesparing	Verbruik 2021: 3588 TJ (0,17% afname t.o.v. 2020)* Over 2022 nog niets beschikbaar.	3355 TJ in 2030 (20 % besparing t.o.v. 2018 (4194 TJ))	Klimaatmonitor (september 2024)
Aandeel hernieuwbare energie	9,2% (2021) (0,8% toename t.o.v. 2020)	35% in 2030	Klimaatmonitor (augustus 2023)

Indicator	2024 (gem. rapportcijfer)
Tevredenheid over de fietspaden	6,6
Tevredenheid over de mogelijkheid om te recreëren in de eigen gemeente	6,3
Erkenning van het economisch belang van toerisme	6,7
Ervaren overlast van recreatie en toerisme	6,9

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Functiemenging (2023)	Verhouding tussen banen en woningen	51,8	54,2
Bedrijfsvestigingen (2024)	Per 1000 inwoners	1328	1434
Banen (2023)	Aantal per 1000 inwoners van 15-74 jaar	581,1	714,7

Indicator	Berekend	MLL	NL
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner - 2022	194	169
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage 2021 (2022 n.n.b.)	22,4	33,3

Actuele kader stellende beleidsnota's

- Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied
- Visiedocument landbouw
- Veenweidestrategie Alblasserwaard
- Toeristische agenda Molenlanden
- Kaderstellende ambitie, randvoorwaarden en uitgangspunten voor de uitwerking en invulling van de toekomst van Kinderdijk
- Plan van Aanpak RMT AV werkt door
- Uitvoeringsprogramma Kinderdijk 2020-2025.
- Klimaatakkoord Nederland 2019
- Regionale Energiestrategie Alblasserwaard 1.0, 30 juni 2021
- Transitievisie Warmte Molenlanden 1.0, 23 november 2021
- Beleid kleine windturbines, 18 april 2023
- Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid en Klimaat 2024 & 2025
- Subsidieregeling Groene Daken Molenlanden 2024
- Beleidsregels Energiebesparingsabonnement gemeente Molenlanden 2023
- Beleidsregels ondersteuningsfonds gemeente Molenlanden 2023, 20 december 2022
- Lokale adaptatiestrategie Klimaat en Bodemdaling, 15 juli 2021
- Afvalbeleid 2021-2025
- Laadvisie Molenlanden

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A. Lasten	20,6	24,2	23,2	21,3	21,0	21,4
B. Baten	14,9	17,9	18,2	16,5	16,2	17,1
C. Mutaties reserves	1,6	0,8	0,5	0,1	0,1	0,1
Totaal Programma 2	4,1	5,4	4,4	4,6	4,7	4,2

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Omgevingsdienst ZHZ (€ 281.000 structureel).
- Onderhoud openbaar groen (€ 150.000 structureel nadelig waarvoor vanaf 2026 een inkomst verwacht wordt).
- Verrekeningsmechanisme Kinderdijk (€ 236.000 nadelig aflopend tot een voordeel in 2028).
- Verrekening met voorziening riolering (€ 987.000 voordelig).
- Riolheffing stijgt met inflatie plus drie procent (€ 240.000 voordelig).
- Doorberekende personeelslasten zijn lager (€ 145.000).

1.3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

Missie

‘Gelijke kansen voor iedereen’. In onze samenleving zijn alle inwoners even belangrijk, telt iedereen mee en neemt iedereen naar eigen kunnen deel. We streven naar een inclusieve samenleving. We willen dat iedereen, ongeacht hun achtergrond of beperking, de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij en hun talenten te benutten. We gaan uit van de mogelijkheden, eigen regie en kracht, in plaats van de beperkingen, onmogelijkheden en afhankelijkheid. We erkennen dat wanneer inwoners zich richten op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt, dat dit preventief werkt, dus problemen kan voorkomen. Daar waar inwoners het niet (helemaal) redden is er een vangnet van hulp en ondersteuning.

Nadere toelichting

Onder de vraag ‘Wat willen we bereiken’ zijn de opgaven vanuit de Visie Sociaal Domein en het Uitvoeringsplan Sociaal Domein 2024/2025 opgenomen. De vraag ‘Wat gaan we ervoor doen’ is beantwoord met de inspanningen en belangrijkste speerpunten uit Uitvoeringsplan Sociaal Domein 2024/2025. Een aantal vraagt verdere uitwerking met maatschappelijke partners in concrete acties en een aantal wordt plan- of projectmatig opgepakt en afzonderlijk verantwoord.

Verminderen kansenongelijkheid

Wat willen we bereiken?

- Betaalbare en alternatieve woonvormen en huisvesting van kwetsbare doelgroepen. (A.1)
- Laagdrempelige en actieve informatie, advisering en begeleiding. (A.2)
- Versterken basisvaardigheden (taal, digitaal, rekenen, lezen). (A.3)

- Verminderen bestaansonzekerheid, armoede en onveiligheid. (A.4)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoeringsplan Woonzorgvisie uitvoeren. (A.1)
- Uitvoeren regionaal bod Huisvesting Kwetsbare Groepen: realisatie regionaal aanbod. (A.1)
- Transitie Beschermd Wonen en Opvang: doordecentralisatie van regionaal naar lokaal van Wmo-voorzieningen Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. (A.1)
- Vervolg intern project Toegang Sociaal Domein: 2e fase verbeterproject. (A.2)
- Meer ondersteuning vrijwilligersorganisaties: opzetten verenigingsloket/ aanspreekpunt vrijwilligers en implementeren vrijwilligersplatform. (A.2)
- Diensten en ondersteuning naar de inwoners en vindplaatsen toe: aanvullende steunfunctie nabij (waakvlamfunctie) en herijking opdracht en construct Sociaal Team. (A.2)
- Inlooppunt informatie en advies versterken: Pilot Relatieloket. (A.2)
- Nieuwe wet Bibliotheekstelsel 2025: IDO-punten (IDO = Informatie-Digitale-Overheid) promoten (A.2)
- Regionaal en lokaal plan van aanpak basisvaardigheden aanpassen en uitvoeren (A.3)
- Nieuw Taalpact, afgesloten in 2024, uitvoeren (A.3)
- Ouderbetrokkenheid vergroten (A.3)
- Lokale netwerken en samenwerking versterken voor vroegsignalering en preventie: Organiseren platformbijeenkomsten Sociaal Domein minimaal 2x per jaar en samenwerking met kerken versterken (A.4)
- Toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming uitvoeren (A.4)
- Bevorderen menselijke maat en maatwerk in dienstverlening en ondersteuning (A.4)

Veranderende bevolkingssamenstelling

Wat willen we bereiken?

- Meer samenwerking tussen sociaal en medisch domein. (B.1)
- Hulp en ondersteuning meer passend, op maat en nabij. (B.2)
- Ondersteunen en ontlasten (jonge) mantelzorgers. (B.3)
- Langer en veiliger in de kernen wonen. (B.4)
- Versterken netwerken hulp en ondersteuning (B.5)

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren Integraal Zorgakkoord en GALA: onder andere subsidiëren De Gezel locatie Gelkenes, verbeteren samenwerking met huisartsen en nieuwe afspraken Jeugdmodule (POH GGZ jeugd), Mentaal Gezondheidscentrum Mentiek enzovoort. (B.1)
- Aanpak kwetsbare ouderen. (B.1)
- Toepassen Welzijn op recept: huisartsen hebben samenwerking met welzijnswerker. (B.1)
- Versterken jeugdmodule: nieuwe samenwerkingsafspraken met huisartsen over inzet jeugd POH GGZ. (B.1)
- Hervormingsagenda Jeugd: onder andere inzet Kansrijke Start. (B.1)
- Uitvoering herijking samenwerkingsconstruct Sociaal Teams. (B.2)
- Versterken Onafhankelijke Cliënten Ondersteuning (OCO) : uitvoeren resultaat onderzoek OCO (cliëntenondersteuning). (B.2)
- Doorontwikkeling mantelzorgondersteuning (Steunpunt en Odensehuizen): focus op jonge en werkende mantelzorgers. (B.3)
- Voortzetten Inclusieagenda. (B.5)

Verbeteren fysieke en mentale gezondheid

Wat willen we bereiken?

- Inzet op voorkomen mentale problemen bij jongeren. (C.1)
- Vitaler en gezonder ouder worden. (C.2)
- Versterken gezonde leefstijl en gezond gewicht. (C.3)
- Bevorderen gezonde leefomgeving. (C.4)

Wat gaan we ervoor doen?

- IZA ketenaanpak mentale gezondheid: realisatie Mentiek. (C.1)
- Inzet op netwerkversterking jongeren: onderzoek jongerenplatform. (C.1)
- Versterken signalering Huishoudelijke Ondersteunings-aanbieders: uitvoeren pilot met zorgaanbieders. (C.2)
- Extra blijvende inzet preventie: versterken project Zeker op de Been (valpreventie). (C.2)
- Stimuleren kinderen naar gezonde leefstijl: doorontwikkelen GiGa, aandacht middelengebruik, aanpak Kinderen naar gezond gewicht. (C.3)
- Uitvoering Bewust Blijven Bewegen en Sporten: beweegroutes, zwem- en gymonderwijs, Sportakkoord.(C.3)
- Intensiveren Gezonde School: het vergroten van het aantal scholen die werken aan een gezonde leefstijl onder leerlingen met aandacht voor o.a. welbevinden, sport en bewegen en voeding (C.3)
- Versterken samenwerking Ruimtelijk en Sociaal domein: inzet Omgevingstafels, project herinrichting Openbare Ruimte. (C.4)
- Gezond en Actief Leven Akkoord/Integraal Zorgakkoord. (C.1., C.2, C.3 en C.4).

Doe het zelf, doe het samen: andere inwoners, andere overheid

Wat willen we bereiken?

- Vertrouwen in inwoners en aandacht voor hun situatie. (D.1)
- Gemeente werkt meer samen met inwoners. (D.2)
- Samenwerking gericht op maatwerk en passende voorziening. (D.3)
- Meer normaliseren en hulp bij accepteren. (D.4)

Wat gaan we ervoor doen?

- Meer mogelijkheden bredere indicatiestelling door professionals: pilot met zorgaanbieders + versterken casemanagers-functie zorgplan (D.1. en D.3).

- Meer outreachend werken: onderzoek construct en opdracht Sociaal Team en subsidieafspraken Stichting Welzijn Molenlanden, inzet wijkGGD'er, organiseren en borgen waakvlamcontact Sociaal Team. (D.1)
- Benutten netwerken voor signalering en verwijzing: platform-bijeenkomsten. (D.2)
- Versterken inclusiviteit en diversiteit: evaluatie en borging Motie Respect . (D.2)
- Vrijwilligersbeleid: subsidieafspraken met Stichting Welzijn Molenlanden. (D.2)
- Vrijwilligersservicepunt en kennisbank lokale initiatieven. (D.2)
- Aanpak relatieproblematiek: pilot relatieloket. (D.3)
- Versterken participatieprojecten: verbreden en versterken aanpak Jij bent in Beeld, subsidiering De Gezel, onderzoek haalbaarheid ontwikkelhuis omgeving Nieuw-Lekkerland. (D.3)
- Verwachtingsmanagement over hulp bij problemen bij levensgebeurtenissen: communicatie bewustwording levensgebeurtenissen. (D.4)

Netwerk

Inwoners, vrijwilligersorganisaties, dorpsraden, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, antidiscriminatievoorziening, muziek en cultuurcentrum MC Forte, kinderopvang, peuterspeelzalen, scholen, kerken, (sport)verenigingen, huisartsen, Dienst Gezondheid & Jeugd, Serviceorganisatie Jeugd ZHZ, Avres, gemeenten regio Zuid-Holland Zuid, aangrenzende gemeenten niet behorend bij ZHZ (bijv. Vijfheerenlanden, Altena, Krimpenerwaard), zorgkantoor, arbeidsmarktregio en centrumgemeente Dordrecht.

Stads- en dorpsgericht werken

Wat willen we bereiken?

- We werken dorps- en stadsgericht waardoor we de betrokkenheid, inzet en autonomie van onze samenleving versterken. (E.1)

- Medewerkers kennen de Molenlandse samenleving en zijn betrokken bij ondernemers en inwoners. (E.2)
- We willen een integrale doorontwikkeling van onze manier van werken waarbij we de nieuwe kaders rond dienstverlening en participatie integreren. (E.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Ontwikkelen van een doorgaande leerlijn voor medewerkers door advies en consultatie op maat. (E.1)
- We verkennen de mogelijkheid voor het ontwikkelen van een Dorpsapp die zorgt voor toegang tot meer ontmoeting, kennisdeling en uitwisseling. (E.1).
- We sluiten aan bij initiatieven en activiteiten in onze dorpen en stad. Onder andere aanwezig zijn bij de overleggen van de dorpsberaden en klankbordgroepen, spreekuren met de wethouders 3x per jaar in elke kern en informatie- en netwerkbijeenkomsten vanuit de gemeente (E.1).
- De Molenlandse Manier workshop voor (nieuwe) medewerkers verder ontwikkelen op het gebied van stads- en dorpsgericht werken, participatie en dienstverlening. (E.2).
- We stimuleren de nabijheid door middel van aanwezigheid van zowel de bestuurders als de ambtenaren in onze dorpen en stad. (E.2).
- Integrale advisering binnen de organisatie over stads- en dorpsgericht werken, participatie en dienstverlening. (E3).
- We ontwikkelen een toolkit Participatie met praktische handvatten en informatie voor medewerkers over inwoner- en overheidsparticipatie. (E.3)

Netwerk

Inwoners, ondernemers, dorpsraden, klankbordgroepen, adviesraden en maatschappelijke samenwerkingspartners.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie	Streefwaarde 2025	Bron
Aantal inwoners 19+ met gezonde leefstijl neemt toe	48%	51%	Gezondheidsmonitor Nieuwe gezondheidsmonitor 18+ wordt eind 2024 afgenomen, cijfers in 2025
Aantal mensen met ervaren eenzaamheid	46%(2022 na corona)	27%	Gezondheidsmonitor 2025
Aantal verwijzingen vanuit de huisarts naar specifieke Jeugdhulp	388 (2023)	400 (afhankelijk van totaal)	Service organisatie Zuid-Holland Zuid
Verhouding aantal verwijzingen naar spec. Jeugdhulp	Van totaal: 43 % medisch verwijzers 41% jeugdteam	Van totaal: 37 % medisch verwijzers 37% jeugdteam	
% van alle mantelzorgers dat overbelasting ervaart	19% (2022 na corona)	12 %	Gezondheidsmonitor 2025
Aantal gerealiseerde woon-zorg initiatieven	0	1	Intern
Deelnemers participatieprojecten ervaren een vergroting van hun participatiemogelijkheden en basisvaardigheden.	respondenten evaluatie training: 50% zeer tevreden 33% tevreden tot zeer tevreden 11% tevreden 6% deels tevreden	?	Kwalitatief onderzoek start in 2020
Aantal deelnemers met uitstroom naar passende plaats	70% van de 208 deelnemers vanaf	ntb	Philadelphia

	2017 t/m 2023		
Realisatie en evaluatie pilot Relatieloket	Aantal bezoekers	ntb	MEE/Vivenz+ DMW
Realisatie Mentaal Gezondheidscentrum Mentiek	Aantal gebruikers, adviezen en behandelingen	ntb	diversen
Middelengebruik jongeren		ntb	Gezondheidsmonitor
Deelname sporten en bewegen door jongeren		ntb	Gezondheidsmonitor
	Molenlanden	Landelijk	
% inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijnen	45,5 (2022)	51,7	Gezondheidsraad
% inwoners dat wekelijks sport	49,5 (2022)	51,3	Gezondheidsraad

Indicator	2024 (gem. rapportcijfer)
Hecht waarde aan cultuuraanbod	6,0
Tevredenheid over het cultuuraanbod	5,6

BBV – indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Percentage niet sporters	Inw. 18+ 2022	50,5	46,4
Absoluut verzuim	Per 1000 inw. 5-18 jr. 2023	2,6	6,3
Relatief verzuim	Per 1000 inw. 5-18 jr. 2023	8	27

Vroegtijdige schoolverlaters. VO/MBO zonder startkwalificatie	Percentage leerl. 12-23 jr. 2022	1,7	2,4
Achterstand kinderen in uitkeringsgezin	Percentage kinderen 2022	2	6
Achterstand Werkloze jongeren	Percentage jongeren 2022	1	1
Arbeidsparticipatie	Percentage werkenden t.o.v. beroepsbevolking 2023	77,1	73,1
Personen met een bijstandsuitkering	Per 1000 inw. 2023	12	34
Lopende re-integratie-voorziening	Per 1000 inw 15-74 jr 4 ^e kwartaal 2023	10,9	12,5
Jongeren met jeugdhulp	Percentage alle jongeren tot 18jr 2 ^e halfjaar 2023	10,6	11
Jongeren met jeugdbescherming	Percentage alle jongeren tot 18jr 2 ^e halfjaar 2023	0,9	0,9
Jongeren met delict voor de rechter	Percentage jongeren 12-21 jarigen 2 ^e halfjaar 2023	0	1,4
Jongeren met jeugdreclassering	Percentage jongeren 12-23 jr. 1 ^{ste} halfjaar 2023	0,1	0,3
Clënten met maatwerk-arrangement WMO	Per 10.000 inwoners - 2022	550	700

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Visie Sociaal Domein
- Uitvoeringsplan Visie Sociaal Domein 2024-2025
- Plan van aanpak 'Onze kinderen nabij'
- Samen voor gezond
- Subsidieverordening
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Molenlanden 2022
- Nadere regels beschermd wonen en opvang
- Beleidsregels bekostiging lokaal bewegingsonderwijs
- Verordening en nadere regels beschermd wonen en opvang 2018

- Verordening maatschappelijke ondersteuning 2020 en nadere regels 2024
- Verordening huisvesting onderwijs
- Verordening op de kinderopvang
- Verordening, beleids- en nadere regels jeugdhulp 2021
- Verordeningen adviesorganen
- Beleidsplan Inburgering
- Lokaal actieplan Laaggeletterdheid

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A. Lasten	50,9	63,3	55,4	55,7	55,8	56,0
B. Baten	15,2	17,5	12,5	13,1	12,5	12,8
C. Mutaties reserves	1,4	4,9	0,4	0,4	0,4	0,4
Totaal Programma 3	34,3	40,9	42,5	42,2	42,9	42,8

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Dienst Gezondheid en Jeugd (€ 212.000 structureel)
- Service Organisatie Jeugd (€ 1.855.000 structureel)
- Inkomst Integrale Zorgakkoord (€ 338.000 in 2025 en 2026)
- Uitvoeringsplan Sociaal Domein (€ 598.500 structureel)
- Wet maatschappelijk ondersteuning (€ 567.000 structureel)
- Bijdrage GR Avres (€ 458.000 structureel)

Voor het jaar 2025 wordt er bij subsidieverlening aan semiprofessionele organisaties in het sociaal domein geen indexering toegepast. 1

1.4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening

Missie

We bieden inwoners en bedrijven een veilige omgeving. Het huidige veiligheidsniveau in Molenlanden is hoog. Dit willen wij zo houden, en waar mogelijk verbeteren.

Bestuur

Wat willen we bereiken?

- Een leidende rol innemen bij de opgaven die voor Molenlanden van belang zijn in de regio. (A.1)
- Het Molenlandse geluid sterker door laten klinken richting de Provincie, het Waterschap, het Rijk en in Brussel. Daarmee willen we kansen pakken of beperkingen wegnemen. (A.2)
- Een sterke rol innemen binnen de gemeenschappelijke regelingen. Ook gericht op het, tot een minimum, beperken van (financiële) risico's. (A.3)
- Kansen benutten op inhoudelijke thema's door eigen middelen in te zetten als hefboom voor bekostiging. (A.4)
- Als raad willen we zichtbaar zijn en in verbinding staan met onze inwoners, bedrijven, en buurgemeenten en werken we aan een krachtige positie in de regio. (A.5)

Wat gaan we hiervoor doen?

- Voortzetten en verder uitbouwen van initiërende en leidende rol op belangrijke gemeente overstijgende opgaven, zoals agrarische economie en landschap. (A.1)
- Invulling geven aan de besluitvorming over de toekomst samenwerking Alblasserwaard en Vijfheerenlanden rond samenwerken vanuit de opgaven. (A.1 en A.2)
- Regionale afstemming en inzet voor het versterken van onze lobbykracht onder andere over de ruimtelijke puzzel. (A.2)
- Evalueren van de in 2021 vastgestelde Nota Verbonden Partijen. (A.3)
- Onder voorbehoud van uitkomst verkenning regiodeal inzetten op uitwerken Regio Deal. (A.4)

- Uitvoering geven aan het nog vast te stellen raads- en griffieplan 2025-2026. Hierbij is in ieder geval aandacht voor de aansluiting van de raad op de lokale samenleving, een doorontwikkeling van de positionering van de raad in Verbonden Partijen en de voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 (A.5).

Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Een veilige gemeente blijven en ervoor zorgen dat inwoners dat ook zo ervaren. (B.1)

Wat gaan we hiervoor doen?

- Het Veiligheidsplan 2022-2025 actualiseren voor de jaren 2026-2029. We starten een werkgroep op, verwerken de input van diverse in- en externe partijen en anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen.
- Uitvoeren van het door de raad vastgestelde Veiligheidsplan. Toelichting: In 2025 zetten we in op de prioriteiten uit het Veiligheidsplan die in het uitvoeringsprogramma voor dat jaar of doorlopend zijn benoemd. Het betreft onder andere:
 - Verdere aanpak van ondermijning. We gebruiken data die in 2024 uit een grote enquête is voortgekomen. We verwachten in 2025 meer meldingen vanuit inwoners, door een voorlichtingscampagne in 2024. Meerdere keren in het jaar informeren we daarnaast eigen medewerkers over het herkennen en melden van signalen. Het in 2024 gemaakte ondermijningsdashboard, waarbij we gebruik maken van in- en externe data, ontwikkelen we door (B.1)
 - Voortzetten van de aanpak van woonoverlast. We maken met de Woningcorporaties, Politie, Sociaal Team, Boa, OOV concrete afspraken over onder andere: taakverdeling, keuzes in instrumenten bij overlast, en welke partij op welk moment aan zet is. (B.1)
 - Doorontwikkelen samenwerking politie-boa. Doordat we in 2024 een BOA in eigen dienst hebben, zijn de lijnen korter

en is de samenwerking met politie vergemakkelijkt. In 2025 geven we dat nog een extra impuls door concrete samenwerkingsafspraken te maken, onder andere over taakverdeling, informatie uitwisseling en gezamenlijke briefing. En actualiseren we onze continuïteitsplannen als er zich calamiteiten voordoen. (B.1)

Actualisatie uitvoering dienstverlening

Missie

Een toegankelijke gemeente zijn met een gebruiksvriendelijke dienstverlening. De inwoner krijgt daarbij persoonlijke aandacht als dat passend is.

Gemeente Molenlanden staat voor zichtbare, toegankelijke en benaderbare dienstverlening. We zetten ons in voor een persoonlijke benadering, het bieden van gemak en het samen doen voor elke vorm van onze dienstverlening met en voor de samenleving.

Wat willen we bereiken?

- Gemak bieden aan onze inwoners met goede (telefonische) bereikbaarheid, snelle en kwalitatief goede (digitale) dienstverlening. (C.1)
- Maatwerk bieden in begeleiding van inwoners voor wie digitale dienstverlening minder toegankelijk is. (C.2)
- Continu de kwaliteit van dienstverlening en zichtbaarheid blijven verbeteren door te luisteren naar inwoners en andere relevante (interne) partijen. (C.3)

Wat gaan we hiervoor doen?

- We ontwikkelen een toolkit dienstverlening met praktische handvatten en informatie voor medewerkers over en voor onze dienstverlening. (C.1)
- Inwoners kunnen met hun vragen terecht bij het informatiecentrum. Zij zijn in staat om vragen van inwoners (1e lijn) te beantwoorden en waar nodig maatwerk en ondersteuning te bieden. (C.1).

- De informatie van en over de producten en diensten van de gemeente is makkelijk vindbaar en benaderbaar voor onze inwoners en ondernemers. En wij bieden hen maatwerk en ondersteuning waar nodig. (C.2).
- De ontwikkeling van onze dienstverlening wordt ingezet volgens de vastgestelde ontwikkelkaders integraliteit, verbinding, inzicht, toepassing, monitoring en digitalisering (actualisatie dienstverlening). (C.3).
- Het aanbod van opleidingen en trainingen voor medewerkers aan laten sluiten op onze visie van dienstverlening en draagt bij aan het borgen en verhogen van onze kwaliteit van dienstverlening. (C.3).
- De top 5 klantreizen en klantprocessen zijn inzichtelijk. De interne werkprocessen van deze top 5 passen we, waar mogelijk, aan om (beter) aan te sluiten bij het perspectief van onze inwoners en ondernemers. (C.3).
- We monitoren structureel de tevredenheid en beleving van onze dienstverlening. (C.3)

Effect/resultaatindicatoren

Veiligheidsbeleving inwoners (1x per 2 jaar)	8 (2023)	8	Veiligheidsmonitor
Indicator	Berekend	MLL	NL
Verwijzingen Halt	per 1000 inw 2023	0,48	0,5
Winkeldiefstallen	per 1000 inw 2023	0,29	2,52
Geweldsmisdrijven	per 1000 inw 2023	2,1	5,4
Diefstal uit woningen	per 1000 inw 2023	0,11	0,25
Vernieling	per 1000 inw 2023	1,84	3,93

Indicator	Realisatie	Streef-waarde 2026	Bron
Tevredenheid (beleving)score van inwoners over dienstverlening	6,2 (2022)	Inwoners waarderen onze dienstverlening met gemiddeld een 8	Rekenkamerrapport 2022
Bereikbaarheid van gemeente voor inwoners	9,4 (eerste lijnscontact IC)	Onze bereikbaarheid wordt gescoord met een 8	Eigen monitoring periode Q1 en Q2 2024
Afhandeling vergunning aanvragen en initiatieven	72% (2023)	90% van aanvragen en initiatieven wordt op tijd afgehandeld	Jaarverslag 2023

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Raads- en griffieplan 2023-2024
- Nota Verbonden Partijen 2021-2026
- Participatiebeleid
- Algemene Plaatselijke Verordening
- Drank & horecaverordening
- Winkeltijdenverordening

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
A. Lasten	9,1	9,8	9,9	10,1	10,1	10,1
B. Baten	1,7	0,9	1,1	1,3	1,3	1,4
C. Mutaties reserves	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Programma 4	7,5	8,8	8,8	8,8	8,8	8,7

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Veiligheidsregio ZHZ (€ 31.000 structureel)
- GR Regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (€ 83.000 structureel voordelig)
- Geen verkiezingen in 2025 (€ 159.000)

1.5 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

In onderstaande tabel vindt u het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Deze inkomsten kennen in tegenstelling tot heffingen als het rioolrecht en de afvalstoffenheffing geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De belangrijkste algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de onroerende-zaakbelastingen en de renteopbrengst.

Bedragen (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Treasury	1.155	2.879	2.844	3.173	3.343	3.516
OZB woningen	5.217	5.506	5.682	5.815	5.950	6.089
OZB-niet woningen	2.935	3.029	3.073	3.147	3.222	3.299
Belastingen Overig	-96	-116	-75	-75	-75	-75
Alg uitkering	72.612	78.919	80.366	78.849	81.070	83.419
Dividendopbrengst	274	260	698	582	582	582
Overige baten en lasten	-678	-663	-147	-1.402	-3.152	-4.695
Totaal	81.419	89.814	92.441	90.089	90.940	92.135

Lokale heffingen

De lokale heffingen stijgen met zeven procent door prijsstijgingen bij GR Waardlanden en de indexering van de rioolheffing.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Vergeleken met het totaal van vorig jaar is de opbrengst geïndexeerd met 2,2% inflatiecorrectie conform de Kadernota.

Toeristenbelasting

In onze gemeente heffen we toeristenbelasting voor verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen.

Algemene uitkering

In de begroting 2025 is voor de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds uitgegaan van de septembercircularie 2024 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Dividend

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit in Stedin NV en de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). In de begroting 2025 is uitgegaan van een dividendinkomst van Stedin van € 566.000 en van BNG Bank € 131.667.

De aandeelhouders van Oasen besloten in 2005 om geen dividend meer uit te keren, maar in plaats daarvan structureel een schenking te doen aan een goed doel.

Renteopbrengst

De verkoop van het woningbedrijf heeft voormalige gemeente Giessenlanden een groot bedrag opgeleverd aan liquide middelen. Deze gelden zijn meerjarig belegd. Het laatste deel loopt tot 2025.

Overige baten en lasten

Onder overige baten en lasten is een stelpost opgenomen voor de stijging van de lonen. Hierbij is op basis van de meicircularie, rekening gehouden met een stijging in 2025 van 4,4%, in 2026 3,8%, in 2027 4,8% en in 2028 4,0%.

Onvoorzien

Vanaf 2024 nemen we geen bedrag meer op voor onvoorziene uitgaven.

1.6 Overhead

De overhead bestaat uit de personeelskosten en andere kosten welke niet direct aan de taakvelden kunnen worden toegerekend omdat deze feitelijk voor meerdere taakvelden worden gemaakt. Het betreft de zogenaamde PIOFACH kosten (Personeel Informatie Organisatie Financiën Automatisering Communicatie en Huisvesting). De BBV schrijft voor om deze kosten te verantwoorden op het taakveld 04

Overhead en worden voor 2025 berekend op ca. €19.574.000. Dit is circa 15% van totale kosten van de begroting 2025. De stijging op automatiseringskosten wordt veroorzaakt door hogere uitgaven in het kader van informatiebeveiliging. In de paragraaf bedrijfsvoering is een aantal posten nader toegelicht.

Bedragen X € 1.000	Rekening 2023	Begroting na wijz. 2024	Begroting 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028
Directe personeelskosten aan overhead	9.141	10.987	12.115	12.115	12.115	12.115
Indirecte personeelskosten	819	1.015	1.043	1.013	998	998
Huisvestingskosten	802	453	336	338	335	335
Facilitaire kosten	397	453	431	431	431	431
Automatisering ICT	2.476	2.876	3.458	3.392	3.447	3.504
Informatiebeheer	276	679	687	687	687	687
Materieel en vervoer	321	233	261	261	261	261
Overige kosten bedrijfsvoering	1.329	446	651	441	441	441
Afschrijving en rente	1.048	1.050	1.447	1.476	1.275	1.288
Toerekening overhead aan investeringen	-489	-657	-850	-850	-850	-850
Bijdragen	109	-202	3	3	3	3
	16.229	17.334	19.582	19.307	19.143	19.214
Bijdragen uit en aan reserves	-1.072	-8	-8	-10	-10	-10
Totaal Overhead	15.157	17.326	19.574	19.297	19.133	19.204

2. Paragrafen

2.1 Paragraaf lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente Molenlanden en maken deel uit van het beleid van de gemeente. Het is belangrijk inzicht te hebben in de tarieven en de opbrengsten. De heffingen bepalen de lokale lastendruk en zijn van belang voor afweging tussen beleid en inkomsten.

De gemeente Molenlanden kent de volgende heffingen:

- a. (on-)roerende-zaakbelastingen (OZB/RZB)
- b. precariobelasting
- c. rechten
- d. rioolheffing
- e. afvalstoffenheffing
- f. toeristenbelasting

De OZB, precariobelasting en toeristenbelasting dienen tot het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen. De rechten, rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn een vergoeding voor de door de gemeente te verstrekken diensten en mogen maximaal kostendekkend zijn.

Ontwikkelingen 2025

Conform de uitgangspunten bij de kadernota 2025 is de OZB/RZB voor 2025 niet verhoogd, behoudens inflatiecorrectie van 2,2% en de areaaluitbreiding. De tarieven voor de leges en de begraafrechten zijn aangepast met de inflatiecorrectie van 2,2%.

De kosten van afvalinzameling en -verwerking worden voor 100% doorberekend in de afvalstoffenheffing. De rioolheffing is 100% kostendekkend, waarbij de voorziening conform het GRP geleidelijk wordt afgebouwd en de tarieven structureel 3% per jaar stijgen, naast de inflatiecorrectie.

Onroerende-zaakbelastingen

De 'onroerende-zaakbelastingen' worden geheven van de eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden, overige gebouwen en niet-cultuurgronden. Daarnaast wordt 'onroerende-zaakbelasting' geheven van eigenaren van woningen. Deze belastingen worden geheven over de waarde van onroerende zaken.

De waardering van de onroerende zaken vindt plaats op grond van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ). Deze WOZ-waarden worden jaarlijks vastgesteld. In 2025 wordt de waarde gebruikt per waardepeildatum 1-1-2024.

Zodra de nieuwe waarden bekend zijn worden de tarieven opnieuw berekend. Uitgangspunt voor deze berekening is de gewenste opbrengst. Dit is de belastingopbrengst van het voorgaande jaar, verhoogd met de belasting op (nieuwe) gereed gekomen panden. In de kadernota is aangegeven dat de OZB niet verhoogd zal worden, behoudens de areaaluitbreiding en inflatiecorrectie van 2,2%. Dit uitgangspunt is ook zo verwerkt in de begroting 2025.

De verwachting is dat de nieuwe WOZ-waarden ongeveer 3% stijgen vergeleken met de oude waarden. De daadwerkelijke WOZ-waarden op basis waarvan de berekening van de OZB-tarieven 2025 plaatsvindt, zijn vermoedelijk pas in december 2024 bekend. De tarieven voor de onroerende-zaakbelastingen zijn afhankelijk van de getaxeerde waarden 2023 en worden in december vastgesteld.

Rechten - leges

Onder leges vallen diverse zaken, zoals paspoorten, rijbewijzen maar ook de omgevingsvergunningen. De nieuwe tarieven zijn conform de

uitgangspunten gecorrigeerd met de inflatiecorrectie van 2,2%, waarbij rekening is gehouden met de door het rijk vastgestelde maximumtarieven.

De leges mogen volgens de regelgeving niet meer dan kostendekkend zijn. Daarnaast zijn er de wettelijke maximumtarieven bij diverse producten zoals reisdocumenten en rijbewijzen. De dekkingsgraad van de leges op grond van de legesverordening wordt in totaal gezien. In totaliteit mag de dekkingsgraad van de legesverordening niet hoger zijn dan 100%. Onderstaand overzicht maakt inzichtelijk dat de geraamde baten in totaliteit de geraamde lasten niet overschrijden.

Bij de leges van de vergunningen die verband houden met de Omgevingswet streven we naar een kostendekkingspercentage van 100%. De voorfase van is binnen de Omgevingswet erg belangrijk. Binnen de tariefstelling nemen we daarom deze fase als kostendekkend op. Daarnaast wordt de voorfase (gedeeltelijk) in mindering gebracht indien dit uiteindelijk tot een vergunningaanvraag leidt. Het totaal van de leges voor een vergunning zijn kostendekkend berekend. Uitzondering op de 100% kostendekking zijn de milieuleges, deze tarieven worden in afstemming met de regio en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid opgesteld. Het kostendekkingspercentage hiervan voor 2025 bedraagt 25%. Hiervoor is gekozen omdat het een nieuwe heffingsbevoegdheid is en de begrote kosten een zo goed mogelijke inschatting zijn van de te verrichten dienstverlening

Leges	Totale lasten	Totale baten	Kosten-dekkendheid
1 Algemene dienstverlening			
Burgerlijke stand	64.896	52.207	80%
Reisdocumenten	1.259.320	685.619	54%
Rijbewijzen	474.933	248.690	52%
Verstrekingen uit de basisregistratie personen	53.056	21.844	41%
Overige publiekszaken	23.122	9.163	39%
Gemeentearchief	12.742	12.702	99%
Bijzondere wetten	129.866	126.539	97%
Algemene plaatselijke verordening	971	260	26%
Totaal hoofdstuk 1	2.018.906	1.157.024	57%
2 Omgevingswet			
Voorfase	407.857	287.500	70%
Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	2.934.278	3.095.620	105%
Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	3.212	1.800	56%
Milieubelastende activiteiten	119.305	31.324	26%

Begroting 2025 - 39

Aanlegactiviteiten	40.147	13.500	33%
Maatwerkvoorschriften bij bouwactiviteiten	8.558	2.249	26%
Overige tarieven	78.144	105.000	134%
Vermindering	0	-143.550	-
Totaal hoofdstuk 2	3.591.503	3.393.443	94%
3 Europese dienstenrichtlijn			
Horeca	1.929	906	46%
Winkeltijdenwet	311	186	59%
Organiseren evenement of markt	8.252	1.900	23%
Totaal hoofdstuk 3	10.492	2.992	28%
Totaal	5.551.926	4.553.459	82%

Rechten – begraafrechten

De begraafrechten worden geheven voor begravenissen en het onderhouden van de begraafplaatsen. In het verleden zijn veel rechten voor onbepaalde tijd afgekocht, mede hierdoor zijn de begraafrechten niet kostendekkend.

Sinds 2021 wordt gestreefd naar een de kostendekkendheid van de begraafrechten van 80% zonder stijging van de tarieven. De stijging van de toerekenbare lasten aan het taakveld en de stijging van de overhead zorgen er echter voor dat dit percentage niet wordt behaald. De kostenstijging op het taakveld worden onder andere veroorzaakt door de hogere kosten voor lonen en overhead. Om de tarieven te laten stijgen naar een kostendekkendheid van 80% in 2027 wordt het percentage van de kostendekking verhoogd naar 77%. In 2026 verwachten we een kostendekking van 78%. In 2027 bereiken we een dekkingsgraad van 80% wat vervolgens de jaren daarna zo blijft. Om dit kostendekkingspercentage te behalen worden de tarieven in 2025 naast de inflatiecorrectie met 7,5% verhoogd.

Begraafrechten	
Lasten taakveld	1.352.402
Overhead	568.242
Totale lasten	1.920.644
Rechten	1.478.896
Totale baten	1.478.896
Kostendekkendheid	77%
Resultaat	-/- 441.748

Rioolheffing

In het Gemeentelijk RioleringsPlan 2020-2024 is vastgesteld dat de tarieven van de rioolheffing structureel geleidelijk stijgen met 3% (exclusief inflatie) om een verdubbeling van het tarief te voorkomen. Het tekort wordt vervolgens gedekt uit de voorziening riolering.

De gemeente Molenlanden heft zowel rioolheffing van de eigenaar als van de gebruiker van een op het riool aangesloten onroerende zaak. De gebruikersheffing wordt geheven door middel van een opslag per m³ waterverbruik. Het waterleidingbedrijf Oasen int deze heffing. De gemeente hanteert één heffing voor zowel stedelijk afvalwater als hemel- en grondwater. We kiezen niet voor gescheiden heffingen vanwege de hoge uitvoeringskosten en het toepassen van het solidariteitsprincipe. Objecten die indirect zijn aangesloten op de riolering en uitsluitend hemelwater kunnen afvoeren worden alleen voor de eigenarenheffing aangeslagen. Het tarief hiervan wordt bepaald op 25% van het tarief voor het eigenarendeel. Reden voor een lager tarief is dat deze objecten minder profijt hebben van de gemeentelijke riolering doordat zij uitsluitend hemelwater afvoeren.

Op basis van de ramingcijfers is een geactualiseerde berekening van de tarieven gemaakt. Het tarief voor het eigenarendeel rioolheffing wordt € 112,02 per perceel. Het tarief voor de indirect aangesloten objecten die uitsluitend hemelwater afvoeren, bedraagt 25% van het tarief van het eigenarendeel, € 28,00. Het tarief voor het gebruikersdeel wordt € 1,32 per m³.

Rioolheffing	
Lasten taakveld	4.547.684
Overhead	464.137
BCF BTW	1.559.298
Totale lasten	6.571.119
Rioolheffing	4.842.000
Kostendeckendheid	74 %
Dekking vanuit voorziening	1.729.119

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt conform de kadernota dat de kosten van afvalinzameling en -verwerking voor 100% door de heffing worden gedekt.

Iedere zelfstandige wooneenheid binnen de gemeente wordt aangeslagen voor deze belasting. Molenlanden hanteert tarieven voor één- en meerpersoonshuishoudens en een heffing per lediging of storting. Het al of niet gebruikmaken van de gemeentelijke ophaaldienst, is voor het vastrecht niet relevant.

Door de bestemmingswijziging in 2023 geldt voor de woningen in buurtschappen ook een verplichte afvalstoffenheffing. De ondergrondse voorziening voor de inzameling is door de buurtschappen bekostigd, om deze reden is een verlaagd tarief van toepassing tot 2034.

De totale kosten voor afvalinzameling en -verwerking zijn de afgelopen jaren fors hoger geworden. Dit komt dit jaar ook door de fors stijgende kosten van Waardlanden.

Het tarief voor éénpersoonshuishoudens stijgt naar € 380,87 en voor een meerpersoonshuishoudens naar € 465,58. Deze tarieven waren € 342,77 en € 417,96. Deze tarieven zijn het vastrecht en het gemiddelde verwachte aantal variabele aanbiedingen. Reinigingsdienst Waardlanden verzorgt het inzamelen van het huisvuil. Inwoners van Molenlanden kunnen ook hun afval aanbieden bij één de vier afvalbrengrstations van Waardlanden.

De dekkingsgraad van de kosten voor medische vrijstelling is net geen 100%.

Afvalstoffenheffing	
Lasten taakveld	6.261.418
Overhead	184.459
BCF BTW	1.245.930
Totale lasten	7.691.807
Afvalstoffenheffing	7.672.307
Kostendeckendheid	99%
Resultaat	-

Toeristenbelasting

In de kadernota 2024 is een inflatiecorrectie van 2,2 % vastgelegd. In verband met de wens tot afronding van het tarief wordt de belasting per persoon per nacht € 1,50. De toeristenbelasting wordt geheven voor het verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen. De toeristenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. De eigenaar van een verblijfplaats krijgt een aanslag voor toeristenbelasting. Deze berekent de belasting door aan de gast.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit is moeilijk aan te geven. Het Rijksbeleid is er op gericht de lokale lasten trendvolgend met het Bruto Binnenlands Product te laten stijgen. Er blijft echter wel de mogelijkheid om hogere OZB heffingen toe te passen. De heffingen waar kosten tegenover staan zijn kostendeckend.

Ontwikkeling lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo), onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, onderzoekt jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten. De uitkomsten worden jaarlijks gepubliceerd in de Coelo-atlas.

De Coelo-Atlas over 2024 is de meest recente versie. Uit deze atlas blijkt dat de gemeente Molenlanden op plaats 262 van de

345 gemeenten staat. Uit de atlas blijkt dat het OZB-tarief van Molenlanden onder het gemiddelde van Nederland valt. De gemiddelde woningwaarde zit net boven het gemiddelde.

Bij de milieuheffingen ligt het tarief van de afvalstoffenheffing fors boven het landelijk gemiddelde (€ 346,- bij een meerpersoonshuishouden). De rioolheffing van Molenlanden ligt in 2024 ook boven het landelijk gemiddelde.

De gegevens van het hierna opgenomen overzicht komen uit de Coelo-atlassen van de corresponderende jaren en betreffende woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	Woonlasten			Rangorde
	2022	2023	2024	2024
Alblasserdam	870	1.049	982	173
Gorinchem	905	995	1.009	198
Hardinxveld-Giessendam	901	943	991	181
Krimpenerwaard	921	925	995	188
Molenlanden	893	950	1.078	262
Papendrecht	988	1.043	1.047	244
Sliedrecht	827	888	947	124
Vijfheerenlanden	1.004	1.008	1.046	243

De lokale lastendruk voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden ontwikkelt zich in Molenlanden als volgt.

	Woonlasten	
	2024	2025
Afvalstoffenheffing	418	465
Rioolheffing eigenaar	106	112
Rioolheffing gebruiker	149	156
OZB eigenaar	328	335
Totaal	1.001	1.068

Kwijtschelding

Voor de inwoners van Molenlanden met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de rioolheffing, de afvalstoffenheffing voor het vastrecht en tot maximaal € 42,- voor het variabele recht. De kosten voor levensonderhoud bij de beoordeling of er recht op kwijtschelding is worden vastgesteld op 100%.

2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de vraag: in welke mate is de gemeentelijke financiële positie toereikend om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen? Inzicht in de omvang van de risico's is een voorwaarde voor een gezonde bedrijfsvoering. Bij de besluitvorming kan hiermee rekening worden gehouden. De financiële inschatting van de risico's wordt gerelateerd aan de vermogenspositie van de gemeente. Binnen de organisatie is globaal geïnventariseerd welke risico's er bekend zijn. Op basis van de risico's is het weerstandvermogen berekend. Volgens artikel 20 van de Financiële verordening moet de gemeenteraad een nota 'Weerstandvermogen & risicobeheersing' vaststellen. In deze nota zijn de uitgangspunten voor de risicobeheersing en het risicobeheersingsproces vastgelegd.

Financiële kengetallen

In deze risicoparagraaf is aan het eind een aantal financiële kengetallen opgenomen. Deze getallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Beleid en beschikbaarheid van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit:

Weerstandscapaciteit	Begroting 2025	Jaarstukken 2023
Algemene reserves (vrij aanwendbaar)	*23.765.014	27.111.000
Begrotingssaldo / Jaarrekeningresultaat	0	10.305.567
Totale Weerstandscapaciteit	23.765.014	37.416.567

**Voor de hoogte van de algemene reserve is uitgegaan van het saldo van de algemene reserve op de balansdatum inclusief de geplande onttrekkingen/toevoegingen waarbij ook het saldo 2025 wordt onttrokken om te komen tot een begrotingsresultaat van € 0,00 in 2025.*

Weerstandratio

De weerstandratio is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit voor het afdekken van de geïnventariseerde risico's.

Weerstandvermogen	2025
UITSTEKEND	4,40

Een ratio van >1,0 is noodzakelijk om alle risico's te kunnen opvangen. Een ratio onder de 1,0 is onwenselijk. Een ratio van >2,0 of hoger is uitstekend. Een ratio van 4,40 is uitzonderlijk goed.

Beleid met betrekking tot de risico's

Bij elk risico wordt een inschatting gemaakt: wat is de mate van waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet en wat zijn de financiële consequenties hiervan. Dit wordt uitgewerkt in een kans- en een gevolgwaarde.

Benadering van de risico's en de vertaling in kans en effect

We bekijken eerst de totale omvang van het te lopen risico, als deel van het totaalbedrag dat als last is opgenomen in de jaarrekening. Zo duiden we de risico's in omvang. Vervolgens maken we een inschatting van de kans dat het risico zich voordoet.

Daarbij hanteren we de volgende indeling:

- Laag: Het gevolg van het risico wordt voor 25% meegenomen in het risicoprofiel.
- Gemiddeld: Het gevolg van het risico wordt voor 50% meegenomen in het risicoprofiel.

- Hoog: Het gevolg van het risico wordt voor 75% meegenomen in het risicoprofiel.
 - Zeer hoog: Het is nagenoeg zeker dat het risico zich voordoet. Voor het gevolg van het risico wordt een voorziening getroffen of dit is financieel verwerkt in de begroting.
- Van een risico zijn de geschatte (totale) kosten (kans x effect) gekwantificeerd en opgenomen in de tabel van risico's.

Financiële risico's die zich voordoen

In de onderstaande tabel treft u de gekwantificeerde risico's aan. Het totaal aan risico's bedraagt € 5.391.667.

Dit was € 4.613.037 in de jaarrekening 2023. Deze stijging wordt veroorzaakt doordat de omvang van risico's uitgedrukt in

geld is gestegen als gevolg van kostenstijgingen en bijbehorende budgetverhogingen. Zo is bijvoorbeeld de omvang van het Gemeentefonds gegroeid, de bedrijfsvoeringskosten voor lonen en overhead zijn gestegen en de ramingen voor bijvoorbeeld dividend en leges zijn ook verhoogd. Hierdoor is een hoger bedrag in omvang ontstaan. Deze stijging wordt dus niet specifiek veroorzaakt doordat er op één of meerdere onderdelen nieuwe risico's zijn ontstaan. Per saldo is het verschil vergeleken met de jaarrekening 2024 niet heel groot te noemen.

Aangekondigde ontwikkelingen of onderzoeken met mogelijke uitgaven zijn niet te kwantificeren in financiële zin of omvang. Ze worden verderop in deze paragraaf wel onder de aandacht gebracht.

Omschrijving	Totale omvang van te lopen risico	Omvang risico-gedeelte	Kans dat risico zich voordoet	Geschat risico (omvang x kans)
Grondexploitaties*				987.750
Garanties (1% over hoofdsom)	94.753.000	94.753	25%	23.688
Gemeente- en BTW-compensatiefonds	80.024.000	800.240	50%	400.120
Dividenden Stedin en BNG	697.667	697.667	75%	523.250
Bedrijfsvoering loonkosten en overhead	38.069.000	3.806.900	25%	951.725
Stijging rentelasten	7.000.000	70.000	25%	17.500
Leges bouwvergunningen	2.500.000	1.250.000	50%	625.000
Participatie	1.804.000	180.400	50%	90.200
Jeugdzorg	12.622.250	1.325.336	75%	994.002
WMO	7.245.858	724.585	75%	543.438
Leerlingenvervoer	850.000	85.000	75%	63.750
Weerstandsvermogen bij verbonden partijen	342.488	342.488	50%	171.244
Totaal				5.391.667

*De opbouw van de risico's rondom dit onderwerp staan beschreven op de volgende pagina.

Toelichting risico's

Grondexploitaties en Vastgoed Projecten

Voor de risico's die zich voordoen binnen de grondexploitaties en vastgoedprojecten is uitgegaan van het risicoprofiel op individueel niveau en de meest recente doorrekening van alle grondexploitaties.

De risico's op grondexploitaties bedragen	488.800
De risico's op de overige grondgebonden projecten bedragen	498.950
Totaal	987.750

Garanties en waarborgen

De gemeente staat garant voor tal van leningen en deelnemingen. De kans dat zich hierbij risico's voordoen, is erg klein. Het risico is bepaald op 0,1% van de hoofdsom, de kans daarop als klein, 25%. De mogelijke risico's als gevolg van extra te verlenen garanties in verband met de coronacrisis worden afgedekt door het Noodfonds.

Gemeentefonds en BTW-compensatiefonds

Gemeenten en provincies kunnen vanaf 2016 tot een vastgesteld maximum BTW declareren. Verschillen ten opzichte van het plafond worden aan gemeenten uitgekeerd. Er is in 2023 minder gedeclareerd bij dit fonds. Dit betekent een toevoeging aan het gemeentefonds. We hebben gekozen om dit voordeel structureel in de begroting op te nemen. Dit voordeel is € 740.000. Het risico is dat er meer gedeclareerd wordt, waardoor we het ingeboekte voordeel niet behalen. Dit risico schatten we in op 50%.

Dividend Stedin en BNG

Jaarlijkse schommelingen van het dividend op gewone aandelen van Stedin kunnen leiden tot een verschil ten opzichte van de begroting. Het te ontvangen dividend op de gehouden preferente aandelen in Stedin is tot 2027, namelijk voor de duur dat het dividendpercentage vaststaat, constant. Stedin gaat via haar dochter NetVerder participeren in toekomstige warmtebedrijven (vooruitlopend op de komende Wet Collectieve Warmte). Daartoe is het Meerjarig Strategisch Plan 2023-2027 geactualiseerd op basis van een opgestelde en door de aandeelhouders goedgekeurde Warmtestrategie. Onderdeel van deze strategie zijn onder meer maatregelen in het kader van risicomanagement, waarmee mogelijke risico's verbonden aan warmteprojecten worden beheerst. We merken het volledige bedrag aan als onzekerheid met een kans van 75%.

Bedrijfsvoering loonkosten en overhead

Het gaat om risico's van nog niet voorzienbare kosten in verband met wachtgeld van politieke ambtsdragers en ontslag van personeel. Met de komst van de Cybersecuritywet op basis van de NIS2-richtlijn zijn er ook risico's op het gebied van informatiebeveiliging, privacy en juridische aansprakelijkheid. Er zijn en worden diverse verplichte beheersmaatregelen getroffen om deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Dit gebeurt op het terrein van informatiebeveiliging, privacy en verzekeringen. Voor deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van 10% van de totale personeels- en bestuurskosten met een kans van 25%.

Stijging rentelasten

In de begroting 2025-2028 is rekening gehouden met een rente die vergelijkbaar is met het niveau van eind 2024 voor de raming van de rentelasten op nieuw aan te trekken leningen. De ontwik-

kelingen op de kapitaalmarkt laten zien dat mogelijke renteverhogingen niet waarschijnlijk zijn en dat de ECB langzaam aan gaat verlagen. Gezien de herfinanciering op oude leningen voor een langere periode lopen we geen risico. Het gaat alleen om nieuw aan te trekken leningen. In 2025 moet er mogelijk nog een langlopende lening aangetrokken worden. We verwachten dat er geen sprake zal zijn van kortlopende financieringen. We schatten de kans van een rentestijging voor 2025 in als laag.

Leges bouwvergunningen

De raming van de bouwleges vormt een risico. Met de komst van de Omgevingswet in 2024 is er een analyse gemaakt welke vergunningen er vallen onder de vergunningplicht, welke werkzaamheden hier op van toepassing zijn en hoeveel aanvragen we ongeveer kunnen verwachten op basis van de eerste 9 maanden in 2024 en de ervaringen van de afgelopen jaren. Dit heeft gezorgd voor aanpassingen in de ramingen. Komen er volgend jaar meer of minder aanvragen? En welke kosten hangen hiermee samen? Het risico van een lagere opbrengst wordt hoog ingeschat. Het risicobedrag is bepaald op de halve omvang met een kans van 50% op lagere opbrengsten.

Participatie

Gemeenschappelijke regeling Avres voert de Participatiewet, het Minimabeleid en de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening uit voor onze gemeente. Hoewel het budget bij de uitvoering en het beleid door Avres leidend is, kan toch een tekort ontstaan. Avres heeft te maken met toenemende armoede onder andere door de energiecrisis en de leefgeldverstrekking aan opgevangen Oekraïners. De uitgaven voor minimavoorzieningen nemen daardoor toe. De zittende medewerkers in de sociale werkvoorziening en met beschut werk hebben loon- en baangarantie terwijl de rijksvergoeding niet altijd dekkend is. Avres werkt samen met de

deelnemende gemeenten om zo goed mogelijk op deze ontwikkelingen in te spelen. Ondanks deze ontwikkelingen en de risico's is er de laatste jaren sprake van een overschot in de jaarrekening van Avres. Het bestuur van Avres beziet op verzoek van de gemeenten, de mogelijkheden om te bezuinigen vanwege de negatieve financiële ontwikkelingen bij de gemeenten, zodat de gemeentelijke bijdrage verlaagd kan worden. Waar dit gevolgen heeft voor de dienstverlening, begeleiding en ondersteuning van inwoners, wordt dit vooraf aangegeven.

Jeugdzorg (Dienst gezondheid en jeugd)

Jeugdzorg wordt door de serviceorganisatie jeugd (SOJ) ingekocht. Een nadelig exploitatieresultaat zal SOJ direct bij de deelnemende gemeenten op basis van een verdeelsleutel in rekening brengen. SOJ beschikt niet over reserves. Anderzijds wordt een voordelig verschil uitgekeerd. Qua sturing is het voortdurend zoeken naar een balans tussen zorgvraag en beschikbaar budget. Bij de beleidsplanning en het contracteren van zorgaanbieders is het beschikbare budget uitgangspunt. De risico's betreffen met name inflatie en JeugdzorgPlus. Op basis van de beschikbare sturingsinformatie wordt ingeschat dat de geschatte effecten een risico vormen voor onze gemeente. Als uitgangspunt nemen we 10,5% van de totale kosten op als risicogedeelte, waarbij we uitgaan van een hoge kans.

WMO

Aan de hand van ervaringscijfers ramen we zo realistisch mogelijk. Dat neemt niet weg dat er risico's bestaan, zoals de toename van het aantal cliënten met een indicatie voor huishoudelijke ondersteuning en andere maatwerkvoorzieningen. Dit is het gevolg van de dubbele vergrijzing, langer thuis wonen en het

vaste abonnementstarief. Voor individuele begeleiding en dagbesteding zijn de kosten gestegen door hogere marktconforme tarieven als gevolg van de aanbesteding.

Het Wmo-vervoer wordt momenteel opnieuw ingekocht. De (beoogde) startdatum van het nieuwe contract is 1 augustus 2025. De vervoerstarieven zullen dan naar verwachting aanmerkelijk hoger liggen dan de huidige tarieven. De Wmo-hulpmiddelen worden momenteel opnieuw aanbesteed. De startdatum van het nieuwe contract is 1 februari 2025. Ook hiervan is de verwachting dat de kosten zullen stijgen. Voor het Wmo-vervoer en de Wmo-hulpmiddelen verklaren we een stijging als een correctie vanuit de markt. Het betrof oudere contracten waardoor de marktconformiteit onder druk is komen te staan.

Op basis van het wetsvoorstel wordt voor de Wmo de vaste lage eigen bijdrage op zijn vroegst per 1 januari 2026 gewijzigd in een inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage. Hierbij merken we op dat de Raad van State recentelijk negatief heeft geadviseerd op de kabinetsplannen. Het is hierdoor onzeker of de beoogde invoeringsdatum kan worden gehaald. De CRvB heeft recentelijk ook bepaald dat gemeenten op geen enkele wijze een inkomenstoets mogen toepassen. Er wordt ingeschat dat er een hoge kans is op een afwijking van 10% met een risico van 75%.

Leerlingenvervoer

Leerlingenvervoer is een open-eind regeling. Het benodigde budget is vooral afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal aanvragen. Vanaf augustus 2025 zullen de tarieven mogelijk nog verder stijgen als gevolg van een aanbesteding. De kans is bepaald op 'hoog'.

Prijsstijgingen t.g.v. crisis

In 2022 en 2023 zijn de prijzen aanzienlijk gestegen. In 2024 zagen we stabilisering van de prijzen maar dit is nog niet doorgedrongen in de hele economie. Zo blijven de tarieven van arbeid hoog en zijn ook aanbestedingen veelal hoger dan verwacht als gevolg van een vaak beperkt aanbod van geïnteresseerden. Dit heeft als gevolg dat Molenlanden rekening blijft houden met hogere kosten door het huidige economische klimaat. Voor 2025 houden we rekening met hogere prijzen en zijn enkele budgetten daarvoor aangepast. We ramen hiervoor geen extra risico meer binnen deze paragraaf.

Weerstandsvermogen bij verbonden partijen

Gemeente Molenlanden neemt deel in meerdere gemeenschappelijke regelingen. Voor de gemeenschappelijke regelingen met een sturingsprofiel 'hoog' en 'gemiddeld', zoals vermeld in de paragraaf Verbonden Partijen, is het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen opgenomen in onderstaande tabel. Niet alle gemeenschappelijke regelingen beschikken over voldoende weerstandsvermogen. Indien het benodigde weerstandsvermogen groter is dan het beschikbare weerstandsvermogen, moeten de deelnemende gemeenten dit resterende risico gezamenlijk dragen. Daarom nemen we de volgende bedragen op:

<i>Bedragen x 1.000</i>	Benodigd weerstandsvermogen	Weerstandsvermogen	Belang	Opnemen
GR				
DG&J*	1.650.000	1.900.000	7,9%	200.000
VRZHZ	1.665.800	510.000	9,7%	112.113
Avres	3.612.000	6.637.000	18,5%	0
Waardlanden	1.500.000	1.607.000	21,3%	
Omgevingsdienst	750.000	345.000	7,5%	30.375
Totaal				342.488

Aanvulling bij de tabel:

De reserves van DG&J (€ 1,9 miljoen) bestaan voor € 1,4 miljoen uit de bestemmingsreserve voor het opvangen van de frictiekosten als gevolg van de uittreding Leerdam/Zederik. Dit betekent dat de risico's ruimschoots het weerstandsvermogen overtreffen. Als deze bestemmingsreserve buiten beschouwing wordt gelaten, dan moet een bedrag van € 101.255 worden opgenomen in de begroting van Molenlanden. Het beschikbare weerstandsvermogen is afkomstig uit de meest recente gegevens van de DG&J. Naar ons inzicht is het beschikbare vermogen nihil. Daarnaast zijn de inschattingen van de risico's niet actueel. Het verzoek is al neergelegd hier werk van te maken. Wij verwachten toch een aanzienlijk risico voor 2025 en nemen daarom een bedrag van € 200.000 op, net als in 2024.

Ontwikkelingen

Een aantal ontwikkelingen laat zich niet of nog niet financieel vertalen. Deze worden op een later tijdstip aan de gemeenteraad aangeboden of zijn afhankelijk van nog uit te voeren onderzoeken. Als voorbeelden noemen we:

- Ontwikkeling cultureel-erfgoed gebied Kinderdijk.
- Niet alle opgaven zijn verwerkt in de meerjarenbegroting maar zullen op termijn wel naar voren komen. Het investeringsprogramma uit het Accommodatiebeleid en het Integraal Huisvestingsplan Primair onderwijs Molenlanden 2021-2032 (IHP) zijn hier de belangrijkste voorbeelden van. Deze worden steeds per onderdeel ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

- De Hervormingsagenda Jeugd is definitief vastgesteld, ondertekend en aangeboden aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer. Met het afsluiten van de Hervormingsagenda zijn de aanvullende middelen voor de jaren 2024 en 2025 toegevoegd aan het gemeentefonds. Gemeenten moeten bijbehorende baten en lasten op realistische wijze in een structureel sluitende begroting verwerken. Voor 2026 en verder heeft het Rijk een deel van de compensatie nog op de aanvullende post in de rijksbegroting staan. De toevoeging aan het gemeentefonds van de aanvullende middelen voor jeugdzorg voor 2026 en verder vindt plaats na het advies van de deskundigencommissie en de besluitvorming daarover. In januari 2025 zal een eerste advies komen van de deskundigencommissie en dit wordt verwerkt bij de Voorjaarsnota 2025.
- De gemeente Molenlanden werkt samen met vele partijen. Vaak gaat dit in goede harmonie, maar we constateren een 'juridisering' in de samenleving die ook zijn effect heeft op de samenwerkingsvormen die de gemeente kent. Partijen die opdrachten niet gegund krijgen stellen zich harder op en mogelijk volgen hieruit kosten voor juridische capaciteit, proceskosten en eventuele schadevergoedingen. De omvang hiervan kan niet worden bepaald en opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, wel wordt de kans dat dit risico zich voordoet middelmatig ingeschat.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. In het onderstaande overzicht de uitkomsten:

Ratio's	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto Schuldquote in %	10,7%	23,7%	29,8%	30,7%	29,1%	25,9%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen in %	5,8%	26,4%	27,6%	30,7%	29,1%	25,9%
Solvabiliteitsratio	61,2%	46,7%	46,5%	44,1%	42,2%	39,9%
Structurele exploitatieruimte	1,60%	1,45%	1,53%	-0,48%	0,14%	1,55%
Grondexploitatie	2,3%	3,2%	2,9%	3,0%	3,0%	2,8%
Belastingcapaciteit	99,2%	102,3%	107,4%	110,6%	113,9%	117,4%

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een netto schuldquote tot 100% wordt algemeen beschouwd als goed. Dit kengetal wordt voor de gemeente Molenlanden daarom als redelijk beoordeeld. Er is een correctie op dit getal als we de verstrekte leningen hieruit filteren. Ten opzichte van de begroting is het kengetal fors lager omdat door achtergebleven investeringen minder geldleningen zijn aangetrokken dan waar bij de begroting vanuit gegaan was.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio verstaan we het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. De ratio is hoog doordat er sprake is van een groot eigen vermogen. Een gezond percentage ligt in ieder geval boven de 20%. De gemeente Molenlanden komt ruimschoots uit boven deze ondergrens.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit kengetal laat zien dat structurele lasten en baten ongeveer gelijk zijn.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het betreft hier de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van belastingcapaciteit is hier: woonlasten van een meerpersoonshuishouden, opgebouwd uit OZB, afvalstoffen- en rioolheffing. Algemeen wordt een belastingcapaciteit tot 100% als goed beoordeeld. De gemeente Molenlanden scoort boven 100%, wat betekent dat de belastinglasten voor de inwoners van Molenlanden hoger zijn dan het landelijk gemiddelde.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen kengetallen

De gemeente Molenlanden heeft een stevige financiële reservepositie en een materieel sluitende meerjarenbegroting. De solvabiliteitsratio is hoog. Tegenvallers kunnen opgevangen worden door aanwending van de reserves, wat ook blijkt uit de hoge

weerstandsratio. Het beleid is erop gericht om structurele uitgaven te dekken door structurele inkomsten.

2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen, de zogenoemde kapitaalgoederen. Dit zijn wegen, verkeersvoorzieningen en overig straatmeubilair, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, spelen, groen, begraafplaatsen, riolering, water, sportaccommodaties en gebouwen. Kapitaalgoederen hebben onderhoud nodig, zodat wij een veilig gebruik kunnen waarborgen. Zowel meerjarig groot onderhoud als dagelijks, klein onderhoud. De kosten daarvan en de planning zijn vastgelegd in beheerplannen.

Ook voor de inwoners is de kwaliteit van hun leefomgeving belangrijk. Teruglopende kwaliteit kan leiden tot kleine ergernissen, klachten of zelfs serieuze ongelukken. Een goede afhandeling van meldingen is daarom van groot belang. Bij herinrichtingsplannen en reconstructies vinden we de betrokkenheid en het informeren van inwoners van groot belang. Samen met onze samenwerkingspartners hebben we hier continu aandacht voor. Dit blijft een punt van doorlopende ontwikkeling. Denk aan het inzetten van de projectenwebsite, de Bouwapp en andere passende (online) kanalen en middelen.

In onderstaand overzicht staan de beheerplannen met de beleidskaders die voor de diverse kapitaalgoederen zijn opgesteld:

Beheerplannen	Vastgesteld door de raad of college	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Integraal Beheerplan Buitenruimte ¹⁾	2021	2026	Ja	Nee
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) ¹⁾	2025	2029	Ja	Nee
Baggerplan	2022	2033	Ja	Nee
Beheerplan begraafplaatsen	2021	2026	Ja	Nee
Sportaccommodaties ²⁾	2021	2026	Ja	Nee ⁴⁾
Gebouwen ³⁾	2021	2041	Ja	Nee ⁴⁾

1) De uitkomsten van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024 zijn opgenomen en ingepast in het Integraal Beheerplan Buitenruimte.

2) Beheerplan Sportaccommodaties wordt 5-jarlijks geactualiseerd binnen het vastgoed-en accommodatiebeleid.

3) Beheerplan Gebouwen 2021-2041 wordt 3-jarlijks geactualiseerd.

4) Er zijn diverse gebouwen met uitgesteld onderhoud i.v.m. nog te maken keuzes vanuit het vastgoed-en accommodatiebeleid.

Integraal Beheerplan Buitenruimte

Het Integraal Beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026 is gebaseerd op een lange termijnplanning voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De beleidsuitgangspunten, kaders en kosten zijn hierin vastgelegd. Dit plan geeft inzicht in de huidige en de gewenste (beeld)kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte inclusief het benodigde budget (met een doorkijk tot en met 2031).

Het Integraal Beheerplan heeft betrekking op de volgende categorieën voorzieningen (assets): wegen, verkeersvoorzieningen

en overig (straat)meubilair, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, spelen, groen, riolering, water.

De begraafplaatsen, het baggeren, sportaccommodaties en gemeentelijke gebouwen vallen buiten het kader van het Integraal Beheerplan. Deze voorzieningen hebben eigen beheerplannen.

Planmatig beheer - Uitvoering in 2025

Het onderhoud in 2025 en verder is gebaseerd op de onderhoudsplanningen van de betreffende voorzieningen binnen de buitenruimte. Deze planningen actualiseren we jaarlijks.

Het (planmatig) beheer en onderhoud is gericht op het veilig en doelmatig in stand houden van de diverse voorzieningen. Bij reconstructies en herinrichtingen worden de onderhouds- en vervangingswerkzaamheden zo veel als mogelijk integraal opgepakt. De in 2025 geplande reconstructies, herinrichtingen en dergelijke staan in het deel [3.10 Investerings](#).

Bezuinigingsopgaven en Kerntakendiscussie

De in 2025 door te voeren bezuinigingsopgaven zijn op dit moment nog niet bekend. Ook de in 2025 geplande Kerntakendiscussie heeft mogelijk gevolgen op het niveau en kosten van beheer en onderhoud door aanpassingen in beleid. Het is de verwachting dat deze effecten zichtbaar worden in de Begroting 2026. Beiden zijn nu niet meegenomen in deze Paragraaf.

Kwaliteitsniveau

Beoordeling van de (beeld)kwaliteit gebeurt conform de CROW-normen. Het uitgangspunt binnen Molenlanden is dat de buitenruimte standaard onderhouden wordt op kwaliteitsniveau B. Uitzondering hierop zijn de zichtlocaties in de kernen. Voor deze gebieden wordt kwaliteitsniveau A aangehouden. Binnen deze gebieden passen we duurzame materialen toe en geven we een

plus aan de inrichting. Het kwaliteitsniveau en eventuele aanvullende eisen worden bij de toelichting van de diverse kapitaalgoederen nader benoemd onder het kopje *Kaders*.

Klimaat en duurzaamheid

Deze onderwerpen komen steeds nadrukkelijker in beeld. Bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden binnen de openbare ruimte houden we rekening met onze klimaat- en duurzaamheidsuitgangspunten. Zowel technische als financiële haalbaarheid en effecten worden hierbij steeds meegewogen.

Bijhouden gegevens en inspecties

Voor bijna alle kapitaalgoederen geldt dat voor het bijhouden van de gegevens over arealen, kwaliteitsgegevens en uitgevoerde inspecties diverse gedigitaliseerde beheerprogramma's beschikbaar zijn. Deze gegevens benutten we voor de actualisatie van de diverse beheerplannen.

Kapitaalgoederen per categorie

De totale oppervlakte van de gemeente Molenlanden is ongeveer 19.160 hectare. De gemeente heeft hiervan ongeveer 323 hectare aan openbare ruimte in beheer en onderhoud. Onze kapitaalgoederen liggen voornamelijk binnen de bebouwde kommen van de 20 kernen. Een uitzondering hierop vormen de onderdelen Openbare Verlichting, Riolering, Straatnaamborden en onderdelen van Straatmeubilair. Deze onderdelen onderhouden we ook buiten de bebouwde kom.

Hieronder lichten we de diverse kapitaalgoederen afzonderlijk toe, waarbij de genoemde cijfers een indicatie van de omvang geven.

Een tabel met een totaaloverzicht van de areaalgegevens staat achteraan in de Paragraaf Kapitaalgoederen.

Wegen

Kerncijfers

De gemeente beheert wegen met een totale lengte van ongeveer 175 km, onderverdeeld in:

- Asfaltverharding ca. 325.000 m²
- Elementenverharding (klinkers en tegels) ca. 1.210.000 m²
- Overige verharding ca. 20.000 m²

Kaders

Volgens de wet moet de gemeente zorgen voor een goede staat van onderhoud van het gemeentelijk wegennet. Daarom moet het wegennet aan minimale eisen voldoen. Hiervoor worden de gebruikelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Beheer en onderhoud

Het kwaliteitsniveau brengen we jaarlijks in kaart via visuele inspecties die we in het voorjaar laten uitvoeren. Op basis van de resultaten van de inspecties voeren we het jaarlijks (klein) onderhoud aan asfalt- en open verhardingen uit. Verder worden werkzaamheden rondom belijning en markeringen uitgevoerd. Ook wordt adequaat ingespeeld op calamiteiten, klachten en meldingen van bewoners.

Toegankelijkheid

In het VN-verdrag Handicap is het doel vastgelegd dat personen met een beperking volledig aan de samenleving kunnen deelnemen door drempels zoveel mogelijk weg te nemen. Om op dit punt verbeteringen in de openbare ruimte door te voeren, is een jaarlijks budget beschikbaar. Hiervan wordt per jaar in een aantal kernen de toegankelijkheid van de openbare ruimte geïnspecteerd. De hieruit voortkomende maatregelen voeren we vervolgens uit. Dit proces loopt tot alle kernen in beeld zijn. Ook bij reconstructies houden we rekening met toegankelijkheid. Er is

regelmatig overleg met de Bouwadviescommissie over Toegankelijkheid, van dagelijks onderhoud tot en met projecten.

Verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair

Kerncijfers

Areaaloverzicht objecten in de openbare ruimte:

- Verkeers- en straatnaamborden. incl. bewegwijzering en portalen ca. 6.050 st.
- Overige verkeersvoorzieningen ca. 374 st.
- Schrikhekken ca. 418 st.
- Afvalbakken ca. 575 st.
- Abri's (bushokjes) ca. 23 st.
- Banken en picknicksets ca. 591 st.
- Bloembakken ca. 180 st.
- Hekwerken ca. 4.600 m¹
- Palen ca. 4.500 st.
- Overige objecten (o.a. fietssluisen en fietsklemmen) ca. 1.210 st.
- Openbare kunst ca. 33 st.

Kaders

In de openbare ruimte van de gemeente staat een groot aantal verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair. Al deze voorzieningen behoren niet tot de weg zelf, maar geven praktische invulling aan het gebruik van de openbare ruimte. Ze vormen een ondersteuning aan de bruikbaarheid en verkeersveiligheid van de weg. Daarnaast leveren ze een belangrijke bijdrage aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving.

De gemeente heeft de plicht om de openbare ruimte met de daarin aanwezige voorzieningen deugdelijk te onderhouden. Hiervoor worden de gebruikelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Beheer en onderhoud

Vanaf 2022 worden per jaar van 3 tot 4 kernen - via visuele inspecties - het kwaliteitsniveau van de verkeersvoorzieningen en straatmeubilair in kaart gebracht, tot alle kernen in beeld zijn. In 2025 worden de laatste kernen uitgevoerd. Ook wordt adequaat ingespeeld op meldingen van bewoners.

Naast het regulier onderhoud aan deze voorzieningen wordt ook een deel van het jaarbudget uitgegeven aan incidentele schades, diefstal en vandalisme.

Civieltechnische Kunstwerken

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Bruggen en duikerbruggen ca. 245 st.
- Kademuren, steigers, trappen en vlonders ca. 95 st.

Kaders

De civieltechnische kunstwerken zijn onmisbaar in ons waterrijke gebied. Ze vormen een cruciale schakel in het functioneren van de infrastructuur en de leefbaarheid van onze gemeente.

Op basis van wetgeving geldt dat kunstwerken veilig moeten zijn en veilig gebruikt kunnen worden. Dit betekent dat ze berekend zijn op het verkeer en overig gebruik dat wordt toegelaten. Eisen aan de constructie zijn vastgelegd in NEN-normen.

Beheer en onderhoud

Jaarlijks worden de civieltechnische kunstwerken geschouwd op gebreken. Om de drie jaar worden alle kunstwerken volledig geïnspecteerd. Werkzaamheden worden ingepland op basis van de

constateringen tijdens schouw of inspectie. Risicovolle kunstwerken worden tussentijds gemonitord door een risico-instandhoudingsanalyse.

Openbare verlichting

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Lichtmasten en armaturen ca. 10.587 st.

Kaders

Een betrouwbare en goed functionerende openbare verlichting is belangrijk en draagt bij aan de veiligheid van onze inwoners en de leefbaarheid van onze gemeente. De openbare verlichting is daarbij gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid, leefbaarheid en sociale veiligheid in het donker. Hierbij wordt gebruik gemaakt van duurzame, efficiënte en energiezuinige verlichtingsmiddelen. Voor de aanwezige openbare verlichting geldt een zorgplicht voor het onderhoud. Ook moet de openbare verlichting (elektrotechnisch) veilig zijn.

Beheer en onderhoud

De aansturing van het dagelijks onderhoud aan de openbare verlichting is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Bureau OVL Lek en Merwede. Meldingen van storingen en gevaarlijke situaties kunnen direct doorgegeven worden via hun internetpagina. Bureau OVL is ook een belangrijke schakel voor ontwerp en advies bij reconstructie-projecten. Op basis van leeftijd en energiezuinigheid wordt de verlichting integraal vervangen bij het uitvoeren van reconstructies en groot onderhoud.

Spelen

Kerncijfers

De gemeente beheert in totaal 135 speelplaatsen met daarop:

- Speel-/sporttoestellen en speelprikkels ca. 750 st.
- Hekwerken en ballenvangers ca. 2.250 m¹
- Veiligheidsondergronden ca. 9.000 m²
- Kunstgrasvelden ca. 3.350 m²

Kaders

Spelen en bewegen in de openbare ruimte is belangrijk voor de algehele ontwikkeling van kinderen. Het VN-kinderrechtenverdrag onderstreept het recht van kinderen op beweging, spel en vrije tijd. Een beweegvriendelijke omgeving is een gezonde en prettige leefomgeving die mensen faciliteert, stimuleert en uitdaagt om te bewegen, te spelen en te sporten. Het beheer en onderhoud van de speelvoorzieningen is wettelijk geregeld conform het WAS en is gericht op het in stand houden en waarborgen van de veiligheid.

Beheer en onderhoud

Het areaal wordt jaarlijks twee keer geïnspecteerd en meerdere malen geschouwd. Dit wordt verwerkt in een digitaal beheerpakket. Geconstateerde gebreken herstellen we zo snel als mogelijk. Vervangen van speelvoorzieningen doen we op basis van leeftijd en waar mogelijk integraal met reconstructies in de wijk. Belangrijke speerpunten zijn: maatwerk, duurzaamheid, klimaatadaptie, sociale cohesie, doelgroep, veiligheid en voldoende uitdaging.

Groen

Kerncijfers

Areaaloverzicht openbaar groen, excl. begraafplaatsen:

- Gazons ca. 353.400 m²

- Bermen/"ruw" gras ca. 610.700 m²
- Bomen ca. 15.335 st.
- Hagen ca. 33.700 m¹
- Overige beplantingen ca. 189.500 m²

Kaders

Het onderhoud aan openbaar groen is erop gericht een acceptabel niveau te handhaven. Het beeldkwaliteitsniveau is gesteld op B, conform het integraal beheerplan. Gebieden met een hoogwaardige of afwijkende inrichting worden op A onderhouden.

Beheer en onderhoud

Jaarlijks wordt een derde deel van het boombestand gecontroleerd op veiligheid in een inspectiecyclus. Aan de hand van de uitkomsten nemen we maatregelen die in eerste instantie gericht zijn op veiligheid.

Klimaat en biodiversiteit

In het kader van klimaatadaptatie (onder andere wateroverlast, hittestress) speelt de soort en de hoeveelheid groen een belangrijke rol. In plannen realiseren we daarom meer dan voorheen ruimte voor groen en water.

Bij nieuwe inrichting en het uitvoeren van beheermaatregelen proberen we de biodiversiteit te verhogen. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van natuurontwikkelingslocaties (met educatieve functie) en extensiever maaibeheer. Daarnaast zoeken we bij elk herinrichtingsproject naar mogelijkheden om het areaal groen te vergroten.

Begraafplaatsen

Kerncijfers

Areaaloverzicht van in totaal 25 begraafplaatsen:

- Verhardingen ca. 28.900 m²
- Groenelementen ca. 41.300 m²
- Bomen ca. 700 st.
- Grafvelden ca. 39.200 m²
- Urnenmuren 2 st.

Jaarlijks zijn er gemiddeld 260 begravingen op de begraafplaatsen in Molenlanden.

Kaders

Alle begraafplaatsen worden onderhouden op beeldkwaliteitsniveau A, conform het vastgestelde 'Beleidsdocument begraafplaatsen Molenlanden'. In het vastgestelde 'Beheerplan begraafplaatsen 2022-2026' en het 'Uitvoeringsplan begraafplaatsen' zijn diverse uitvoeringsmaatregelen opgenomen die invulling geven aan de kaderstelling uit het beleidsdocument.

Riolering

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Vrijverval riolering ca. 205 km
- Druk- en vacuümriolering, persleidingen ca. 226 km
- Pompunits en hoofdgemalen ca. 1.750 st.
- Bergbezinkvoorzieningen 16 st.
- Drainage ca. 12 km
- Kolken ca. 14.000 st.

Kaders

Het rioolstelsel van de gemeente onderhouden we volgens de in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geformuleerde uitgangspunten en kwaliteitsniveaus. In de tweede helft van 2024 is de actualisatie van het GRP gestart. Dit nieuwe GRP wordt medio 2025 opgeleverd en in de tweede helft van 2025 aan de gemeenteraad aangeboden.

Beheer en onderhoud

De uitkomsten van het huidige GRP zijn integraal verwerkt en ingepast binnen het Integraal Beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026. Bij de rioolrenovatiewerkzaamheden is de samenhang met herstraatwerkzaamheden van belang. De kosten van het riool worden via een kostendekkend tarief doorberekend. In de [Paragraaf Lokale Heffingen](#) wordt dit verder toegelicht.

Water

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Open water (sloten en plassen) ca. 311.400 m²
- Beschoeiingen ca. 30.900 m¹
- Natuurlijke oevers ca. 12.400 m¹
- Kleine duikers ca. 4.600 m¹

Kaders

Watergangen zijn van groot belang voor de opvang en de aan- en afvoer van hemelwater en grondwater. Het waterschap zorgt voor het onderhoud van de A-watergangen (weteringen en de grotere sloten). Kleinere sloten ('schouwsloten') moeten worden onderhouden door eigenaren van percelen die aan deze sloten

grenzen, waaronder de gemeente. Dit onderhoud moet voldoen aan de eisen in de Keur van Waterschap Rivierenland.

Beheer en onderhoud

Vasthouden van water binnen het gebied wordt een steeds groter thema. We besteden aandacht aan het behouden en vergroten van open water en het robuuster maken van watergangen en duikers. De beschoeiingen en oeverbeschermingen worden hierbij ook betrokken.

De duikers worden regelmatig geïnspecteerd en gereinigd om doorstroming van de watergangen te waarborgen. Naast de duikers zijn ook beschoeiingen en andere oeverbeschermingen opgenomen binnen het beheerplan. Planmatig onderhoud wordt uitgevoerd conform het in 2023 opgestelde onderhouds- en vervangingsplan voor de beschoeiingen, andere oeverbeschermingen en duikers.

Door het baggeren van watergangen kan voldoende afvoercapaciteit worden gewaarborgd. Het baggeren gebeurt cyclisch, gemiddeld om de tien jaar. Door regelmatig te baggeren verbetert ook de waterkwaliteit in onze watergangen waarmee wordt bijgedragen aan een groter doel, de Kader Richtlijn Water (KRW).

Gebouwen

Van alle gemeentelijke gebouwen zijn Meerjaren Onderhoudsplannen (MJOP's) gemaakt. Deze zijn digitaal beschikbaar. Hierdoor zijn de onderhoudsbehoefte en de daaraan verbonden kosten voor de langere termijn inzichtelijk. De MJOP's worden elke drie jaar geactualiseerd. De laatste keer was in 2022, met uitzondering van de zwembaden (2021). Aan de hand van deze MJOP's

kan worden bepaald welk bedrag jaarlijks in de onderhoudsvoorziening moet worden gestort om het (groot) onderhoud op langere termijn te kunnen bekostigen.

Een extern adviesbureau heeft vanuit de MJOP's jaarplannen opgesteld en draagt zorg voor de uitvoering. Hiervoor is jaarlijks € 50.000 voor beschikbaar gesteld.

Voor de kerktorens gelden de MJOP's tevens als basis voor het aanvragen van onderhoudssubsidies bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Deze subsidies zijn in 2019 aangevraagd en toegekend voor de periode 2020-2025.

De zwembaden De Dompelaar in Groot-Ammers en Schoonenburg in Nieuw-Lekkerland zijn vanaf 1 januari 2023 verzelfstandigd. Er zijn met beide zwembaden huurcontracten voor 5 jaar gesloten en de gemeente heeft nog zorg gedragen voor het (achterstallig) onderhoud. Nu gebeurt het beheer en de exploitatie door lokale stichtingen, waarmee dit geharmoniseerd is met de zwembaden in voormalig Giessenlanden. In de nieuwe situatie draagt de gemeente voor 80% bij in de kosten van groot onderhoud, en controleren we periodiek of dit op de juiste wijze wordt uitgevoerd.

Totaaloverzicht omvang arealen Kapitaalgoederen

Onderdeel	Hoeveelheid	Eenheid
Wegen		
• Totale lengte wegen	175	km
• Asphaltverharding	325.000	m ²
• Elementenverharding (klinkers en tegels)	1.210.000	m ²
• Overige verharding	20.000	m ²

Objecten in de openbare ruimte		
• Verkeers- en straatnaamborden. incl. bewegwijzering en portalen	6.050	st.
• Overige verkeersvoorzieningen	374	st.
• Schrikhekken	418	st.
• Afvalbakken	575	st.
• Abri's	23	st.
• Banken en picknicksets	591	st.
• Bloembakken	180	st.
• Hekwerken	4.590	m ¹
• Palen	4.500	st.
• Overige objecten (o.a. fietssluisen en fietsklemmen)	1.210	st.
• Openbare kunst	33	st.
Civiltechnische kunstwerken		
• Bruggen en duikerbruggen	235	st.
• Kademuuren, steigers, trappen en vlon- ders	95	st.
Openbare verlichting		
• Lichtmasten en armaturen	10.587	st.
Spelen		
• Speelplaatsen	135	st.
• Speel-/sporttoestellen en speelprikkels	750	st.
• Hekwerken en ballenvangers	3.350	m ¹
• Veiligheidsondergronden	5.384	m ²
• Kunstgrasvelden	3.327	m ²
Openbaar groen (excl. begraafplaatsen)		
• Gazons	353.361	m ²
• Bermen/"ruw" gras	610.715	m ²
• Bomen	15.335	st.
• Hagen	33.708	m ¹
• Overige beplantingen	189.502	m ²
Begraafplaatsen		
• Verhardingen	25	st.
• Groenelementen	28.900	m ²
• Bomen	41.250	m ²
	700	st.

• Grafvelden	39.200	m ²
• Urnenmuren	2	st.
Riolering		
• Vrijval riolering	205	km
• Druk- en vacuümriolering, persleidin- gen	226	km
• Pompunits en hoofdgemalen	1.750	st
• Bergbezinkvoorzieningen	16	st
• Drainage	12	km
• Kolken	14.000	st.
Stedelijk water		
• Open water (sloten en plassen)	311.350	m ²
• Beschoeiingen	30.878	m ¹
• Natuurlijke oevers	12.400	m ¹
• Kleine duikers	4.623	m ¹
Gebouwen		
• Huisvesting gemeentelijke diensten	5	st.
• Voormalige bibliotheek	1	st.
• Peuterspeelzalen	4	st.
• Verzamelgebouwen	6	st.
• Gebouwen op begraafplaatsen	24	st.
• Kerktorens	16	st.
• Stadhuis Nieuwpoort	1	st.
• Dorpshuizen/buurtcentra	6	st.
• Jeugdhonken	3	st.
• Binnensportaccommodatie	8	st.
• Voetbalkantine	1	st.
• Woningen	4	st.
• Overige gebouwen (o.a. theehuisjes)	5	st.
• Woningen aangekocht in Nieuw-Lekker- land ten behoeve van project Hoog- spanningsmasten	17	st.

2.4 Paragraaf financiering

In deze paragraaf informeren wij u over het voorgenomen treasurybeleid voor 2025.

Beleidsvoornemens financiering

Aan het einde van 2024 moet Molenlanden naar verwachting nog een lening voor langere periode (20 jaar) afsluiten om de liquiditeitspositie op orde te brengen en om de komende investeringen te kunnen financieren. Afhankelijk van het feitelijke verloop van onze liquiditeitspositie worden in de begrotingsperiode 2025-2028 nog een paar langlopende leningen aangetrokken voor de financiering van geplande investeringen. Dit hangt niet alleen samen met de investeringen die we nog zullen doen de komende jaren, maar ook met nog te nemen besluiten zoals die uit het IHP (Integraal Huisvestingsplan). Onze liquiditeitspositie wordt gemonitord op basis van doorrekeningen en planningen en elk kwartaal opnieuw bezien. Het verloop hiervan is soms moeilijk te bepalen doordat bijvoorbeeld vertraging kan optreden in uitvoering, dit zit met name bij projecten of investeringen.

Rentevisie 2025

De ECB heeft de rente in 2023 een aantal keren verhoogd om de inflatie te beteugelen maar is in 2024 begonnen met de eerste verlaging. Naar verwachting zal verdere verlaging optreden waardoor de lange termijn rente weer iets gaat dalen. Dit is voor Molenlanden een gunstig teken. Wij gaan ervanuit dat de rente op de kapitaalmarkt voor lang geld zich rond de 3% zal bewegen.

Berekening interne rente

Berekening rente-omslag 2025 (bedragen x € 1.000)	
Toe te rekenen rente aan de taakvelden	3.727
Boekwaarde investeringen en verstrekte geldleningen	267.787
Rente omslag percentage (afgerond)	1,5

Aan de investeringen die op de staat van activa zijn opgenomen, is een rentepercentage toegerekend van 1,5 %. Deze rentebedragen komen ten laste van de begroting 2025.

Financieringsbehoefte in 2025

Financieringsbehoefte per 1-1-2025 (bedragen x € 1.000)	
Te financieren investeringen en versterkte geldleningen*	45.687
Af: Beschikbare liquiditeiten	0
Af: Beschikbaar kasgeldlimiet	11.546
Af: Vrij aanwendbare Reserves en voorzieningen	33.765
Financieringsbehoefte 2025	376

**Bestaat uit : Verstrekte geldleningen € 7.986, nieuwe investeringen 2025 : €28.357 met deelfactor 3 van 80% en openstaande investeringen van € 75.352 met deelfactor 2 van 80%. Dit is gebaseerd op de doorlooptijd van 3 tot 4 jaar en de feitelijke kasstroom van 80% per investering. 20% is namelijk geen feitelijke kasstroom.*

De werkelijke financieringsbehoefte ligt in de praktijk vaak lager dan de vooraf berekende financieringsbehoefte. Dit wil zeggen dat veel uitgaven op met name investeringen vertraging oplopen en of lager blijken uit te pakken waardoor het uiteindelijke bedrag lager uitvalt. We hebben de bovenstaande berekening dan ook geprobeerd daarop aan te sluiten.

De gemiddelde kasgeldlimiet (schuld korter dan 1 jaar) is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente komt dit voor 2025 uit op een bedrag van € 11.546.485 gemiddeld (8,5% van € 135.841.000).

Verloop kasgeldlimiet per kwartaal:

Toets kasgeldlimiet in € Mln. :	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4
Totaal netto vlottende schuld	0	0	0	0
Toegestane kasgeldlimiet	11	11	11	11
Ruimte (+) of overschrijding (-)	11	11	11	11

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente komt dit voor 2025 uit op een bedrag van € 11.546.485. Onze berekende theoretische financieringsbehoefte geeft een lager bedrag weer.

De renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In de volgende tabel is de verwachte ontwikkeling van deze renterisiconorm voor 2025 weergegeven:

Berekening renterisiconorm 2025 (bedragen x € 1.000)	
1. Begrotingstotaal	135.841
2. Wettelijk percentage	20%
3. Renterisiconorm (1x2)	27.168
4. Renteherzieningen	0
5. Aflossingen	2.287
6. Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	2.287
7. Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	24.881

De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente de komende jaren een renterisico over loopt, blijven ruimschoots binnen de norm (wet FIDO).

Opgenomen leningen met een looptijd langer dan een jaar

De leningportefeuille met een looptijd van een jaar of langer telt op dit moment op tot een totaal van € 41.623.000 aan het einde van 2025.

2.5 Paragraaf bedrijfsvoering

Visie en ontwikkeling

Molenlanden is een vernieuwende organisatie die continu op zoek is naar de beste manier om onze inwoners, ondernemers en partners van dienst te zijn. Om de inlevende gemeente te zijn die we nastreven zijn medewerkers wendbaar en verbindend. Ook het actief leren en het nemen van verantwoordelijkheid vinden we belangrijk.

We zijn gericht op het op orde houden van onze bedrijfsvoering. Dit stelt ons in staat vanuit overzicht te werken en van toegevoegde waarde te zijn. Bedrijfsvoering is verre van statisch. Het is zaak dat we op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen en signalen uit de samenleving en hierop inspelen. Op de Molenlandse manier!

In de paragraaf Bedrijfsvoering beschrijven we de primaire en ondersteunende processen die we inzetten om de dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en intern te garanderen. In het onderstaande gedeelte beschrijven we per thema wat we willen bereiken en wat we hiervoor gaan doen:

i-Domein/Informatievoorziening & Automatisering

Wat willen we bereiken?

Een robuuste en toekomstgerichte informatievoorziening ingericht op basis van de Enterprise architectuur. Deze omgeving is minder kwetsbaar om te beheren waardoor we het functioneel beheer en het informatiemanagement verder kunnen inrichten en professionaliseren en daarmee de bedrijfs- en dienstverleningscontinuïteit kunnen garanderen.

Een flexibele, wendbare en toekomstbestendige organisatie van het i-Domein waarmee we kunnen inspelen op (wettelijke) ontwikkelingen.

Een verhoogde weerbaarheid op het gebied van beveiliging van de informatievoorziening, voldoen aan de Baseline Informatievoorziening Overheid (BIO) wat onderdeel is van de nieuwe NIS2 richtlijn. En tot slot tijdig voldoen aan nieuwe wetgeving die consequenties heeft voor de informatievoorziening, inrichting van de infrastructuur of de beveiliging daarvan.

Het veilig beschikbaar stellen van beschikbare en betrouwbare data(sets) om hiermee inzichten te genereren en sturing mogelijk te maken.

Wat gaan we ervoor doen?

We ontmantelen onderdelen van de informatievoorziening, die we door de komst van nieuwe applicaties niet meer dagelijks gebruiken. Hierbij houden we rekening met wettelijke regels voor het vernietigen en bewaren van de (oude) informatie.

We starten de voorbereiding van een aanbesteding voor de vervanging van het zaakstelsel en een nieuwe raamovereenkomst voor een softwarepartij op.

We starten projecten om nieuwe (Europese) wettelijke verplichtingen zoals de Single Digital Gateway annex 2, de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer en de nieuwe Archiefwet te implementeren.

We implementeren maatregelen om te kunnen voldoen aan eisen op het gebied van informatiebeveiliging, zoals vastgesteld in de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de nieuwe Cyberbeveiligingswet (Cbw) en Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke). In de laatste twee nieuwe wetten zijn de Europese NIS2 verplichtingen ondergebracht. Dit betekent onder andere het werken met een 24/7 monitorings- en responsdienst voor cybersecuritydreigingen. Ook vergroten we de bewustwording in de organisatie en treffen we waar nodig domein-specifieke maatregelen.

Vraagstukken op het gebied van inzicht in data(sets) verkennen, concretiseren en optimaliseren voor het beschikbaar stellen van data-analyses. Concreet gaan we aan de slag met het (tijdig) beschikbaar stellen van (sturings)informatie over de uitputting van beschikbare personeelsbudgetten.

Human Resources

Wat willen we bereiken?

Het continue streven is dat de organisatie van Molenlanden zich weet aan te passen aan de bestuurlijke, wettelijke en maatschappelijke opgaven door de inzet van de juiste mens op de juiste plaats met een flexibele inzet van talenten. In 2025 zetten we in op:

1. Een vitale en gezonde organisatie

Onze mensen zijn ons grootste goed, hun gezondheid en balans staan hoog in het vaandel. Het ziekteverzuim is de afgelopen jaren helaas opgelopen. We vinden dit uiteraard een slechte ontwikkeling en geven hier (nog meer) aandacht aan. Als werkgever hebben we faciliteiten te bieden, aandacht te geven en maatregelen te nemen om de voorwaarden te scheppen voor

welzijn en werken in balans, of medewerkers nu thuis, in het gebied of op kantoor werken. Daarnaast is er aandacht nodig voor gezond werken en duurzame inzetbaarheid vanwege het nieuwe gebouw, het langer doorwerken tot de pensioengerechtigde leeftijd en het hybride werken.

2. Versterken van integraal werken en sturing

Molenlanden onderscheidt zich op de arbeidsmarkt door onze vorm van zelforganisatie waarbij we werken vanuit vertrouwen en verantwoordelijkheid. We willen deze vorm van organisatie behouden en onderhouden. Meer concreet willen we op basis van evaluaties het integraal samenwerken, de aandacht en zorg voor medewerkers en de sturing versterken.

3. Actualisatie van de functiewaardering en scherp inzicht ontwikkeling loonkosten

Bij de fusie in 2019 zijn de functies veelal ongewijzigd overgegaan in de nieuwe organisatie op basis van een wat ouder functiewaarderingssysteem. Dit functiewaarderingssysteem wordt niet langer onderhouden. Dit betekent dat de gemeente over moet naar een nieuw systeem. Het is tevens belangrijk dat de waardering van onze functies in lijn liggen met die in andere gemeenten vanwege de concurrentie op de arbeidsmarkt.

Wat gaan we ervoor doen?

1. We stellen beleid en een uitvoeringsplan op, gericht op vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. Op het gebied van ARBO voeren we een risico-inventarisatie en evaluatie uit (RI&E). En we voeren meerdere metingen uit onder de medewerkers over het werken voor Molenlanden (gericht op de beleving van collega's). Naast de acties die daaruit voortvloeien volgt er een regeling voor thuiswerkplekken zodat ook thuis gewerkt wordt op een

gezonde werkplek. De nieuwe ARBO-dienst, waarmee we sinds 2024 samenwerken, zal bijdragen aan de analyse en aanpak van het ziekteverzuim.

2. Onderhoud zelforganisatie

In 2024 is een aantal aanbevelingen gedaan voor het onderhoud en de versterking van onze zelforganisatie. Voor de diverse acties stellen we een programma op. Belangrijke voorbeelden zijn: het versterken van de inhoudelijke rol van spelverdelers die gekoppeld worden aan een domein (domeinmanagers); betere borging van het inwerken van nieuwe medewerkers (ook ingehuurd krachten); verdere implementatie van het projectmatig werken, contracteren en prioriteren met behulp van directie- en teamplannen; en het borgen van aandacht en zorg bij ziekte en functioneren.

3. Invoering functiewaarderingssysteem HR21 en doorontwikkeling AFAS

Voor een actualisering van de functiewaardering wordt het HR21 systeem ingevoerd. Dit gebruiken de meeste gemeenten. Een inschatting van de kosten voor invoering is op dit moment nog niet te maken.

Om gedurende het jaar scherp inzicht te houden in de beschikbare loonruimte gaan we de mogelijkheden van het nieuwe E-HRM systeem inrichten en gebruiken.

Vastgoed

Wat willen we bereiken?

Goede en toekomstbestendige onderwijshuisvesting

We maken met het Integraal Huisvesting Plan voor primair onderwijs (IHP) de stap van strategie naar uitvoering waarbij wordt gekeken naar haalbaarheid van nieuwbouw,

verduurzaming en verbeteren binnenklimaat. Dit wordt samen met collega's en adviseurs uitgewerkt. Daarbij ligt de regie binnen het subteam Vastgoed.

Effectieve vastgoedportefeuille

We willen meer control op onze vastgoedportefeuille in Kizs zodat we kunnen sturen op de gehele portefeuille. En per pand de informatie inzichtelijk krijgen zoals lopende contracten, m2, eigenaar of huurder, WOZ-waarde, energielabel, bouwjaar en afschrijving.

Duurzame vastgoedportefeuille

In het Klimaatakkoord hebben 12 sectoren in het maatschappelijk vastgoed afgesproken een Sectorale Routekaart op te stellen. De kaart moet laten zien hoe het vastgoed in die sector CO2-arm en aardgasvrij wordt gemaakt richting 2050. Voor 2030 stellen we als doel om 55% CO2-reductie te behalen vergeleken met 2022. Hierbij bekijken we de reductie over alle geselecteerde gebouwen samen. Dit betekent dat sommige gebouwen meer en andere gebouwen minder reductie zullen halen. De CO2-routekaart richt zich op het vastgoed in eigendom van de gemeente. Hierbij ligt de focus op gebouwen met een maatschappelijke functie.

Wat gaan we ervoor doen?

Uitvoering geven aan het Integraal Huisvesting Plan

Om de stap van strategie naar uitvoering te kunnen maken met het Integraal Huisvesting Plan vinden er haalbaarheidsonderzoeken voor nieuwbouwtrajecten, verduurzaming en verbetering van binnenklimaat plaats.

Informatiebeheer Vastgoedportefeuille verbeteren.

Recent hebben we onze gebouwenportefeuille geïnventariseerd en geanalyseerd en in Kizs ondergebracht. We zetten verdere

stappen om in control te komen, zodat we kunnen sturen op de gehele portefeuille. We gaan de lopende contracten en zaken koppelen aan de betreffende gebouwen. Ook gaan we verder met het invoeren van de relevante gebouwgebonden gegevens.

MJIP-verduurzaming opstellen en in uitvoering brengen

We voeren maatregelen zoveel mogelijk uit op natuurlijke momenten uit, zoals vervanging van de ketel of kozijnen. Hierbij is, waar mogelijk, de planning van de MJOP's aangehouden. Naast maatregelen voor een natuurlijk moment zijn er ook maatregelen voor een zelfstandig moment. Dit zijn vaak quick-wins en/of wettelijk verplichte maatregelen. Deze maatregelen worden in principe binnen 2 jaar allemaal uitgevoerd. Een voorbeeld is het toepassen van led verlichting.

Facilitair

Wat willen we bereiken?

Gemeente Molenlanden heeft een duurzaamheidsmissie. We vervullen een voorbeeldfunctie op het gebied van duurzame mobiliteit. En streven ernaar dat ons wagenpark in 2030 emissieloos is en niet meer op fossiele brandstoffen rijdt. We willen dat onze collega's zich zo duurzaam mogelijk verplaatsen.

Schoonmaaktaken en kosten in kaart brengen en een kwaliteitsslag maken op nut en noodzaak.

Optimale interne tevredenheid bereiken.

Wat gaan we ervoor doen?

We brengen het wagenpark in kaart en onderzoeken welke mogelijkheden er nog meer zijn naast het wagenpark, zoals e-fietsen, e-scooters, openbaar vervoer. We maken een

vervangingsschema van het wagenpark tot 2030. We vervangen de huidige voertuigen voor zo duurzaam mogelijke voertuigen.

Het gemeentekantoor wordt schoongemaakt door Avres. Afspraken daarover zijn vooraf vastgelegd. In 2025 evalueren we deze afspraken. We kijken ook kritisch naar schoonmaak op andere.

Sinds juli 2024 werken we in de nieuwbouw en maken we meer gebruik van de Spil. We doen een intern onderzoek naar de verbeterpunten en om te weten wat we al goed doen.

Communicatie

Wat willen we bereiken?

We communiceren op de Molenlandse manier met onze inwoners, ondernemers en partners: dichtbij en inclusief. We werken met extra audiovisuele middelen en vaardigheden om in een inclusieve samenleving beter aan te sluiten op de informatiebehoefte van de jongere generatie. We zetten in op een integrale doorontwikkeling van inwonergegericht werken waarbij we aansluiten op de doelstellingen van stads- en dorpsgericht werken, dienstverlening en participatie. We gaan door met helder taalgebruik in het programma Klare Taal.

Wat gaan we ervoor doen?

Intern is een traject Molenlands communiceren gestart waarbij omgevingsbewust werken, communiceren in begrijpelijke taal en participatie centraal staan. Communicatie en de verbinders van dorps- en stadsgericht werken, werken hierbij integraal samen.

De communicatietoolkit die we samen en voor de teams van buitenruimte ontwikkelden rollen we verder uit in de organisatie en naar samenwerkingspartners van de gemeente, zoals ontwikkelaars en aannemers.

We investeren in faciliteiten en trainingen om audiovisuele middelen effectiever en efficiënter in te zetten en beter aan te sluiten op de groeiende behoefte aan beeldgebruik in communicatie.

We zetten in op Klare Taal in onze communicatie. We gaan door met het trainen onze collega's. En we onderzoeken hoe de tool Slimtaal kan helpen om begrijpelijke taal toe te blijven passen in ons dagelijks werk.

Informatiecentrum

Wat willen we bereiken?

Als klantcontactcentrum (KCC) streven we ernaar verantwoordelijk te zijn voor alle eerstelijns klantcontacten en deze in 80% van de gevallen kwalitatief en uniform af te handelen. Dit percentage is echter sterk afhankelijk van de samenwerking met andere vakteams.

We willen het gebruik van social media professionaliseren door een beleidsplan op te stellen waarin kanalen, doelgroepen, tone of voice, huisstijltoepassing en inclusief communiceren worden beschreven. Dit zorgt voor consistente en herkenbare uitingen.

We willen dat medewerkers over de juiste informatie beschikken: actueel en snel vindbaar, zodat de medewerker in staat is om snel een uniform het juiste antwoord of de juiste informatie kan vinden

We streven ernaar om niet alleen van binnen naar buiten te communiceren, maar ook van buiten naar binnen. Dit door te signaleren wat er bij de ondernemers en bewoners speelt. Om daar op andere terreinen rekening mee te kunnen houden.

Wat gaan we ervoor doen?

We creëren een omgeving waarin we uniform en efficiënt inwoners en ondernemers van kwalitatieve antwoorden kunnen voorzien.

We reserveren meer ruimte voor persoonlijke ontwikkeling om proactief na te denken over continue verbeteringen. En we streven naar een hoger percentage aan vaste formatie om de continuïteit en kwaliteit te verhogen.

We zetten de tool Coosto in voor monitoring en data-analyse om de impact van content te meten en bij te sturen.

We werken datagedreven door rapportages op te zetten, met als doel het verkrijgen van nog meer inzicht en een efficiënte servicegerichte communicatie tussen collega's, burgers, ondernemers en de gemeente Molenlanden.

We stellen een handboek op voor het vakteam IC, wat ons zal helpen bij het verbeteren van processen en uniform werken.

We ontwikkelen een kennisbank die grotendeels wordt gevuld met content van andere vakteams. Voor dit proces onderhouden we intensief contact met de overige vakteams.

Juridische en Bestuurlijke zaken, Inkoop

Wat willen we bereiken?

De juridische kwaliteit en dienstverlening blijven garanderen inspelend op ontwikkelingen zoals juridisering van de samenleving, nieuwe wet- en regelgeving en krapte op de arbeidsmarkt. Ook willen we de continuïteit van de juridische werkzaamheden waarborgen, nieuwe ontwikkelingen inregelen

en achterstanden op het gebied van de Wet open overheid (Woo) wegwerken.

Inspelen op vraagstukken, zoals krapte op de arbeidsmarkt (dat nadrukkelijk aan de orde is bij juristen) doen we door werkzaamheden uit te besteden. We streven naar goed contractbeheer en in control zijn. Waarmee we onder andere willen bereiken dat de uitnutting van de contracten beter in beeld gebracht kan worden zodat mogelijke onrechtmatigheden eerder aan het licht komen.

Wat gaan we ervoor doen?

Bijdragen aan dejuridisering van geschilbeslechting en het verbinden van de juridische kwaliteit van onze dienstverlening met de menselijke maat. Instrumenten die we hiervoor gebruiken zijn onder andere (pre-)mediation, uitbrengen van juridische adviezen met oog voor de menselijke maat.

Gevraagd en ongevraagd pro-actief juridisch advies van goede kwaliteit leveren aan vakteams door een juridisch consulent per vakteam.

Signaleren van nieuwe wet- en regelgeving, die de gehele organisatie raakt, inclusief implementatie en borgen van de goede uitvoering. In 2025 ligt de focus vooral op de verdere implementatie van de Omgevingswet, de Wet open overheid (actieve openbaarmaking), Wet modernisering elektronisch bestuurlijk berichtenverkeer (Wmebv), nieuwe Archiefwet en de wet versterking waarborgfunctie Awb.

Steekproefsgewijs controleren van de juridische kwaliteit van producten van vakteams (juridische controlling) en daarover rapporteren.

Organiseren van bijeenkomsten om juridische basiskennis van medewerkers op peil te brengen en te houden.

Zaken die vragen om specialistische kennis die we niet in huis hebben, besteden we uit.

We investeren in doorwerking van de adviezen van de commissie bezwaarschriften in de organisatie, bijvoorbeeld door adviezen uit te leggen of naar aanleiding van de adviezen het gesprek aan te gaan in de organisatie.

We zetten in op een kwaliteitsimpuls in pre-meditation, daarvoor volgen we trainingen over mediationvaardigheden. Ook investeren we in het opleiden van collega's zodat pre-meditation breder inzetbaar is.

We maken werk van de doorontwikkeling van ons contractbeheer en contractmanagement. Daarvoor investeren we in onze werkprocessen en het werven van contractbeheerders binnen de vakteams. Voor het i-Domein is inmiddels een contractbeheerder gestart net als voor de WMO-contracten. Verder kijken we hoe het beleid het beste aangepast kan worden zodat de volwassenheid van het contractbeheer naar een hoger niveau getild kan worden.

Vergunningverlening

We optimaliseren het proces van vergunningverlening binnen onze organisatie. Voor inwoners is het belangrijk binnen de gestelde termijnen duidelijkheid te krijgen of de aanvraag goed kan worden afgehandeld.

Kosten, omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten

Omschrijving	Formatie* Begr 2024	Formatie* Begr 2025	Toename	Salarisbudget 2024 incl. toelagen	Salarisbudget 2025 incl. toelagen	Toename
Totaal bedrijfsvoering	294	298	4	24.935	27.718	2.783
Bestuur:						
Griffie onderst. Raad en Rekenkamer	3,9	4,1	0,2	385	430	45
Burgemeester en wethouders	6,0	5,9	-0,1	722	768	46
Raad en commissie	27,0	27,0	0,0	546	561	15
Totaal salarisbudget en toelagen Raad, B&W en Griffie	36,9	37,0	0,1	1.653	1.759	106
Totaal bedrijfsvoering en bestuur en raad	330,9	335,0	4,1	26.588	29.477	2.889
* = vastgesteld						

BBV-indicatoren

Indicator	2023	2024	2025
Formatie per 1.000 inwoners	6,0	6,5	6,6
Apparaatskosten per inwoner	€ 513	€ 552	€ 612
% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	13%	9%	10%
% Overhead t.o.v. totale lasten	14%	14%	15%

2.6 Paragraaf verbonden partijen

De gemeente Molenlanden voert een grote verscheidenheid aan taken uit, deels doordoor samen te werken met andere gemeenten. Dat gebeurt onder andere in verbonden partijen. De gemeente blijft beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen.

Wat willen we bereiken?

In 2021 is de Nota Verbonden Partijen 2021-2026 vastgesteld. De nota bevat doelen en afspraken over hoe de gemeente in die periode wil voortbouwen om de samenwerking met deze partners te versterken. De nota is een levend document dat de komende jaren, dus ook in 2024, dient om het goede gesprek te voeren als raad en college over samenwerking in en sturing van verbonden partijen. En dit concreet om te zetten in acties.

Belangrijke thema's daarbij zijn:

- bewust afwegen en beoordelen waarom we samenwerken in verbonden partijen;
- de doelen van gemeenteraad en college bij deze samenwerking in ogenschouw te houden;
- (bestuurlijke) focus aan te brengen op basis van de risico's en belangen van de verschillende verbonden partijen door het werken met risicoprofielen;
- praktische afspraken en concrete ontwikkelstappen maken.

Wat gaan we ervoor doen?

De acties die gepland staan voor het jaar 2025 zijn:

- Besluitvorming over de resultaten van het nader onderzoek - in samenspraak met de gemeente Alblasserdam - naar het al dan niet voortbestaan van de GR Sportpark Souburgh.

- Besluitvorming over de in samenspraak met de Stichting Dieselgemaal Langerak uit te voeren verkenning naar het toekomstig beheer en onderhoud van het dieselgemaal.
- Het evalueren van het Inkoopbureau Midden-Nederland als verbonden partij.
- Het regelmatig uitwisselen en afstemmen van informatie over verbonden partijen en over het werken met verbonden partijen.
- Er wordt op informele wijze onderzocht of er een Gemeenschappelijke adviescommissie voor Avres ingericht kan worden. In 2024-2025 wordt er een pilot van één jaar gedraaid.
- Het bevorderen van regionale samenwerking op raads-, college- en ambtelijk niveau bij het voorbereiden van onder andere zienswijzen. Specifiek gaat het voor de gemeenteraad om het verkennen van de instelling van regionale adviescommissies bij enkele gemeenschappelijke regelingen.

Lijst van verbonden partijen

De gemeente Molenlanden heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze zijn in te delen in de volgende categorieën:

1. Gemeenschappelijke regelingen (GR'en);
2. Vennootschappen en coöperaties;
3. Stichtingen en verenigingen.

Hieronder treft u per categorie een overzicht aan van de verbonden partijen van Molenlanden. Per verbonden partij vindt u de informatie die op grond van het BBV is voorgeschreven,

soms met aanvullende informatie. Bijvoorbeeld over relevante ontwikkelingen in het komende jaar.

De volgende verbonden partijen zijn opgeheven:

1. ROM-S Commanditaire Vennootschap Schelluinen;
2. ROM-S Beheer Schelluinen;
3. Regio AV (Alblasserwaard-Vijfheerenlanden).

Waar het gaat om sturingsprofielen is het voorstel om het profiel voor Stedin N.V. als laag te kwalificeren. Het proces rondom een (nieuwe) kapitaalinjectie om de komende jaren investeringen in het kader van de energietransitie te realiseren en het netwerk veilig en betrouwbaar te houden, is door deelneming door de Staat afgerond.

Gemeenschappelijke regelingen

Maat schappelijke waarde		Begroting 2025	Bijdrage 2025	Financieel resultaat 2023	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Dienst Gezondheid & Jeugd Regio ZHZ Dordrecht	Het behartigen van de belangen op het gebied van Publieke gezondheid, Onderwijs, Jeugd Preventie Team en Jeugdhulp, uitgevoerd door de Serviceorganisatie ZHZ.	€ 186.721.000	€ 14.939.000	€ 801.529	Begin 2025: € 1.875.000 Eind 2025: € 1.875.000	Begin 2025: € 635.000 Eind 2025: € 578.000	10	1 in AB	hoog	8,0%
Veiligheidsregio ZHZ Dordrecht	Uitvoering van de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening.	€ 57.259.000	€ 4.767.361	€ 4.230.939	Begin 2025: € 5.178.922 Eind 2024: € 4.868.765	Begin 2025: € 1.645.392 Eind 2025: € 1.371.318	10	1 in DB 1 in AB	hoog	9,7%
Avres Meerkerk	Een goede dienstverlening voor de inwoners van de aangesloten gemeenten die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand, minimavoorzieningen, schuldhulp, begeleiding met/naar werk, beschut werk. Besloten vennootschap tussen Avres en Kringloopbedrijf Het Goed.	€ 72.796.326	€ 13.483.921	€ 1.164.000	Begin 2025: € 15.109.000 Eind 2024: € 15.226.000	Begin 2025: € 309.000 Eind 2025: € 309.000	3	1 in DB 2 in AB	hoog	18,5%
Reinigingsdienst Waardlanden Gorinchem	Zorgen voor een afvalvrij en schoon Molenlanden. Bijdragen aan verduurzaming door het inzamelen van afval aan te laten sluiten op een duurzame verwerking van grondstoffen.	€ 28.537.000	€ 6.076.000	€ 149.000	Begin 2025: € 1.357.000 Eind 2025: € 1.508.000	Begin 2025: € 503.000 Eind 2025: € 369.000	4	1 in AB	hoog	21,3%
Omgevingsdienst ZHZ Dordrecht	Het behartigen van de belangen op het gebied van milieu.	€ 33.315.000	€ 2.496.311	-€ 628.544	Begin 2025: € 384.000 Eind 2025: € 384.000	Begin 2025: € 0 Eind 2025: € 0	10	1 in DB 1 in AB	gemiddeld	7,5%
Bureau Openbare Verlichting Merwede Hardinxveld-Giessendam	Uitvoering geven en aansturen van het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting. Ook is het Bureau OVL een belangrijke schakel voor ontwerp en advies bij reconstructie-projecten.	€ 617.100	€ 130.208	€ 53.796	Begin 2023: € 136.053 Eind 2023: € 210.202	Begin 2025: € 0 Eind 2025: € 0	6	1 in DB 1 in AB	laag	n.v.t.
Gevudo Dordrecht	Het op milieuvriendelijke wijze verwerken van afval bij HVC. Gevudo heeft het karakter van een 'houdstermaatschappij', zij voert zelf geen operationele taken uit.	€ 850.000	€ 83.000	€ 0	Begin 2025: € 30.000 Eind 2025: € 30.000	Begin 2025: € 0 Eind 2025: € 0	11	1 in AB	laag	n.v.t.
Sportpark Souburgh Alblasserdam	Het in stand houden en exploiteren van de sportvelden op het sportpark Souburgh, gelegen op de grens van Alblasserdam en Molenlanden.	niet bekend	€ 95.191	niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	2	2 in AB	laag	n.v.t.
Natuur- en Recreatieschap Lingegebied Kerk-Avezaath	Het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van de openbare recreatieve-toeristische infrastructuur.	n.v.t.	afgekocht	niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	4	1 in AB	laag	n.v.t.

[1] Hierbij gaat het om het aantal deelnemende gemeenten.

Vennootschappen en coöperaties

	Maatschappelijke waarde	Begroting 2025	Bijdrage 2025	Financieel resultaat 2023	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturingsprofiel	Financieel belang
Stedin N.V. Rotterdam	Netbeheer van elektriciteit- en gasnetten in het verzorgingsgebied	niet bekend	n.v.t.	€ 293 milj.	30 juni 2024: € 3.266 milj. Eind 2023: € 3.221 milj.	30 juni 2024: € 5.397 milj. Eind 2023: € 4.364 milj.	64	Relatief groot[1]	laag	0,89% (gewone aandelen), 1,94% (preferente aandelen)
N.V. Oasen Gouda	Oasen verzorgt de drinkwatervoorziening en bluswatervoorziening in de gemeente.	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2023: € 125,6 milj. Eind 2023: € 128,1 milj.	Begin 2023: € 35.000 Eind 2023: € 26.000	21	1 in AB	laag	n.v.t.
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	veel	1 in AV[2]	laag	n.v.t.
MerwedeLingelijn Beheer BV Gorinchem	Het openbaar vervoer in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden bevorderen via de spoorlijn Geldermalsen-Dordrecht.	niet bekend	€ 1.500	niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	7	1 in AV[2]	laag	n.v.t.
N.V. HVC	N.V. HVC groep - energie- en afvalverwerkingsbedrijf (Molenlanden is mede eigenaar, belangen worden behartigd via GR Gevudo)	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	Begin 2025: niet bekend Eind 2025: niet bekend	11	1 in AB	laag	n.v.t.

[1] Vertegenwoordiging in Algemene vergadering van aandeelhouders en de aandeelhouderscommissie

[2] Aandeelhoudersvergadering

Stichtingen en verenigingen

Maatschappelijke waarde	Begroting 2025	Bijdrage 2025	Financieel resultaat 2023	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners	Best. invloed	Sturingsprofiel	Financieel belang
Stichting O2A5							1 wethouder		
Arkel	Stichting voor Openbaar primair onderwijs	niet bekend	subsidierelatie	niet bekend	niet bekend	niet bekend	6 in gemeensch. orgaan	laag	n.v.t.
Stichting Inkoopbureau Midden Nederland (IBMN)	Ondersteunen bij generalistische en gespecialiseerde inkooptrajecten, met de focus op aanbesteden.	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	11	1 in AB	laag
Vianen									
Stichting Dieselgemaal Langerak	Initiatieven en maatregelen nemen om – met eerbiediging van het historisch karakter – het in stand houden van, het juiste beheer voeren over en het onderhoud te bevorderen van het dieselgemaal in Langerak.	niet bekend	subsidierelatie	niet bekend	niet bekend	niet bekend	1	groot	laag
Langerak									
Vereniging Nederlandse Riviergemeenten	Platform en ontmoetingsplaats voor bestuurders van riviergemeenten	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	64	beperkt	laag
Ede									
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Verbinden en behartiging belangen alle gemeenten in Nederland en overzeese gebieden.	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	342	beperkt	laag
Den Haag									
Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten	De vereniging behartigt de belangen van gemeenten in Zuid-Holland. De VZHG is een platform waarbinnen gemeenten elkaar ontmoeten en kennis delen.	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	50	1 in AB	laag
Den Haag									

Toelichting:

De gekleurde vakken geven aan welke indicatoren doorslaggevend zijn geweest in het bepalen van de sturingsprofielen. Uiteindelijk is het aan de raad om bij het vaststellen van de Begroting politieke keuzes te maken over welk sturingsprofiel elke verbonden partij krijgt.

Ontwikkelingen en risico's van Verbonden Partijen

Gemeenschappelijke regelingen

	Ontwikkelingen 2025	Risico's
Dienst Gezondheid & Jeugd Regio ZHZ Dordrecht	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Uitvoering Hervormingsagenda Jeugd 2) Implementatie Toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming 3) Voorbereiden bestuursopdracht toekomstbestendige jeugdgezondheidszorg	1) Mogelijke financiële en personele impact 2) Ontwikkelingen JeugdhulpPlus
Veiligheidsregio ZHZ Dordrecht	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Onderzoek naar de financiële positie van de VRZHZ 2) Onderzoek naar verhoging onderhoudskosten 3) Actualisatie Regionaal Crisisplan 4) Implementatie van de in 2024 opgestelde Gezamenlijke Landelijke Agenda Crisisbeheersing 5) Doorontwikkeling toekomstbestendige brandweerzorg	1) Extra kosten voor vakbekwaamheid van personeel en vrijwilligers 2) Ontwikkeling loon- en prijsindexatie 3) De VRZHZ heeft weinig tot geen vermogen om eventuele tegenvallers op te vangen 4) In het algemeen: GR is gevraagd rekening te houden met bezuinigingsopgave gemeenten
Avres Meerkerk	De Ambitienotitie is vertaald naar een Ambitiefonds waarmee met ingang van 2023 projecten kunnen worden gefinancierd die de doelen van de Ambitienotitie dienen. Door de inflatie i.c.m. de gevolgen van de energiecrisis neemt het aantal inwoners in armoede en daarmee het beroep op schuldhulp en minimavoorzieningen toe. Door landelijke CAO-stijgingen worden de uitgaven hoger.	Voor het Ambitiefonds wordt een beroep gedaan op de reserves van Avres met als insteek dat het fonds zo veel mogelijk revolverend is. Stijgende uitgaven voor schuldhulp, minimavoorzieningen en bijzondere bijstand worden één op één doorberekend aan de betreffende deelnemende gemeente. De gemeentelijke bijdrage stijgt door doorberekening van CAO-stijgingen.
Reinigingsdienst Waardlanden Gorinchem	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Strategienota wordt verder uitgevoerd en geïmplementeerd 2) Ontwikkeling nieuw beleid wordt onderzocht nu de Strategienota in 2025 afloopt	1) Door niet volledige implementatie DIFTAR, zoals in de Strategienota beschreven, zijn niet alle financiële voordelen in kaart gebracht. Deze voordelen zijn dus ook niet mee te nemen in de financiële paragraaf voor 2025. 2) Financiële bijdrage inwoners gaat nog niet omlaag zoals eerder verwacht in verband met blijvend stijgende kosten van CAO, brandstof voertuigen, afvoeren afvalstromen etc.
Omgevingsdienst ZHZ Dordrecht	Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden, waardoor de bevoegdheid voor bodemtaken is overgegaan van de provincie naar de gemeenten. In 2023 waren de (financiële) gevolgen van deze overdracht moeilijk in te schatten. Voor de begroting van 2024 is, in samenwerking met OZHZ en op basis van cijfers van de provincie, een zo realistisch mogelijke inschatting gemaakt. Deze inschatting wordt in 2024 geëvalueerd en nauwlettend gemonitord. Gezien de korte looptijd is het op dit moment echter nog niet mogelijk om hier conclusies aan te verbinden voor de lange termijn.	Momenteel wordt in samenwerking met OZHZ het budget voor de bodemtaken geëvalueerd en gemonitord. Vanwege de korte periode sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen hieruit nog geen conclusies worden getrokken. Voor de begroting van 2025 wordt daarom uitgegaan van de gegevens van 2024, met een indexering voor inflatie en andere relevante factoren (nieuwe CAO, etc.).
Sportpark Souburgh Alblasserdam	In 2022 is gestart met een evaluatie (in het kader van de Nota Verbonden Partijen) van de GR Souburgh. Hieruit zijn een paar opties naar voren gekomen. Conclusie was dat de GR destijds midden jaren '70 was afgesloten voor slechts enkele jaren maar nog steeds van kracht is voor Molenlanden. Een mogelijkheid zou zijn in samenspraak met de gemeente Alblasserdam te onderzoeken of uittreding een optie is. In dat geval blijft wel het belang van Molenlanden in de vorm van VV de Alblas in beeld. Een huurconstructie Molenlanden/Alblasserdam is denkbaar of uitplaatsen van de voetbalvereniging naar Molenlands grondgebied. VV de Alblas is hiervan geen voorstander. De gemeente Alblasserdam heeft een notitie opgesteld met een doorkijk naar de verplichtingen en mogelijke scenario's die om de hoek (kunnen) komen kijken bij ontbinding van de GR. Gemeente Alblasserdam neemt het voortouw hierin waarbij we streven naar besluitvorming nog in 2024/uiterlijk begin 2025.	Voor elk van de scenario's wordt bekeken welke gevolgen die mogelijk hebben.
Natuur- en Recreatieschap Lingegebied Kerk-Avezaath	In juli 2024 is de gemeenschappelijke regeling aangepast zodat deze voldoet aan de Wet gemeenschappelijke regelingen. Planning is om in najaar 2024 de GR te evalueren en antwoord op de vraag te krijgen wat het nut/de noodzaak van deze GR is. Hierbij worden andere vormen van samenwerking overwogen, maar ook in kaart gebracht wat de consequenties zijn van opheffing van de GR of uittreden als deelnemer.	

Stichtingen en verenigingen

	Ontwikkelingen 2025	Risico's
Stichting Inkoopbureau Midden Nederland (IBMN)	Er vindt een heroriëntatie plaats op de invulling van de openstaande vacature voor senior inkoper in relatie tot de diensten van het inkoopbureau.	
Vianen		

2.7 Paragraaf grondbeleid

Inleiding:

In de verplichte paragraaf grondbeleid komt elk jaar aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om bestuurlijke doelen te bereiken (conform Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten).

Visie op het grondbeleid:

In december 2020 is door de gemeenteraad van Molenlanden de Nota Grondbeleid vastgesteld. Deze Nota geldt voor de periode 2021-2025. Op dit moment werken we aan een nieuwe Nota Grondbeleid.

In deze Nota staat hoe het college de komende jaren uitvoering wil geven aan de instrumenten voor het Grondbeleid. Eén van de speerpunten is actieve ondersteuning aan grondeigenaren en andere initiatiefnemers voor uitvoering van ruimtelijke projecten.

De Nota biedt de gemeente daarnaast ook ruimte om bij sommige ontwikkelingen het voortouw te nemen als regisseur of zelfs door actief grondbeleid (als deze ontwikkelingen anders niet van de grond komen).

De keuze voor een faciliterende rol of een meer actieve houding bekijken we per geval. Kiezen we voor actief Grondbeleid dan zijn hier in de Nota ook “spelregels” voor afgesproken waaronder:

- Voorwaarden voor aankoop gronden.

- Financiële haalbaarheid van de aankopen.
- Maken van een jaarlijkse Nota Grondprijzen en Parameters.
- Uitgangspunten voor de in mei 2021 vastgestelde Nota kostenverhaal.

MeerJarig Investerings Programma Grondexploitaties 2024

Tegelijkertijd met de vaststelling van de Zomernota 2024 is ook het MJIP actualisatie grondexploitaties 2024 vastgesteld.

Dit is een dynamische lijst projecten die ‘een concrete fysieke ingreep in de buitenruimte tot gevolg hebben door woningbouw of bouw bedrijfsruimten en waar gemeentelijke grond of financiën bij zijn betrokken’. Om de dynamiek van deze projecten voldoende aandacht te geven staan deze projecten apart in een programma.

Overzicht actieve- en strategische gronden:

Voor de 6 actieve grondprojecten anno 2024 zijn de exploitaties vastgesteld. Gedurende 2024 is er één project toegevoegd en gaan hier ook weer projecten af. Bij de jaarrekening 2024 geven we hiervan een actueel beeld .

Het eerste tabel geeft een overzicht van de geplande grondverkoop van deze lopende projecten over de begrotingsperiode.

In de tweede tabel vindt u een overzicht van de strategische gronden die in bezit zijn van de gemeente en die misschien op een later termijn als project in uitvoering komen.

Financieel overzicht grondverkoop actuele grondexploitaties begroting 2025-2028										
Grondexploitaties	Totaal nog te verkopen grond vanaf 2025 in m2	Omschrijving	Aantal m2 in 2025	Soort woningen/kavels	Aantal m2 in 2026	Soort woningen/kavels	Aantal m2 in 2027	Soort woningen/kavels	Aantal m2 in 2028	Soort woningen/kavels
Uitbreiding bedrijventerrein 1ste fase Bleskensgraaf	Geen	Alles verkocht anno 2024								
Uitbreiding bedrijventerrein 2de fase Bleskensgraaf	0	Alles verkocht anno 2024								
Herontwikkeling Schoollocatie Giessen-Oudekerk	1.902	11 Woningen			1.902	9 eensgezinswoningen en 1 tweekapper				
Bedrijventerrein Gelkenes Groot-Ambers	3.010	1 Kavel	3.010	1 bedrijfskavel						
Woningbouw Langerak Zuid	6.804	47 woningen	3.422	5 eensgezinswoningen, 1 tweekapper, 2 seniorenwoningen en 4 vrijstaande woningen	3.382	12 sociale woningen, 18 seniorenappartementenwoning en 4 eensgezinswoningen.				
Plan Schoolstraat Nieuwpoort	625	7 woningen	625	6 starterswoningen en 1 kopwoning						
Plan Oude school Schelluinen	Verkoop Pand	8 woningen	Pand	6 starterswoningen en 1 betaalbare woning						
Totaal grondexploitaties	12.341	0	7.057	28	5.284	35	0	0	0	0

Strategische gronden/Pijplijn projecten	Boekwaarde per 1-1-2024	Aantal m2	Prijs per m2	Opmerkingen:
Gronden Hoefpad Arkel	€ 104.000	1.300	€ 80	Eind 2024 wordt gestart met de oriëntatiefase.
Gronden Zuid-west Arkel		17.000		Nog geen ontwikkeling gepland.
Gronden Zuid-oost Arkel	€ 47.000	8.500	€ 6	Nog geen ontwikkeling gepland.
Gronden Bleskensgraaf West	€ 35.000	8.800	€ 4	Grondeigendom met twee andere eigenaren. Sept 2022 WVG opgelegd. Uitwerking PvA in 2024. Nader onderzoek ontsluiting en financiële haalbaarheid ook in 2024.
Gronden voormalige bibliotheek Giessenburg	€ 108.000	1.300	€ 83	Startende ontwikkeling. Plannen om hier een voorziening met zorgfunctie te realiseren. Verdere uitwerking in 2024.
Gronden Doetse Vliet 1V GSB	€ 59.000	23.000	€ 3	Gronden gelegen achter project Doetse Vliet 3. Hiertussen zitten de gronden van BPD(Bouwfonds). Voorlopig nog geen plannen voor.
Gronden Giessen Oudekerk Zuid		4.600		Op deze gronden vind watercompensatie plaats van ontwikkeling schoollocatie. Rest beschikbaar.
Gronden De Boomgaard Groot-Ammers	€ 240.000	34.000	€ 7	Startende ontwikkeling. In 2024 wordt een stedenbouwkundig ontwerp verwacht met een PvA.
Vertreklocaties en locatie brede School Groot-Ammers	€ 321.000	22.000	€ 15	Projectgebied voor de bouw van een brede school en de drie vertreklocaties van de scholen. School volgens planning in 2027 gereed. Visievorming vertreklocaties start in 2024.
Gronden gemeentehuis Hoomaars	€ 122.000	15.000		Plan in ontwikkeling. Uitwerking en besluitvorming verwacht in 2024.
Gronden Langerak Zuid(Restgronden)	€ 591.000	55.000	€ 11	Gronden bestaan uit contourgronden en natuurgronden. I.v.m. de woonbehoefte wordt onderzocht in hoeverre de contourgronden ingezet kunnen worden om de woonbehoefte verder in te vullen.
Gronden Langerak Oost	€ 318.000	35.000	€ 9	Gronden liggen ten noord oosten van Langerak Zuid. Locatie eventueel geschikt voor andere vormen aan woningbouw. Boekwaarde op hoogte agrarische waarde.
Gronden NLL Oost	€ 600.000	45.755	€ 13	Plan in ontwikkeling. Intentie is om eerst plan op eigen gronden te ontwikkelen. Uitwerking van ontwikkelstrategie in 2024.
Gronden Oud-Alblas Zuid	€ 174.000	41.000	€ 4	Plangebied waar ook drie andere eigenaren op zitten. Projectleiders zijn bezig met ontwikkelstrategie en stedenbouwkundig plan verwacht in 2024. Ontsluiting wordt nog verder onderzocht.
Gronden Nolweg 10 Schelluinen	€ 482.000	4.800	€ 100	Gestart is met een visie voor dit gebied. Alternatieve bewoning behoort tot de mogelijkheden.
Gronden Kooikerspad Streefkerk		26.000		Op een gedeelte van de gronden wordt de mogelijkheid voor sociale woningen bekeken. In 2024 komt daar meer duidelijkheid over.
Gronden Trapveld Wijngaarden		7.400		Deze gronden worden wellicht (deels) ingezet voor uitbreiding van de begraafplaats die er naast ligt.
Totaal strategische gronden/pijplijn projecten	€ 3.201.000	350.455	€ 9	Gemiddeld per m2

2.8 Paragraaf Wet Open Overheid

Wat willen we bereiken?

De Wet open overheid (Woovan 1 mei 2022 heeft als doel om de transparantie van overheden en semi-overheden te vergroten. Deze wet bevordert de openbaarheid van publieke informatie. Openbaarheid is essentieel voor een goed functionerende democratische rechtsstaat, het welzijn van de burger, de kwaliteit van het bestuur en de economische ontwikkeling. De Woo legt bestuursorganen diverse verplichtingen op, waaronder de verplichting om in de begroting te vermelden hoe rekening wordt gehouden met de bepalingen uit de Woo. Deze paragraaf dient als invulling van deze verplichting voor de begroting van 2025. De Wet open overheid omvat drie belangrijke aspecten:

1. Verplichtingen gericht op passieve openbaarmaking;
2. Verplichtingen gericht op actieve openbaarmaking;
3. Het op orde brengen van de (digitale) informatiehuishouding.

Wat gaan we ervoor doen?

Passieve openbaarmaking

- We verbeteren het Woo-proces en maken de Woo beter bekendgemaakt binnen de organisatie. Het gaat daarbij om onder andere bewustwording, procesinrichting en de weigeringsgronden.
- Er worden trainingen voor de anonimiseringssoftware (Datamask) ingevoerd.
- We actualiseren interne procesbeschrijvingen en voorbeeldbrieven.
- Een lakinstructie opstellen voor de uitzonderingsgronden van de Woo.

- Alle Woo-besluiten publiceren we op een sub Woo-pagina op de website van de gemeente Molenlanden.

Actieve openbaarmaking

- Voor de actieve informatieplicht in de verplichte Woo-categorieën werken we in 2025 verder aan de inrichting van systemen. Zo sluiten we goed aan op de landelijke Woo-index. Dit is een zoekmachine waarmee informatie die onder de Woo openbaar is gemaakt, doorzoekbaar is. Elk bestuursorgaan moet aangeven waar de afgehandelde Woo-verzoeken op de eigen website te vinden zijn.
- Elk bestuursorgaan is verplicht een Woo-redacteur aan te wijzen. Deze verplichting vullen we in 2025 in.
- We houden vast aan een proactieve houding bij de actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. En volgend de landelijke ontwikkelingen rond de fasering van de wettelijk verplichte informatiecategorieën van de Woo nauwlettend.

Informatiehuishouding

- De Woo verplicht dat de digitale informatiehuishouding binnen acht jaar – gerekend vanaf mei 2022 – op orde wordt gebracht. We werken aan het optimaliseren van de digitale informatiehuishouding. Dat leidt tot een snellere afhandeling van informatieverzoeken.
- We onderzoeken hoe we onze informatiearchitectuur op lange termijn moeten inrichten om te kunnen voldoen aan de Woo en aan de Archiefwet. We kijken hierbij naar kosten, functionaliteiten, efficiëntie en wetgeving.

3. Financiële begroting

3.1 Geprognostiseerde balans

Bedragen x € 1 miljoen

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	PASSIVA	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0	Algemene reserve	27	24	24	24	24	24
Materiële vaste activa	168	248	267	276	286	299	Bestemmingsreserves	103	110	110	108	105	102
Financiële vaste activa - Kapitaalverstrekkingen	6	6	6	6	6	6	Resultaat	10	0	0	-2	-2	-1
Financiële vaste activa - Leningen	6	5	5	5	5	5	Voorzieningen	23	21	19	17	16	15
Financiële vast activa - Uitzettingen > 1 jaar	6	3	0	0	0	0	Vaste schuld	31	115	133	148	162	178
Totaal vaste activa	186	262	278	287	297	310	Totaal vaste passiva	194	270	286	295	305	318
Vorraden: Onderhanden werk & Overige grond en hulpstoffen	3	3	3	3	3	3	Vlottende schuld	10	10	10	10	10	10
Uitzetting <1 jaar	15	15	15	15	15	15	Overlopende passiva	8	8	8	8	8	8
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0							
Overlopende activa	8	8	8	8	8	8							
Totaal vlottende activa	26	26	26	26	26	26	Tot. vlottende passiva	18	18	18	18	18	18
TOTAAL ACTIVA	212	288	304	313	323	336		212	288	304	313	323	336

Vergeleken met 2024 is de materiële vaste activa toegenomen. Hiervoor is extra financiering nodig. Desondanks is de financiële positie uitstekend door de reservepositie.

3.2 Overzicht van baten en lasten

Programma's 1 t/m 4																	
Bedragen x € 1.000	Rek. 2023	Rek. 2023	Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2025	Begr. 2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2028	2028
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	24.007	-11.205	12.802	25.905	-7.261	18.644	26.461	-7.807	18.654	27.541	-8.729	18.812	25.483	-6.235	19.248	29.296	-9.310
P2 Economie, Energie en Buiten	20.703	-14.881	5.823	24.168	-17.897	6.271	23.153	-18.243	4.910	21.297	-16.510	4.787	21.044	-16.180	4.864	21.397	-17.087
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	50.885	-15.278	35.607	63.260	-17.484	45.776	55.422	-12.509	42.913	55.689	-13.053	42.636	55.768	-12.482	43.286	55.986	-12.805
P4 Bestuur en Veiligheid	9.138	-1.660	7.478	9.829	-940	8.889	9.862	-1.108	8.754	10.074	-1.307	8.767	10.117	-1.346	8.771	10.102	-1.386
Het geraamde totaal van baten en lasten	104.734	-43.024	61.710	123.162	-43.582	79.580	114.898	-39.667	75.231	114.601	-39.599	75.002	112.412	-36.243	76.169	116.781	-40.588
Algemene dekkingsmiddelen																	
Bedragen x € 1.000	Rek. 2023	Rek. 2023	Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2025	Begr. 2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2028	2028
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
T05 Treasury	-560	-954	-1.515	-2.596	-542	-3.138	-2.837	-705	-3.542	-3.172	-583	-3.755	-3.342	-583	-3.925	-3.520	-578
T061 OZB woningen	307	-5.602	-5.296	338	-5.844	-5.506	353	-6.035	-5.682	353	-6.168	-5.815	353	-6.303	-5.950	353	-6.442
T062 OZB-niet woningen	274	-3.170	-2.896	226	-3.255	-3.029	275	-3.348	-3.073	275	-3.422	-3.147	275	-3.497	-3.222	275	-3.574
T064 Belastingen Overig	118	-62	56	144	-28	116	103	-28	75	103	-28	75	103	-28	75	103	-28
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds	9	-74.341	-74.331	10	-78.929	-78.919	10	-80.376	-80.366	10	-78.859	-78.849	10	-81.080	-81.070	10	-83.429
T08 Overige baten en lasten	719	-37	682	663	0	663	147	0	147	1.402	0	1.402	3.152	0	3.152	4.695	0
Totaal	867	-84.166	-83.299	-1.215	-88.598	-89.813	-1.949	-90.492	-92.441	-1.029	-89.060	-90.089	551	-91.491	-90.940	1.916	-94.051
Overhead, vennootschapsbelasting en overige baten en lasten																	
Bedragen x € 1.000	Rek. 2023	Rek. 2023	Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2025	Begr. 2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2028	2028
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
T04 Overhead	16.510	-280	16.230	17.864	-282	17.582	19.724	-142	19.582	19.449	-142	19.307	19.285	-142	19.143	19.355	-142
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	63	0	63	10	0	10	10	0	10	10	0	10	10	0	10	10	0
T10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	16.573	-280	16.293	17.874	-282	17.592	19.734	-142	19.592	19.459	-142	19.317	19.295	-142	19.153	19.365	-142
Bedragen x € 1.000	Rek. 2023	Rek. 2023	Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2025	Begr. 2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2028	2028
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
Het geraamde resultaat vóór onttrekkingen reserves	122.654	-127.471	-4.817	139.821	-132.462	7.359	132.683	-130.301	2.382	133.031	-128.801	4.230	132.258	-127.876	4.382	138.062	-134.781

Mutaties reserves																		
<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rek. 2023	Rek. 2023	Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2025	Begr. 2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	7.170	-7.635	-465	3.231	-3.513	-282	3.091	-3.888	-797	3.091	-4.417	-1.326	3.091	-4.863	-1.772	3.091	-5.304	-2.213
P2 Economie, Energie en Buiten	1.070	-2.682	-1.612	914	-1.750	-836	30	-544	-514	30	-167	-137	30	-167	-137	30	-167	-137
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	1.340	-2.747	-1.407	0	-4.901	-4.901	0	-382	-382	0	-388	-388	0	-399	-399	0	-400	-400
P4 Bestuur en Veiligheid	35	-35	0	0	-91	-91	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	272	-722	-450	1.262	-207	1.055	55	-731	-676	55	0	55	55	0	55	55	0	55
Overhead	296	-1.367	-1.072	0	-416	-416	0	-8	-8	0	-10	-10	0	-10	-10	0	-10	-10
VPB	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5
Totaal mutaties reserves	10.183	-15.194	-5.011	5.407	-10.883	-5.476	3.176	-5.558	-2.382	3.176	-4.987	-1.811	3.176	-5.444	-2.268	3.176	-5.886	-2.710
Totaal																		
<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rek. 2023	Rek. 2023	Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2025	Begr. 2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Het geraamde resultaat	132.357	-142.665	-10.307	145.228	-143.345	1.883	135.859	-135.859	0	136.207	-133.788	2.419	135.434	-133.320	2.114	141.238	-140.667	571

3.3 Verschillen tussen de begroting 2025 en 2024

De verschillen tussen de begroting 2025 en de begroting 2024 na wijziging zijn:

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 (na wijziging)	Begroting 2025	Vershil
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	-18.361	-17.857	504
P2 Economie, Energie en Landschap	-5.436	-4.396	1.040
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	-40.875	-42.531	-1.656
P4 Bestuur en Veiligheid	-8.797	-8.754	43
AD Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien	88.757	93.118	4.361
OV Overhead	-17.166	-19.575	-2.409
VPB Vennootschapsbelasting	-5	-5	0
Totaal	-1.883	0	1.883

Programma's 1 t/m 4

De beleidsintensiveringen zijn opgenomen in de toelichting op de programma's. Voorbeelden van mutaties zijn:

- Uitvoeringsplan Sociaal Domein
- Bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen Avres, DG&J, OZHZ, SOJ, Regio AV en Veiligheidsregio
- Kosten voor inhuur personeel
- CAO-stijgingen en uitbreiding vast personeel
- Tariefstijgingen leges om de kostendekkendheid te realiseren
- De voorzieningen voor Wmo
- Doorontwikkeling Omgevingswet
- Ecologisch beheer Openbaar Groen
- Rijksbijdrage uitvoering IntegraalZorgAkkoord
- Inzet algemene reserve ter dekking van het verwachte begrotingsresultaat

Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien

- De algemene uitkering is in 2025 hoger dan in 2024.

Overhead

- De stijging van de overhead wordt vooral veroorzaakt door stijgende loonkosten en Informatiebeveiliging.

Vennootschapsbelasting

- Geen afwijkingen

3.4 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten

De jaarlijks terugkerende arbeidskosten in de meerjarenbegroting 2025-2028 zijn:

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Salarissen en sociale lasten	28.315	28.606	29.006	29.406
Overige loonbetalingen	135	135	135	135
Salarissen en sociale lasten stagiaires	15	15	15	15
Vergoedingen woon-werkverkeer	505	505	505	505
Salariskosten voormalig personeel	37	37	37	37
Uitkeringen voormalig personeel	5	5	5	5
Totaal	29.012	29.303	29.703	30.103

3.5 Mutaties algemene reserve

Bedragen x € 1.000	Vermeerderingen ten laste van de exploitatie of andere reserves	Verminderingen ten gunste van de exploitatie
RB 24-09-2024: Algemene Uitkering		731
Begroting 2025: Vennootschapsbelasting 2025		5
Totale mutatie	0	736

3.6 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd

Algemene uitgangspunten

Bij opstelling van de (meerjaren)begroting 2025-2028 gaan we uit van de volgende algemene kaders:

1. De eerste jaarschijf (= 2025) van de meerjarenraming sluit zonder incidentele baten en lasten positief. Als dit niet kan worden gerealiseerd moet in ieder geval de laatste jaarschijf (= 2028) structureel in evenwicht te zijn (richtlijn Provinciaal toezicht). Daarnaast streven we naar een duurzaam financieel evenwicht in iedere jaarschijf.
2. De staat van incidentele baten en lasten is de basis waarop de Provincie beoordeeld of de begroting structureel sluitend is. Dit overzicht wordt opgesteld bij het opstellen van de Begroting 2025. In de Kadernota 2025 wordt daarom in dit verband niet de term 'sluitend' gebruikt.
3. Belastingen en heffingen 2025 baseren we op de uitgangspunten en besluiten die zijn vastgesteld bij de harmonisatie van het belastingbeleid voor Molenlanden in 2019. Voor begravens zijn de tarieven in 2020 geharmoniseerd.
4. Om tot een sluitende begroting te komen is een aantal uitgangspunten gedefinieerd. Het college stelt voor om eerst de uitgangspunten in categorie A in te zetten, indien nodig vervolgens naar categorie B te kijken en in het uiterste geval categorie C te benutten. Hierbij houden we rekening met de maatregelen die passend zijn bij de taakvelden. Dit houdt in dat we per categorie een inschatting maken en niet per definitie alle maatregelen per categorie inzetten.

Categorie A

- Voor 2025 wordt de 0-lijn gehanteerd, nieuw beleid volgens het principe 'nieuw voor oud';

- Eventuele hogere budgetten voor bestaand beleid worden gedekt binnen het programma in de begroting;
- Voor autonome ontwikkelingen mag breder dan binnen het programma naar dekking worden gezocht, zie ook Categorie B hieronder;
- Risicovoller ramen;
- Leges actualiseren;
- Investeringsportefeuille actualiseren
- Terughoudendheid met indexering budgetten en subsidies

Naast bovenstaande uitgangspunten past het om te zoeken naar alternatieve (incidentele) financiering en te sturen op bestedingsdiscipline (wat over is vloeit terug).

Categorie B

- Inzet van de Algemene Reserve (hierna AR) behoort in tegenstelling tot voorgaande jaren tot de mogelijkheden
 - o Anticiperen op de trend van incidentele overschotten: AR zou als algemeen dekkingsmiddel voor het laatste stuk van een eventueel tekort of als dekking voor een specifiek onderdeel kunnen dienen;
 - o Dit pad brengt risico's met zich mee. Eigenlijk blijft daarmee een stuk dekking 'open'. Als zich in de loop van 2025 tegenvallers voordoen, wordt een nog groter beroep op de AR gedaan.
 - o De inzet van de AR biedt mogelijk een deel van de oplossing voor 2025. Dan resteert nog steeds het vraagstuk voor de verdere toekomst.
- Bij het aanbieden van de Begroting 2025 legt het college politieke keuzes voor.

Categorie C

- Verhoging van de OZB.

Technische uitgangspunten

Binnen de genoemde algemene kaders gelden de volgende technische uitgangspunten voor het opstellen van de Begroting en Meerjarenraming:

- Realistische raming op basis van gegevens jaarstukken 2023 en begroting 2024 en daar waar mogelijk wordt risicovol(ler) geraamd.
- Inflatie nemen we volgens de notitie “Bezuinigingen, fase 1”, alleen en voor zover onvermijdelijk op voor bijdragen aan Gemeenschappelijke Regelingen en uitgaven voor contributies. In de nieuwe beheerplannen buitenruimte zijn inflatoire effecten meegenomen. Alle andere budgetten indexeren we vooralsnog niet.
- Geen toevoeging van rente aan reserves.
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds nemen we meerjarig op, op basis van lopende prijzen en voor inflatie vanaf 2025 (als stelpost) op basis van de gegevens van de mei- en septembercirculaire 2024.
- Ramingen voor Gemeenschappelijke Regelingen baseren we op de begroting van de betreffende Gemeenschappelijke Regeling.
- Dividenden van verbonden partijen baseren we op het ontvangen dividend 2024 of het door de vennootschap in het vooruitzicht gesteld in 2025 uit te keren dividend.
- Ramingen sociaal domein baseren we op verwachte uitgaven; er is geen relatie (meer) met de inkomsten uit het Gemeentefonds.
- Voor onvoorziene uitgaven nemen we € 0 op.
- We houden rekening met stijging van loonkosten (werkgeverslasten) en CAO-ontwikkelingen zoals aangegeven in de meicirculaire 2024.
- Lastenverzwaringen voor inwoners en ondernemers zijn in principe niet hoger dan de inflatie.

Rente

- Het rentepercentage voor heffingen en retributies en doorbelasting aan overige taakvelden wordt berekend via een renteomslagpercentage. Dit percentage is bepaald op 1,5%.
- De rentebaten van de uitzettingen van de voormalige gemeente Giessenlanden nemen we niet mee in de berekening van het rentepercentage. Deze rentebaten maken deel uit van de algemene middelen.
- Rentepercentage voor eventueel kortlopende financiering (kasgeldleningen) is 4,0 % in 2025, 2026, 2027 en 2028. Rentebaten 2025 in verband met verwachte uitzettingen per ultimo 2024 verantwoorden we als algemeen dekkingsmiddel.

Opbrengsten

- Indexatie tarieven voor verhuur van ruimten en diensten aan derden, zijn volgens de Consumenten Prijs Index (CPI) 2025 zoals die is opgenomen in de meicirculaire 2023, tenzij anders in het huurcontract is bepaald.
- Opbrengsten gemeentelijke belastingen verhogen we volgens het vastgestelde Belastingbeleid Molenlanden 2019 met de voor 2025 verwachte inflatie van 2,2%, zoals aangegeven in de meicirculaire 2024.

Grondexploitaties

- Jaarlijks stellen we een Nota Grondprijzen en Parameters vast. Deze geeft onder meer inzicht in de hoogte van de grondprijzen en parameters die als uitgangspunt gelden voor de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties. Voor 2025 en daarna gelden de volgende parameters in het overzicht hierna.

Overzicht parameters:

	2025	2026	2027	2028
Kostenstijging	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Opbrengstenstijging	3,0%	0,0%	2,0%	2,0%
Rente	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kostentoerekening

- Integrale kostentoerekening gebeurt op basis van capaciteitsinzet aan projecten, investeringen civiele werken, grondexploitaties. We gebruiken tijdverantwoording per project om hier invulling aan te geven. Dit geldt voor zowel interne- als externe medewerkers.
- Tarieven voor heffingen, retributies en overige diensten baseren we op integrale kostprijs tarieven.
- Specifiek voor de rioolheffing gaan we uit van de tariefontwikkeling, volgens het vastgestelde GRP 2020 (jaarlijks +3%).
- Specifiek voor de Begraafrechten houden we, zo mogelijk, rekening met de effecten van het in 2020 vastgesteld beleid voor begraafplaatsen en begraven. Vanaf vorig jaar wordt dit met 3% verhoogd. Dat is vergelijkbaar met de rioolheffing.
- In de tarieven voor heffingen en retributies is btw-compensatie opgenomen.

3.7 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Taakveld	2025			2026			2027			2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
T0 BESTUUR & ONDERSTEUNING												
T01 Bestuur	2.843	0	-2.843	2.779	0	-2.779	2.779	0	-2.779	2.750	0	-2.750
T02 Burgerzaken	1.740	1.024	-716	2.015	1.224	-791	2.059	1.264	-794	2.075	1.304	-771
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	490	60	-430	484	60	-425	485	60	-426	485	60	-425
T04 Overhead	19.724	142	-19.582	19.449	142	-19.307	19.285	142	-19.143	19.355	142	-19.214
T05 Treasury	-2.837	705	3.542	-3.172	583	3.754	-3.342	583	3.925	-3.520	579	4.098
T061 OZB woningen	353	6.035	5.682	353	6.168	5.815	353	6.303	5.951	353	6.442	6.089
T062 OZB-niet woningen	275	3.348	3.073	275	3.422	3.146	275	3.497	3.222	275	3.574	3.299
T064 Belastingen Overig	103	28	-75	103	28	-75	103	28	-75	103	28	-75
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds	10	80.376	80.366	10	78.859	78.849	10	81.080	81.070	10	83.429	83.419
T08 Overige baten en lasten	145	0	-145	1.402	0	-1.402	3.151	0	-3.151	4.695	0	-4.695
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	10	0	-10	10	0	-10	10	0	-10	10	0	-10
T10 Mutaties reserves	3.177	5.557	2.381	3.177	4.987	1.811	3.177	5.444	2.267	3.177	5.886	2.709
Totaal	26.032	97.274	71.243	26.885	95.471	68.587	28.345	98.400	70.055	29.768	101.443	71.675
T1 VEILIGHEID												
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	4.690	67	-4.623	4.690	67	-4.623	4.690	66	-4.624	4.688	66	-4.622
T12 Openbare orde en veiligheid	590	16	-574	590	16	-574	590	16	-574	590	16	-574
Totaal	5.280	83	-5.196	5.280	83	-5.197	5.280	82	-5.198	5.277	82	-5.195
T2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT												
T21 Verkeer en vervoer	10.701	726	-9.976	11.374	731	-10.642	11.947	737	-11.210	12.793	744	-12.050
T22 Parkeren	184	7	-177	183	7	-176	182	7	-175	181	5	-177
T25 Openbaar vervoer	208	0	-208	207	0	-207	203	0	-203	202	0	-202
Totaal	11.093	733	-10.360	11.763	738	-11.025	12.332	744	-11.588	13.177	748	-12.428

T3 ECONOMIE												
T31 Handel, ambacht en industrie	157	0	-157	157	0	-157	157	0	-157	157	0	-157
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	301	301	0	11	11	0	0	0	0	0	0	0
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	343	62	-280	128	62	-65	128	62	-65	123	62	-60
T34 Economische promotie	947	255	-692	928	260	-667	924	266	-658	922	272	-650
Totaal	1.747	618	-1.129	1.223	334	-889	1.209	328	-880	1.202	334	-868
T4 ONDERWIJS												
T41 Openbaar basisonderwijs	148	0	-148	148	0	-148	148	0	-148	148	0	-148
T42 Onderwijshuisvesting	2.136	568	-1.568	2.105	568	-1.537	2.126	568	-1.558	2.100	568	-1.532
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.978	1.118	-1.860	2.971	1.118	-1.853	3.207	1.118	-2.088	3.203	1.118	-2.085
Totaal	5.262	1.687	-3.576	5.224	1.687	-3.537	5.481	1.687	-3.795	5.451	1.687	-3.765
T5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE												
T51 Sportbeleid en activering	992	249	-743	1.050	235	-816	907	2	-905	902	2	-900
T52 Sportaccommodaties	3.149	1.039	-2.110	2.975	1.045	-1.930	3.040	1.045	-1.995	2.966	1.045	-1.922
T53 Cultuurpresentie, -productie, participatie	169	29	-140	173	31	-143	173	31	-143	173	31	-143
T54 Musea	101	0	-101	101	0	-101	101	0	-101	101	0	-101
T55 Cultureel erfgoed	301	131	-170	299	302	3	310	326	16	307	409	102
T56 Media	831	0	-831	831	0	-831	698	0	-698	698	0	-698
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.587	242	-5.345	5.945	623	-5.322	5.651	321	-5.330	5.923	478	-5.445
Totaal	11.131	1.691	-9.441	11.374	2.235	-9.140	10.880	1.724	-9.156	11.071	1.965	-9.106
T6 SOCIAAL DOMEIN												
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	6.643	1.618	-5.025	6.658	1.563	-5.095	6.544	1.326	-5.218	6.534	1.326	-5.208
T62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	818	2	-817	798	2	-797	798	2	-797	798	2	-797
T622 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	2.959	0	-2.959	2.959	0	-2.959	2.959	0	-2.959	2.959	0	-2.959

T623 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	511	0	-511	511	0	-511	511	0	-511	511	0	-511
T63 Inkomensregelingen	10.088	7.186	-2.903	10.088	7.186	-2.903	10.098	7.186	-2.913	10.098	7.186	-2.913
T64 WSW en beschut werk	1.920	0	-1.920	1.920	0	-1.920	1.920	0	-1.920	1.920	0	-1.920
T65 Arbeidsparticipatie	1.770	10	-1.760	1.770	10	-1.760	1.770	10	-1.760	1.770	10	-1.760
T66 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	3.057	323	-2.734	3.057	323	-2.734	3.057	323	-2.734	3.057	323	-2.734
T6711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	2.970	0	-2.970	2.970	0	-2.970	2.970	0	-2.970	2.970	0	-2.970
T6712 Begeleiding (Wmo)	1.801	0	-1.801	1.801	147	-1.654	1.801	147	-1.654	1.801	147	-1.654
T6713 Dagbesteding (Wmo)	1.134	0	-1.134	1.134	0	-1.134	1.134	0	-1.134	1.134	0	-1.134
T6721 Jeugdhulp begeleiding	108	6	-102	102	0	-102	102	0	-102	102	0	-102
T6752 Jeugdhulp ambulante regionaal	5.861	0	-5.861	5.861	0	-5.861	5.861	0	-5.861	5.861	0	-5.861
T6753 Jeugdhulp ambulante landelijk	447	0	-447	447	0	-447	447	0	-447	447	0	-447
T6762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	3.302	0	-3.302	3.302	0	-3.302	3.302	0	-3.302	3.302	0	-3.302
T6763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	372	0	-372	372	0	-372	372	0	-372	372	0	-372
T6791 PGB WMO	161	0	-161	161	0	-161	161		-161	161		-161
T6792 PGB Jeugd	666	0	-666	666	0	-666	666	0	-666	666	0	-666
T6811 Beschermd wonen (WMO)	1.345	1.310	-35	1.737	1.702	-35	2.046	2.011	-35	2.286	2.251	-35
T6812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	42	0	-42	42	0	-42	42	0	-42	42	0	-42
T6821 Jeugdbescherming	733	0	-733	733	0	-733	733	0	-733	733	0	-733
T6822 Jeugdreclassering	74	0	-74	74	0	-74	74	0	-74	74	0	-74
T692 Coördinatie en beleid Jeugd	483	0	-483	483	0	-483	483	0	-483	483	0	-483
Totaal	47.267	10.455	-36.812	47.647	10.933	-36.714	47.852	11.004	-36.847	48.082	11.245	-36.837
T7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU												
T71 Volksgezondheid	2.635	527	-2.109	2.468	434	-2.034	2.372	0	-2.372	2.372	0	-2.372
T72 Riolerings	4.025	6.614	2.589	4.237	6.208	1.971	4.289	6.119	1.830	4.380	6.864	2.484
T73 Afval	6.218	7.792	1.574	6.218	7.792	1.574	6.218	7.791	1.574	6.218	7.791	1.574
T74 Milieubeheer	4.222	1.569	-2.653	2.213	84	-2.129	2.213	84	-2.129	2.213	84	-2.129

T75 Begraafplaatsen	1.352	1.407	55	1.461	1.471	10	1.465	1.536	72	1.462	1.536	75
Totaal	18.453	17.909	-544	16.596	15.988	-608	16.556	15.531	-1.025	16.644	16.275	-368
T8 VOLKSHUISVEST, RO EN STED. VERNIEUWING												
T81 Ruimtelijke Ordening	3.554	1.373	-2.180	3.290	1.343	-1.946	3.142	1.343	-1.799	3.140	1.343	-1.796
T82 Grondexploitatie (niet bedrij- venterrein)	1.985	1.949	-36	2.982	2.900	-81	430	419	-11	3.501	3.490	-11
T83 Wonen en bouwen	4.054	2.085	-1.969	3.942	2.074	-1.868	3.927	2.056	-1.871	3.927	2.056	-1.871
Totaal	9.592	5.407	-4.185	10.213	6.318	-3.895	7.499	3.819	-3.681	10.567	6.889	-3.678
Totaal Taakvelden	135.857	135.857	0	136.206	133.786	-2.419	135.434	133.319	-2.114	141.239	140.668	-571

3.8 Incidentele baten en lasten

Programma	Jaarschijf 2025		Jaarschijf 2026		Jaarschijf 2027		Jaarschijf 2028	
<i>Bedragen x €</i>	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<u>Incidentele baten en lasten:</u>								
Overhead	385.000	0	100.000	0	0	0	0	0
<i>Subtotaal incidentele baten en lasten</i>	<i>385.000</i>	<i>0</i>	<i>100.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<u>Incidentele reservemutaties:</u>								
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid				13.539		25.956		27.350
2 Economie, Energie en Buiten	30.000	406.992	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Vennootschapsbelasting		5.000		5.000		5.000		5.000
<i>Subtotaal incidentele reservemutaties</i>	<i>30.000</i>	<i>411.992</i>	<i>30.000</i>	<i>48.539</i>	<i>30.000</i>	<i>60.956</i>	<i>30.000</i>	<i>62.350</i>
Totaal incidentele baten en lasten	415.000	411.992	130.000	48.539	30.000	60.956	30.000	62.350
Saldo incidentele baten en lasten		-3.008		-81.461		30.956		32.350

Toelichting incidentele baten en lasten bedragen hoger dan € 25.000 (conform financiële verordening):

Overhead

- Voor informatiebeveiliging BIO/NIS2 is extra software nodig. Structureel is daar € 300.000 mee gemoeid voor het gebruik van de software. Voor 2025 en 2026 zijn extra middelen nodig voor de implementatie; € 125.000 voor 2025 en € 100.000 voor 2026.
- De gebruikerskosten voor een softwareprogramma (matrixtool) die de autorisatie beheerst, bedragen structureel € 60.000. In 2025 is éénmalig € 40.000 nodig voor de implementatie.
- € 60.000; Tegemoetkoming voor de kosten van inrichting van thuiswerkplekken van medewerkers.
- In 2024 is er een aanbesteding gestart voor de vervanging van de software van het huidige Zaaksysteem. De implementatie vindt in 2025 plaats. Voor de kosten van de implementatie is € 30.000 nodig.
- Als gevolg van de implementatie in 2023-2024 van de nieuwe software voor de financiële- én personeelsadministratie, kan bestaande software ontmanteld worden. De kosten hiervoor zijn € 100.000.
- De begeleidingskosten voor de implementatie van de software voor Single Digital Gateway zijn € 30.000. Structureel is er sprake van € 20.000 voor kosten van het gebruik van de software.

Toelichting incidentele reservemutaties

Beheerprogramma	Reden van de mutatie	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
<i>Bedragen x €</i>		2025	2025	2026	2026	2027	2027	2028	2028
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid		0	0	13.539	0	25.956	0	27.350	0
-Reserve Duurzaamheid	Bijdrage aan exploitatie			13.539		25.956		27.350	
2 Economie, Energie en Buiten		406.992	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
-Reserve Leefbaarheid Kinderdijk	Bijdrage van/aan exploitatie	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
-Reserve Duurzaamheidsprojecten	Uitvoeringsprogramma duurzaamheid	376.992							
Vennootschapsbelasting		5.000	0	5.000	0	5.000	0	5.000	0
-Algemene reserve	Vennootschapsbelasting	5.000		5.000		5.000		5.000	
Totaal		411.992	30.000	48.539	30.000	60.956	30.000	62.350	30.000

Structurele reservemutaties

Programma	Jaarschijf 2025		Jaarschijf 2026		Jaarschijf 2027		Jaarschijf 2028	
<i>Bedragen x €</i>	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Structurele reservemutaties:								
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	3.091.491	3.994.367	3.091.491	4.518.930	3.091.491	4.962.744	3.091.491	5.403.746
2 Economie, Energie en Buiten		105.147		105.147		105.147		105.147
3 Welzijn, Sociaal en Cultuur		382.169		382.169		382.169		382.169
4 Bestuur en Veiligheid								
Algemene dekkingsmiddelen	55.197	731.001	55.197		55.197		55.197	
Overhead		7.650		7.650		7.650		7.650
Vennootschapsbelasting								
Totaal structurele reservemutaties	3.146.688	5.220.334	3.146.688	5.013.896	3.146.688	5.457.710	3.146.688	5.898.712
Saldo structurele reservemutaties		2.073.646		1.867.208		2.311.022		2.752.024

Toelichting structurele reservemutaties

Beheerprogramma	Reden van de mutatie	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Bedragen x €		2025	2025	2026	2026	2027	2027	2028	2028
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid		3.994.367	3.091.491	4.518.930	3.091.491	4.962.744	3.091.491	5.403.746	3.091.491
-Reserve Kapitaallasten	Diversen	244.037		244.037		244.037		244.037	
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Wegenbeheer	2.485.567		3.012.183		3.458.671		3.973.045	
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Wegenbeheer		2.933.000		2.933.000		2.933.000		2.933.000
-Reserve Kapitaallasten	Scholen		118.773		118.773		118.773		118.773
-Reserve Kapitaallasten	Scholen	775.312		773.260		770.586		762.035	
-Reserve Kapitaallasten	Sportvelden		39.718		39.718		39.718		39.718
-Reserve Kapitaallasten	Sportaccommodaties	489.451		489.451		489.451		424.630	
2 Economie, Energie en Buiten		105.147		105.147		105.147		105.147	
-Reserve Kapitaallasten	Panden	86.988		86.988		86.988		86.988	
-Reserve Kapitaallasten	Begraafplaatsen	18.159		18.159		18.159		18.159	
3 Welzijn, Sociaal en Cultuur		382.169		382.169		382.169		382.169	
-Reserve Kapitaallasten	Panden	382.169		382.169		382.169		382.169	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven		731.001	55.197		55.197		55.197		55.197
-Reserve Kapitaallasten	Bijdrage uit exploitatie		55.197		55.197		55.197		55.197
-Algemene reserve	Exploitatiesaldo	731.001							
Overhead		7.650		7.650		7.650		7.650	
-Reserve kapitaallasten	Klantencontact	7.650		7.650		7.650		7.650	
Totaal		5.220.334	3.146.688	5.013.896	3.146.688	5.457.710	3.146.688	5.898.712	3.146.688

Toelichting hoogte reserves kapitaallasten:

- De hoogte van de reserve kapitaallasten is voldoende om de toekomstige kapitaallasten van de boekwaarde van de investeringen over de gehele looptijd te kunnen dekken. Het saldo van de reserve bedraagt € 62.793.974 en de boekwaarde bedraagt € 61.160.223.

- De hoogte van de reserve kapitaallasten wegen is voldoende om de toekomstige kapitaallasten van de boekwaarde van de investeringen over de gehele looptijd te kunnen dekken. Saldo reserve bedraagt € 29.991.767. Jaarlijks wordt bij realisatie van een investering de waarde in deze reserve gestort om toekomstige kapitaallasten te kunnen dekken.

Inzet Algemene Reserve

Van het surplus van de AR wordt in 2025 5,3% ingezet. De algemene reserve bedraagt op 1 januari 2025 €24,5 miljoen waarvan €10,8 miljoen nodig is om de risico's af te dekken. Het surplus per 1 januari is dus €13,8 miljoen waarvan €0,7 miljoen in 2025 wordt onttrokken (5,3%) ter dekking van de exploitatie.

Berekening maximale inzet algemene reserve

<i>Bedragen x €</i>	
Stand in jaarrekening 2023 na resultaatbestemming	37.415.141
Storting ten laste van exploitatie in 2024	1.000.000
Resultaten grondexploitatie	431.960
<i>In algemene reserve</i>	<i>38.847.101</i>
Opvanglocaties Oekraïense vluchtelingen	-3.036.350
Zomernota	-1.309.735
IHP	-10.000.000
<i>Onttrekkingen</i>	<i>-14.346.085</i>
Stand algemene reserve 1-1-2025	24.501.016
Niet besteedbaar: omvang risico's (2x)	-10.783.334
Beschikbaar deel algemene reserve	13.717.682
10% hiervan	1.371.768

Onze solvabiliteit blijft met 46,5% ruim boven de ondergrens van 20% die nodig is om de reserve in te mogen zetten (zie paragraaf weerstandsvermogen).

Structureel begrotingssaldo

Bedragen $\times \text{€ } 1.000$	2025	2026	2027	2028
Saldo van baten en lasten	-2.382	-4.230	-4.382	-3.281
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	2.382	1.811	2.268	2.710
Begrotingssaldo na bestemming	0	-2.419	-2.114	-571
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	3	81	-31	-32
Structureel begrotingssaldo	3	-2.338	-2.145	-603

3.9 Stand en verloop van reserves en voorzieningen

Naam	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024	Saldo 31-12-2025	Saldo 31-12-2026	Saldo 31-12-2027	Saldo 31-12-2028	Doel
Algemene reserve							
Algemene reserve	27.110.516	24.501.016	23.765.014	23.760.014	23.755.014	23.750.014	Nieuwe ontw./investeringen/inc. Lasten
Subtotaal	27.110.516	24.501.016	23.765.014	23.760.014	23.755.014	23.750.014	
Bestemmingsreserves							
Afw. voorgaande jaren	2.235.258	0	0	0	0	0	Afwikkeling overgehevelde middelen
Integraal HuisvestingsPlan	0	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	Dekking kosten uitvoering IHP
Duurzaamheid	2.052.850	2.052.850	2.052.850	2.052.850	2.052.850	2.052.850	Dekking duurzaamheidsprojecten
Duurzaamheid Investerings	2.819.272	3.032.949	2.655.957	2.642.418	2.616.462	2.589.112	Dekking verduurzamen gem. gebouwen
Kapitaallasten	64.403.802	62.793.974	61.003.896	59.215.871	57.430.520	55.718.541	Dekking afschrijvingslasten van investeringen
Kapitaallasten Wegen	28.300.305	29.991.767	30.439.200	30.360.017	29.834.346	28.794.301	Dekking afschrijvingslasten van investeringen
Ontw. recreatie/toerisme	75.000	0	0	0	0	0	Beleid recreatie/toerisme/platteland
Afval	2.099.069	2.099.069	2.099.069	2.099.069	2.099.069	2.099.069	Egalisatie afvalstoffenheffing
Klankbordgr. dorpsberaden	198.570	198.570	198.570	198.570	198.570	198.570	Initiatieven klankbordgroepen/dorpsberaden
Leefbaarheid Kinderdijk	63.818	63.818	63.818	63.818	63.818	63.818	Uitgaven voor leefbaarheid Kinderdijk
Omgevingswet	682.181	461.331	461.331	461.331	461.331	461.331	Dekking kosten invoering Omgevingswet
Toekomstvisie begraven	75.185	75.185	75.185	75.185	75.185	75.185	Dekking van kosten opstellen toekomstvisie
Sociaal Begeleidingsplan	188.357	152.152	152.152	152.152	152.152	152.152	Dekking kosten sociale begeleiding
Subtotaal	103.193.668	110.921.665	109.202.028	107.321.282	104.984.304	102.204.929	
TOTAAL RESERVES	130.304.184	135.422.681	132.967.042	131.081.296	128.739.318	125.954.944	
Voorzieningen							
Onderhoud Gebouwen	4.786.437	3.968.637	3.629.506	2.871.844	2.979.642	2.465.591	Op basis van meerjarenonderhoudsplan
Onderhoud openbare ruimte	1.159.039	1.020.219	1.061.285	871.631	984.097	939.259	Op basis van meerjarenonderhoudsplan
Wachtgelden wethouders	511.220	212.208	53.542	-0	-0	-0	Verpl. wachtgelden wethouders
Pensioen wethouders	2.418.093	2.610.195	2.780.362	2.944.663	3.102.922	3.468.622	Verpl. pensioenen huidige wethouders
Voormalig personeel	103.692	51.846	-0	-0	-0	-0	Verpl. voormalig personeel
Regeling Vervroegd Uittreden	34.897	6.390	0	0	0	0	Verpl. Regeling vervroegde uittreding
Riolerings	13.300.908	12.226.446	10.454.327	9.343.777	8.589.778	7.373.916	Op basis van gemeentelijk rioleringsplan

Afkoop onderhoud graven	520.790	476.736	433.526	391.327	350.157	308.987	Dekking onderhoudskosten graven
Verlofsparen	337.153	337.153	337.153	337.153	337.153	337.153	Verpl. gespaarde bovenwet. vakantie-uren
TOTAAL VOORZIENINGEN	23.172.228	20.909.830	18.749.699	16.760.393	16.343.748	14.893.527	
ALGEHEEL TOTAAL	153.476.412	156.332.510	151.716.742	147.841.689	145.083.066	140.848.470	

De voorziening Wachtgelden wethouders wordt bij de Najaarsnota 2024 op basis van de kennis van dat moment gemuteerd. Definitieve eindsaldi van alle voorzieningen worden bij het opstellen van de Jaarrekening berekend conform BBV-voorschriften.

3.10 Investerings

Jaar	Investering	2025	2026	2027	2028	Afschrijving in jaren
	Investerings die onderdeel zijn van een project					
2025	BL-Bleskensgraaf Noord-Oost riolering 2025-Uitvoering	762.496				50
2025	BL-Bleskensgraaf Noord-Oost wegen 2025-Uitvoering	3.244.000				30
2025	GA-Ambachtsweg/Nijverheidsweg uitbreiding scope 2025 riolering	332.000				50
2025	GA-Ambachtsweg/Nijverheidsweg uitbreiding scope 2025 wegen	2.335.000				30
2025	GOU-Assendelftstraat e.o. uitbreiding 2025-riolering	800.000				50
2025	GOU-Assendelftstraat e.o. uitbreiding 2025-wegen	805.000				30
2025	GSB-Dorpsstraat uitbreiding 2025-riolering	1.000.000				50
2025	GSB-Dorpsstraat uitbreiding 2025-wegen	1.000.000				30
2025	Langerak W. van Langherakelaan uitbreiding scope 2025-riolering	36.264				50
2025	Langerak W. van Langherakelaan uitbreiding scope 2025-wegen	200.000				30
2025	NRL-Ontw Noordeloos Oost riolering 2025 riolering-Uitvoering	1.020.250				50
2025	NRL-Ontwikkeling Noordeloos Oost 2025 wegen-Uitvoering	2.306.000				30
2026	GA-Voorstraat/Gelkenes riolering 2026-Uitvoering		100.000			50
2026	GA-Voorstraat/Gelkenes wegen 2025-Uitvoering		2.240.000			30

2026	NLL-Middelweg riolering 2022-Uitvoering		60.600			50
2026	NLL-Middelweg wegen 2025-Uitvoering		1.294.720			30
2026	OT-A-en B-even,Vlietebrug,Kom->kom 2025 riolering-Uitvoering		69.200			50
2026	OT-A-en B-even,Vlietebrug,Kom->kom 2025 wegen-Uitvoering		970.000			30
2026	OT-Burg. Visserswerf 2026 riolering-Uitvoering		60.600			50
2026	OT-Burg. Visserswerf 2026 wegen-Uitvoering		1.126.000			30
2026	STR-Burg.Dekkingstraat/Zwanenvliet 2026 riolering-Uitvoering		530.973			50
2026	STR-Burg.Dekkingstraat/Zwanenvliet 2026 wegen-Uitvoering		1.520.000			30
2027	GOU-Noordzijde, Postkade>komgrensOost 2027 wegen-Uitvoering			1.579.000		30
2027	GOU-Zuidzijde, Postkade>komgrensOost 2027 wegen-Uitvoering			1.656.000		30
2027	HRN-Dorpsweg Noord riolering 2027-Uitvoering			264.800		50
2027	HRN-Dorpsweg Noord wegen 2027-Uitvoering			2.182.000		30
2027	HRN-Schans riolering 2026-Uitvoering			777.500		50
2027	HRN-Schans wegen 2026-Uitvoering			1.704.000		30
2027	NP-Hennepstraat/Nieuwpoortseweg riolering 2027-Uitvoering			109.100		50
2027	NP-Hennepstraat/Nieuwpoortseweg wegen 2027-Uitvoering			872.641		30
2028	GSB-Midden riolering 2026-Uitvoering				1.039.000	50
2028	GSB-Midden wegen 2026-Uitvoering				2.103.000	30
2028	GSB-Wetering riolering 2026-Uitvoering				1.010.000	50

2028	GSB-Wetering wegen 2026-Uitvoering				2.902.000	30
2028	LA-Menno van Coehoornsingel 2027 riolering-Uitvoering				60.600	50
2028	LA-Menno van Coehoornsingel 2027 wegen-Uitvoering				1.361.000	30
2028	STR-Oude Wetering riolering 2017-Uitvoering				195.500	50
2028	STR-Oude Wetering wegen 2026-Uitvoering				1.634.000	30
	Overige investeringen					
2025	Baggeren Goudriaan 2025-Uitvoering	280.000				1
2025	Devices Crisisbeheersing ca 2025-Werkplekapparatuur	60.000				4
2025	Duurzaamheidsinvesteringen gymzaal Ottoland	7.913	9.434			15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen gymzaal Turner	3.527	569			15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen Klipper	44.595		3.850		15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen Overstap	1.392	16.086			15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen Spil	91.571	129.138	0	78.160	15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen voetbal NLL	12.687				15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen WASKO Goudriaan	3.240				15
2025	Duurzaamheidsinvesteringen werf Noordeloos	38.154				15
2025	GOK-Gravemeijerstraat/Dijkweg ged 2025 wegen-Uitvoering	776.000				30
2025	GOU- Brug (GOU 08) Slingelandse Plassen 2025	30.250				20
2025	GSL-vervanging Nissan 2025	37.000				10
2025	HRN-Brug Doelensteeg/Oudendijk 2027-Uitvoering	30.250				60
2025	ICT Vervanging smartphones 2025	35.700				4
2025	ICT Vervanging Werkplekapparatuur 2025	158.000				4
2025	KI-Molenstraat Riolering uitbreiding 2025	980.000				50
2025	Landbouw-tractor	86.000				10
2025	MLN - Vervanging lichtmasten 2025-Openbare verlichting	334.374				20

2025	MLN - Vervanging openbaar groen 2025-Openbaar groen	110.920			25
2025	MLN-Beheerplannen begraaftplaatsen 2025-Groot onderhoud begraaftplaatsen	373.890			25
2025	MLN-Biodiversiteit/natuurontwikkel. 2025-Openbaar groen	33.276			25
2025	MLN-Degeneratie Delta 2025-Groot onderhoud wegen	26.000			30
2025	MLN-Degeneratie glasvezel 2025-Groot onderhoud wegen	33.276			30
2025	MLN-Diverse wegen/asfalt 2025-Groot onderhoud wegen	213.419			30
2025	MLN-Drukriool 2025-Uitvoering	626.119			50
2025	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2025-Wegen en straten c.a. aanleg	16.998			30
2025	MLN-Investeringen sport 2025-Sportvelden	1.227.974			15
2025	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2025-Straatmeubilair/speeltoestellen	399.500			15
2025	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2025-Wegen en straten c.a. aanleg	55.460			30
2025	MLN-Vacuumriolering 2025-Uitvoering	43.481			50
2025	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2025-Openbaar groen	26.759			25
2025	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2025-Watergangen aanleg	362.708			20
2025	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2025-Groot onderhoud wegen	1.441.957			30
2025	MLW-vervanging Hogedrukspuit 2024-Machines/materieel	25.000			10
2025	MLW-vervanging Schmitz Minikipper 2025 A	55.000			10
2025	MLW-vervanging Schmitz Minikipper 2025 B	55.000			10
2025	MLW-Vervanging Zoutmenger 2017 (Oost)-Machines/materieel	25.000			10
2025	MLW-Vervanging Zoutmenger 2017 (West)-Machines/materieel	25.000			10
2025	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2025-Groot onderhoud begraaftplaatsen	50.000			25
2025	Nazorg investeringen bruggen 2025-Civiele kunstwerken	50.000			60
2025	Nazorg investeringen riolering 2025-Groot onderhoud rioleringswerken	50.000			50
2025	Nazorg investeringen water 2025-Watergangen aanleg	50.000			20
2025	Nazorg investeringen wegen 2025-Groot onderhoud wegen	50.000			30
2025	NLL_Brug Meerkoet/Tiendweg 2025-Uitvoering	30.250			60
2025	NLL-Brug Roerdomp/Vliet 2025-Uitvoering	44.000			60
2025	NLL-Brug Tiendweg wandelpad 2025-Uitvoering	30.250			60

2025	NP- Kanon (NP 62) Buitenhaven/Het Hoofd 2025	30.250			20
2025	NP- Trap (NP 17) Bij de kerk 2025	20.000			20
2025	NP- Trap (NP 18) Trap Wal 2025	20.000			20
2025	NP-Vuurkruidstraat e.o. 2027 wegen-Uitvoering	1.333.000			30
2025	OT-A-even Oost 2025 wegen-Uitvoering	1.540.000			30
2025	STR-Brug Beneden Tiendweg 2025-Uitvoering	200.000			60
2025	Uitbreiding begraafplaats Giessenburg	2.007.240			50
2025	Uitbreiding begraafplaats Hoornaar	806.625			50
2025	Verkeersvrz/vervanging abri's 2025-Straatmeubilair/speeltoestellen	17.230			10
2025	NL-Ontw Noordeloos Oost riolering 2025		927.500		50
2025	MLN-Beheerplannen begraafplaatsen 2025		373.890		25
2025	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2025		50.000		25
2026	Baggeren Giessen-Oud.en Streefkerk 2026-Uitvoering		510.720		1
2026	BR-Gijbelandsedijk I en II 2025 wegen-Uitvoering		2.031.432		29
2026	Devices Gemeenteraad 2026		60.000		4
2026	Duurzaamheidsinvesteringen Multistee		18.616		15
2026	GSL Graafmachine Takeuchi en kar		50.538		10
2026	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2026		111.700		4
2026	ICT Vervanging smartphones 2026		34.000		4
2026	KI-Brug Veerdam / De Zwerver 2026-Uitvoering		30.250		60
2026	MLN-Beheerplannen begraafplaatsen 2026-Groot onderhoud begraafplaatsen		66.550		25
2026	MLN-Biodiversiteit/natuurontwikkel. 2026-Openbaar groen		34.108		25
2026	MLN-Degeneratie Delta 2026-Groot onderhoud wegen		26.000		30
2026	MLN-Degeneratie glasvezel 2026-Groot onderhoud wegen		34.108		30
2026	MLN-Diverse wegen/asfalt/elem. 2026-Groot onderhoud wegen		113.693		30
2026	MLN-Drukriool 2026-Uitvoering		641.772		50
2026	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2026-Wegen en straten c.a. aanleg		17.423		30
2026	MLN-Investeringen sport 2026-Sportvelden		1.142.223		15

2026	MLN-Rioolgemalen 2026-Uitvoering		171.360		50
2026	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2026-Straatmeubilair/speeltoestellen		409.487		15
2026	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2026-Wegen en straten c.a. aanleg		56.846		30
2026	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2026-Openbaar groen		27.428		25
2026	MLN-Vervanging openbaar groen 2026-Openbaar groen		113.693		25
2026	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2026-Watergangen aanleg		371.775		20
2026	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2026-Groot onderhoud wegen		1.478.006		30
2026	MLW-Vervanging Snipperkar 2026-Machines/materieel		12.000		10
2026	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2026-Groot onderhoud begraafplaatsen		50.000		25
2026	Nazorg investeringen bruggen 2026-Civiele kunstwerken		50.000		60
2026	Nazorg investeringen riolering 2026-Groot onderhoud rioleringswerken		50.000		50
2026	Nazorg investeringen water 2026-Watergangen aanleg		50.000		20
2026	Nazorg investeringen wegen 2026-Groot onderhoud wegen		50.000		30
2026	NLL-Damwand Middelweg / Bakwetering 2026-Uitvoering		100.000		60
2026	NP- Kanon (NP 65) Wal / Bij de Waterschuur 2026		30.000		20
2026	NP- Kanon(NP 64) Wal / Bij de Kerk 2026		30.000		20
2026	OA-Dorpsstraat 2025 wegen-Uitvoering		1.793.000		30
2026	OA-Noordzijde/Peperstraat 2025 wegen-Uitvoering		539.000		30
2026	SCH-Brug Zandkade/Voordijk 2026-Uitvoering		100.000		60
2026	Verkeersvrz/vervanging abri's 2026-Straatmeubilair/speeltoestellen		17.661		10
2026	Vervanging Openbare Verlichting 2026-Openbare verlichting		342.733		20
2026	MLN-Beheerplannen begraafplaatsen 2026			66.550	25
2026	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2026			50.000	25
2027	ARK-Bazuinstraat 2026 wegen-Uitvoering			1.403.000	30
2027	Baggeren Molenaarsgraaf/Nieuwpoort 2027-Uitvoering			208.660	1
2027	Duurzaamheidsinvesteringen Poortzicht			14.278	15
2027	GA-Ammersekade 2027-wegen			1.759.000	30
2027	GA-Brug Merelplantsoen / Roerdompst.2027-Uitvoering			30.250	60

2027	GSB-Wetering brug 2027-Uitvoering			30.250		60
2027	GSL-vervanging Ford Crafter (Louis)			82.000		10
2027	HBL-Dorpsweg 2025 wegen-Uitvoering			1.515.000		30
2027	HRN-Visserland wegen 2026-Uitvoering			877.000		30
2027	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2027			484.250		4
2027	ICT Vervanging smartphones 2027			108.800		4
2027	LA-Brug Van den Boetzelaerlaan 2027-Uitvoering			30.250		60
2027	MLN-Degeneratie glasvezel 2027-Groot onderhoud wegen			34.961		30
2027	MLN-Diverse wegen/asfalt/elem. 2027-Groot onderhoud wegen			116.535		30
2027	MLN-Drukriool 2027-Uitvoering			657.816		50
2027	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2027-Wegen en straten c.a. aanleg			17.859		30
2027	MLN-Rioolgemalen 2027-Uitvoering			288.960		50
2027	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2027-Straatmeubilair/speeltoestellen			323.583		15
2027	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2027-Wegen en straten c.a. aanleg			58.268		30
2027	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2027-Openbaar groen			28.114		25
2027	MLN-Vervanging openbaar groen 2027-Openbaar groen			116.535		25
2027	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2027-Watergangen aanleg			381.070		20
2027	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2027-Groot onderhoud wegen			1.514.956		30
2027	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2027-Groot onderhoud begraafplaatsen			50.000		25
2027	Nazorg investeringen bruggen 2027-Civiele kunstwerken			50.000		60
2027	Nazorg investeringen riolering 2027-Groot onderhoud rioleringswerken			50.000		50
2027	Nazorg investeringen water 2027-Watergangen aanleg			50.000		20
2027	Nazorg investeringen wegen 2027-Groot onderhoud wegen			50.000		30
2027	STR-Brug Molenakker OBS 2027-Uitvoering			33.000		60
2027	STR-Brug Watermunt / Pijlkruid 2027-Uitvoering			44.000		60
2027	Verkeersvrz/vervanging abri's 2027-Straatmeubilair/speeltoestellen			18.103		10
2027	Vervanging Openbare Verlichting 2027-Openbare verlichting			195.168		20
2027	MLN-Rioolgemalen 2027				288.960	50

2027	Nazorg investeringen riolering 2027				50.000	50
2027	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2027				50.000	25
2028	Baggeren 2028				365.904	1
2028	GA-Meeuwenlaan e.o. 2028-wegen				2.660.000	30
2028	GA-Valkenlaan 2027 wegen-Uitvoering				436.000	30
2028	GSL-vervanging Verkeersbordenwagen 2028				15.503	10
2028	HBL- Brug (HBL 801) langs fietspad Beemdweg 2028				500.000	60
2028	HRN-Brug Giessenland/Lage Giessen 2026-Uitvoering				30.250	60
2028	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2028				146.500	4
2028	ICT Vervanging smartphones 2028				255.000	4
2028	MLN-Degeneratie glasvezel 2028-Groot onderhoud wegen				35.835	30
2028	MLN-Diverse wegen/asfalt/elem. 2028-Groot onderhoud wegen				119.448	30
2028	MLN-Drukriool 2028-Uitvoering				741.688	50
2028	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2028-Wegen en straten c.a. aanleg				19.645	30
2028	MLN-Oost: Schliesing Houtversnipperaar				33.000	10
2028	MLN-Rioolgemalen 2028-Uitvoering				176.912	50
2028	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2028-Straatmeubilair/speeltoestellen				355.941	15
2028	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2028-Wegen en straten c.a. aanleg				64.095	30
2028	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2028-Openbaar groen				30.925	25
2028	MLN-Vervanging openbaar groen 2028-Openbaar groen				128.188	25
2028	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2028-Watergangen aanleg				419.177	20
2028	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2028-Groot onderhoud wegen				1.552.830	30
2028	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2028-Groot onderhoud begraafplaatsen				50.000	25
2028	Nazorg investeringen bruggen 2028-Civiele kunstwerken				50.000	60
2028	Nazorg investeringen riolering 2028-Groot onderhoud rioleringswerken				50.000	50
2028	Nazorg investeringen water 2028-Watergangen aanleg				50.000	20
2028	Nazorg investeringen wegen 2028-Groot onderhoud wegen				50.000	30
2028	NLL- Brug (NLL11) Dorpslaan / Bakwetering 2028				500.000	60

2028	NLL-Schoonenburglaan zuid 2028-wegen				2.594.000	30
2028	OA-Brug Beemdweg oost/Weideveld 2026-Uitvoering				262.000	60
2028	STR-Ds. Poortstraat e.o. 2028-wegen				1.916.000	30
2028	STR-Duiker Beneden Tiendweg/Randweg 2025-Uitvoering				262.000	60
2028	Verkeersvrz/vervanging abri's 2028-Straatmeubilair/speeltoestellen				19.913	10
2028	Vervanging Openbare Verlichting 2028-Openbare verlichting				214.685	20

3.11 Emu-saldo

In de begrotingen van gemeenten moet aanvullende informatie worden opgenomen over de ontwikkeling van het EMU-saldo.

Berekening EMU saldo (x € 1.000)		teken	2024	2025	2026	2027	2028
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging c.q. onttrekking uit reserves		-7.359	-2.381	-4.230	-4.381	-3.281
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-/-	90.627	28.357	18.893	19.770	24.488
3	Mutatie voorzieningen	+	-2.263	-2.160	-1.989	-417	-1.450
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-/-	0	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-/-	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo			-100.249	-32.898	-25.112	-24.568	-29.219

De begroting van de gemeente is opgesteld conform het stelsel van baten en lasten.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en conform de Europese regelgeving.

De EU-lidstaten mogen een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Investerings tellen niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de jaarlijkse kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een bepaald jaar tellen wel volledig mee in het EMU-saldo. Het EMU-saldo voor 2025 komt uit op € -32.898.000, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 32.898.000 groter zijn dan de inkomsten. Het tekort wordt vooral veroorzaakt doordat het bedrag aan investeren in activa meer is dan het bedrag aan kapitaallasten van investeringen in het verleden.

Het aandeel in het EMU-tekort gaat om een inspanningsverplichting. Er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

4. Bijlagen

4.1 Overzicht Programma's met taakvelden

Programma 1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

T03 Beheer overige gebouwen en gronden
T21 Verkeer en vervoer
T22 Parkeren
T25 Openbaar vervoer
T42 Onderwijshuisvesting
T52 Sportaccommodaties
T81 Ruimte en leefomgeving
T82 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
T83 Wonen en bouwen

Programma 2 Economie, Energie en Buiten

T31 Economische ontwikkeling
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
T33 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen
T34 Economische promotie
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
T72 Riolering
T73 Afval
T74 Milieubeheer
T75 Begraafplaatsen en crematoria

Programma 3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

T41 Openbaar basisonderwijs
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
T51 Sportbeleid en activering
T53 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie
T54 Musea
T55 Cultureel erfgoed
T56 Media
T61 Samenkracht en burgerparticipatie
T62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
T621 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO
T622 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd

T623 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal
T63 Inkomensregelingen
T64 WSW en beschut werk
T65 Arbeidsparticipatie
T66 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)
T6711 Huishoudelijke hulp (Wmo)
T6712 Begeleiding (Wmo)
T6713 Dagbesteding (Wmo)
T6714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)
T6721 Jeugdhulp begeleiding
T6751 Jeugdhulp ambulante lokaal
T6752 Jeugdhulp ambulante regionaal
T6753 Jeugdhulp ambulante landelijk
T6761 Jeugdhulp met verblijf lokaal
T6762 Jeugdhulp met verblijf regionaal
T6763 Jeugdhulp met verblijf landelijk
T6791 PGB Wmo
T6792 PGB Jeugd
T6811 Beschermd wonen (Wmo)
T6812 Maatschappelijk- en vrouwenopvang (Wmo)
T6821 Jeugdbescherming
T6822 Jeugdreclassering
T691 Coördinatie en beleid Wmo
T692 Coördinatie en beleid Jeugd
T71 Volksgezondheid

Programma 4 Bestuur en Veiligheid

T01 Bestuur
T02 Burgerzaken
T11 Crisisbeheersing en Brandweer
T12 Openbare orde en veiligheid

Overige

T04 Overhead
T05 Treasury
T061 OZB woningen
T062 OZB niet-woningen
T064 Belastingen overig

T07 Alg uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
T08 Overige baten en lasten
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)
T010 Mutaties reserves

4.2 Uitgangspunten aanwending Algemene Reserve

In de meerjarenraming zijn onttrekkingen van - en toevoegingen aan de Algemene Reserve opgenomen. Het gaat daarbij om de volgende bedragen:

Verloop algemene reserve:	
Stand algemene reserve per 1.1.2025	24.501.016
Toevoegingen 2025	0
Uitname 2025	736.001
Stand algemene reserve per 1.1.2026	23.765.015
Toevoegingen 2026	0
Uitname 2026	5.000
Stand algemene reserve per 1.1.2027	23.760.015
Toevoegingen 2027	0
Uitname 2027	5.000
Stand algemene reserve per 1.1.2028	23.755.015
Toevoegingen 2028	0
Uitname 2028	5.000
Stand algemene reserve per 1.1.2029	23.750.015

In de nota 'Reserves en voorzieningen' en in de 'Raadsinformatiebrief belastingdruk inwoners en hoogte algemene reserve' zijn kaders beschreven voor de aanwending van de algemene reserve in drie niveaus. Per niveau typeren we de mate van aanwendbaarheid met de kleuren: rood, oranje, groen.

De Algemene Reserve kan worden aangewend om de belastingdruk op de inwoners te verminderen en/of kan dienen als incidenteel dekkingsmiddel voor realiseren van nieuw beleid.

Uitgaande van de in deze Begroting genoemde stand van de Algemene Reserve per eind 2028 van € 23,8 miljoen is de ondergrens € 7,6 miljoen. Deze is gebaseerd op drie keer de omvang van de risico's ad. € 5,4 miljoen zoals geïnventariseerd in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicomangement' in deze begroting en het bestemd vermogen. Het deel dat deze grens overstijgt, is in principe aanwendbaar voor dekking van incidenteel nieuw beleid.

7,6

5,4

10,8

 > 16,2 mln.: 7,6 mln. kan worden ingezet als incidenteel dekkingsmiddel voor het realiseren van nieuwe bestuurlijke prioriteiten.

 > 10,8 < 16,2 mln.: Dit deel van de algemene reserve kan worden ingezet als buffer voor risico's met meerjarige nadelige effecten.

 0 < 10,8 mln.: Dit deelt van de algemene reserve is direct gerelateerd aan de omvang van de geïnventariseerde risico's.

4.3 Mutaties tussen de begroting 2024 en 2025

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028	Kader- nota	Toelichting
Terugdraaien storting algemene reserve	6.000	2.000	0	0	ja	Vorig jaar zag het meerjarenbeeld er zo goed uit dat er ruimte was om aan de algemene reserve toe te voegen. Inmiddels is dit niet meer zo en wordt deze geplande toevoeging teruggedraaid.
Personeelsbegroting	-1.921	-2.018	-2.018	-2.018	nee	Dit betreft een reparatie vanuit 2024 inclusief een kleine toename in formatie.
Algemene uitkering (december en mei-circulaire)	-207	1.203	613	1.343	ja	In deze opzet is de uitkomst van de december- en meicirculaire ten opzichte van de begroting van vorig jaar opgenomen.
Algemene uitkering (septembercirculaire)	217	1.221	1.254	1.324	nee	Ook de septembercirculaire 2024 geeft een voordeel voor deze vier jaar aan
Kapitaallasten	-208	-308	-86	-315	nee	Op basis van de investeringsplanning zijn de kapitaallasten opnieuw doorgerekend.
Voorziening riolering	987	-226	458	920	nee	De verrekening met de voorziening muteert aanzienlijk. Dit komt door de BTW op de geplande investeringen. Er zijn voor 2025 veel meer investeringen voorzien in vergelijking met de planning van vorig jaar. In theorie zou dit een hogere rioolheffing zijn, maar omdat de stijging gemaximeerd hebben op 3% betekent dit een inkomst uit de voorziening ten gunste van de exploitatie. Ook de jaren na 2025 laten aanzienlijke verschillen zien ten opzichte van het beeld van vorig jaar.

Wmo	-567	-420	-420	-420	nee	Deze stijging heeft een aantal oorzaken. De grootste mutaties betreffen: 1. € 250K Individuele Begeleiding door indexering en stijging aantal cliënten 2. € 88K Huishoudelijke Hulp door indexering 3. € 90K Molenhopper door toename ritten, nieuwe tariefsafspraken voor 2025 en een lagere ritbijdrage opbrengst. 4. € 147K Eigen bijdrage Huishoudelijke Hulp voor het jaar 2025. Voorzien was dat vanaf 2025 de wetswijziging van kracht zou zijn. Dit is uitgesteld naar 1 januari 2026. Aandachtspunt: vanaf 1/8/2025 zullen de tarieven van leerlingenvervoer en Molenhopper mogelijk stijgen als gevolg van een aanbesteding. Dit is vooralsnog niet meegenomen in de begroting. Dit hebben we benoemd in de paragraaf Weerstandsvermogen.
I-domein: Informatiebeveiliging BIO/NIS2	-415	-400	-300	-300	ja	De gemeentelijke informatiebeveiliging moet voldoen aan de Baseline Informatievoorziening Overheid (BIO). In 2024 is een analyse gemaakt op welke (toekomstige) onderdelen van deze wet de gemeente Molenlanden nog niet voldoet en een inhaalslag moet maken. Dit zijn zowel technische als organisatorische maatregelen. Waar mogelijk sluiten we aan op landelijke ontwikkelingen.
Inhuur Flexibele schil Omgevingsvergunningen	-695	-495	-295	-95	nee	De afgelopen jaren is i.v.m. de komst van de Omgevingswet en de zeer krappe arbeidsmarkt steeds rekening gehouden met een grote flexibele schil die steeds in het jaar zelf werd aangepast (bijgeraamd). Deze zomer is de totale 'werkhoeveelheid' voor heel 2025 in beeld gebracht en op basis daarvan is een formatieomvang berekend. Als we die toepassen op basis van de vaste formatie moeten we het restant inhuren voor de omvang van dit bedrag. Mogelijk is er de komende jaren een efficiëncyslag te maken en is werken met de Omgevingswet op langere termijn ook minder intensief. Daarom hebben we een afbouw opgenomen. Deze afbouw is verder niet concreet gemaakt en dus een risico op langere termijn.
Inhuur Flexibele schil Leefomgeving	-1.008	-700	-500	-300	nee	Hier geldt dezelfde toelichting als op het onderdeel dat hierboven staat aangegeven bij Omgevingsvergunningen.

Naar verwachting hogere leges (directe relatie met inhuur!)	919	919	919	919	nee	De werkhoeveelheid die is berekend voor het vakteam Leefomgeving is gebaseerd op aantallen aanvragen. Deze is realistisch geraamd op basis van de nieuwe wetgeving. Aan de hand van deze aantallen hebben we tarieven genomen die we voeren en daar een verwachting uit berekend. Dit zorgt voor een verschil van deze omvang. Overigens heeft dit vrijwel een volledige relatie met de extra inhuur die nodig is.
Omzetting van flexibele schil naar vaste formatie vakteam Omgevingsvergunningen	0	-200	-400	-600	nee	Indien de werkvoorraad binnen het vakteam Omgevingsvergunningen niet afneemt en er geen efficiency wordt behaald dan zijn dit de netto kosten die gezien moet worden al de feitelijke van de vaste formatie terwijl op dit moment gebruik gemaakt wordt van inhuur.
Omzetting van flexibele schil naar vaste formatie vakteam Leefomgeving	0	-300	-500	-700	nee	Hier geldt dezelfde toelichting als op het onderdeel dat hierboven staat aangegeven bij Omgevingsvergunningen.
Kostendekkendheid leges omgevingsvergunningen en leefomgeving	526	526	526	526	nee	Als we de kostendekkenheid van de leges in één keer naar 100% zouden brengen betekent dit een stijging van 16% voor Leefomgeving en 22% voor Omgevingsvergunningen op basis van de inschatting die er nu is. Vanwege de komst van de Omgevingswet en het uitstellen hiervan zijn de leges een aantal jaren niet verhoogd.
Leges Bodemtaken (via OZHZ)	84	84	84	84	nee	De leges die we zouden kunnen berekenen maken onderdeel uit van BAPO- Bouw- of Milieuvergunning. Dit werd tot op heden niet gedaan en gaan we nu wel doen. We moeten hier wel goed afspraken over maken met OZHZ en de interne gedragslijn. Meldingen vallen niet onder de legesplicht.

Kosten Omgevingswet (doorontwikkeling)	-202	-247	-100	-98	nee	Voor de transitie in het kader van de Omgevingswet, de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan is een regieteam uit de vaste formatie van team Leefomgeving gevormd. Dit regieteam is verantwoordelijk voor de transitie en het opzetten van de structuur, processen, werkwijzen etc. Voor de regie op het ontwikkelen van de Omgevingsvisie zullen deze uren met name in het kader van regulier werk uitgevoerd worden. De uren die het regieteam Omgevingsplan aan de transitie besteedt worden echter direct aan de beschikbare formatie van het vaste team Leefomgeving onttrokken. Het is noodzakelijk om voor deze uren in te kunnen huren om het reguliere werk van het team te kunnen blijven oppakken. Omdat in de eerste 2 jaar van de transitie de taak voor het regieteam groot is en er ook tijd voor opleiding en training van het team nodig is, is in 2025 en 2026 inhuur van extra capaciteit noodzakelijk.
Berekende verschillen verrekeningmechanisme Kinderdijk	-236	-27	-1	82	nee	In de huidige meerjarenraming was en is geen rekening gehouden met de vastgestelde samenwerkingsovereenkomst (SOK) en alle financiële consequenties en doorrekeningen die daarbij horen. We hebben alle 'oude' kosten en inkomsten uit onze begroting gehaald en zijn volledig uitgegaan van de doorrekening van de nieuwe situatie. Een zeer belangrijk onderdeel daarbij is de ontwikkeling van de bezoekersaantallen in het gebied Kinderdijk. Op dit moment zullen we € 1 ontvangen per bezoeker boven de 250.000 bezoekers per jaar. (ingang 2023, afgelopen jaar is nog niet definitief afgerekend). Pas als de reserves voldoende zijn bij de SWEK zal deze ondergrens niet meer gelden. Het break-even point voor ons (dus ook rekening houdende met onze huidige meerjarenraming) zal ongeveer in 2027 liggen.
Onderhoudskosten Openbaar Groen (ecologisch beheer)	-150	0	0	0	nee	Zoals in de Zomernota al aangekondigd is een budgetverhoging voor het ecologisch beheren van alle grasvegetaties noodzakelijk om vanaf 2025 conform het door de gemeente Molenlanden getekende Beheerconvenant Alblas-serwaard-Vijfheerenlanden tot uitvoering te komen.
Geen verkiezingen in 2025	159	0	0	0	nee	Door vervroegde verkiezingen kan het eerder geraamde budget voor de verkiezingen van 2025 vervallen.

Treasury	113	141	177	208	nee	De rente in de Euro-zone daalt. ECB-voorzitter Lagarde heeft voor het eerst het tarief met 0,25% laten dalen en naar verwachting zullen er nog een aantal verlagingen aankomen. Dit in combinatie met ons berekende leenendrag zal dit een positief verschil opleveren. We gaan er dan vanuit dat de rente voor nieuw geld rond de 3% zal liggen (langlopende leningen).
Dividend	438	322	322	322	nee	Betreft te ontvangen dividend van Stedin voor zowel gewone aandelen en preferente aandelen. De raming is gebaseerd op het laatst ontvangen dividend.
Doorberekening overhead naar grexen en projecten	193	193	193	193	nee	Een deel van de overhead wordt toegerekend aan grondexploitatie en projecten. Dit is een voordeel ten opzichte van de toerekening van vorig jaar wat komt door de grotere omvang van de overhead.
Indexering heffingen en ozb	135	218	306	804	nee	De onroerend zaak belasting en heffingen stijgen met een indexering van 2,2% per jaar.
Inrichting thuiswerkplekken	-60	0	0	0	ja	Om te zorgen dat de werktijd die vanuit huis wordt ingevuld gebeurt vanuit een gezonde werkplek, volgt er een regeling voor de inrichting van thuiswerkplekken, vooralsnog € 200,- per werknemer.
Avres	-577	-577	-577	-577	ja	Mutatie op basis van de begroting Avres
Dienst Gezondheid en Jeugd	-212	-212	-212	-212	ja	Mutatie op basis van de begroting Dienst Gezondheid en Jeugd
Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid	-281	-134	-134	-134	ja	Mutatie op basis van begroting Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid
Regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	84	84	84	84	ja	De bijdrage aan de Regio A&V vervalt
Service Organisatie Jeugd	-1.855	-1.855	-1.855	-1.855	ja	Mutatie op basis van begroting Service Organisatie Jeugd
Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid	-31	-31	-31	-31	ja	Mutatie op basis van begroting Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid
Waardlanden	-780	-780	-780	-780	ja	Mutatie op basis van begroting Waardlanden

Hogere afvalstoffenheffing	780	780	780	780	ja	De hogere bijdrage van Waardlanden betekent een stijging van de afvalstoffenheffing
Vorbereiding aankomende aanbestedingen I-domein	-30	0	0	0	ja	Opzetten aanbesteding vervanging zaaksysteem en nieuwe raamovereenkomst softwarebroker.
Ontmantelingen softwareapplicaties (Motion, Decade, etc)	-100	0	0	0	ja	In de loop van de jaren is een aantal softwareapplicaties binnen onze informatievoorziening vervangen zonder dat de 'oude' applicaties en infrastructuur op een verantwoorde wijze zijn ontmanteld. In 2024 zijn we de planvorming gestart om deze ontmanteling verantwoord vorm en inhoud te geven. Voor 2025 hebben we incidentele middelen nodig om deze ontmanteling te kunnen uitvoeren.
Single Digital Gateway annex 2 (Europese wetgeving)	-50	-20	-20	-20	ja	Met dit budget kunnen we uitvoering geven aan Europese wetgeving.
Informatiebeveiliging, aanschaf autorisatie(matrix)tool	-100	-60	-60	-60	ja	Geeft uitvoering aan wet- en regelgeving binnen BIO/NIS2 op het gebied van beveiliging, compliance en controle op rechten. Alsook efficiënt en veilig gebruikersbeheerprocessen.
Maatregelen komgrenzen	-60	0	0	0	ja	In de afgelopen jaren zijn diverse komgrenzen verplaatst. Om dit juridisch en beheersmatig af te ronden dienen er besluiten genomen te worden Deze moeten afgestemd worden met wegbeheerders en Provincie. Verder zijn enkele fysieke aanpassingen nodig en dient e.e.a kadastraal geregeld te worden.
Integraal Beheerplan BBR opstellen	-100	0	0	0	ja	Voor de buitenruimte zijn we verplicht de beheerplannen ten minste 1x in de 5 jaar te herijken. In 2021 is dit voor het laatst gedaan. Dit vraagt extra inzet en vooral ook externe expertise. Vandaar de opvoering van deze eenmalige kosten. 2025 is de voorbereiding voor de feitelijke vaststelling. In 2026 zullen de plannen dan in werking treden.
Integraal huisvestingsplan (IHP) - onderwijshuisvesting	-75	-65	-65	-65	nee	Uit raadsbesluit IHP, inhuur voor reguliere vraagstukken rondom onderwijshuisvesting.
IZA (Integrale Zorgakkoord 2023-2026)	338	338	0	0	nee	Voor de jaren 2025 en 2026 wordt er minimaal een bedrag van € 338.000 ontvangen (waarvan de kosten al in de begroting zijn opgenomen).

Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Uitvoeringsplan Bewegen en Sporten	-25	0	0	0	ja	Uitvoering Beweeg en Sport Visie Molenlanden, voor het jaar 2025.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Respect in Molenlanden	-3	-3	-3	-3	ja	Motie heeft einddatum 2025. We willen hier structureel aandacht aan blijven geven, mede omdat het een wettelijke verplichting is.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Jeugd- en Jongerenwerk - Aandacht middelengebruik jongeren	-10	-10	-10	-10	ja	Onderzocht zal worden in hoeverre het middelengebruik van toenemende invloed is op de gevraagde hulp en ondersteuning van jongeren/ouders. En op welke manier we hier (groepsgericht) specifiek op in kunnen zetten.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Jeugd- en Jongerenwerk - Aandacht mentale gezondheid jongeren	-10	-10	-10	-10	ja	De mentale gezondheid van jongeren staat onder druk. Hier gaan we gericht op inzetten waar mogelijk en wordt onderdeel van het implementatieplan Hervormingsagenda.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Jeugd- en Jongerenwerk - Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming	-100	-100	-100	-100	ja	Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is gericht op een meer eenvoudige, systeemgerichte aanpak, waarbij gezinnen centraal staan. Het betreft niet alleen de jeugdbescherming, maar het gehele traject van zorg en ondersteuning aan kinderen, gezinnen (doelgroepen van 0
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Trainingen Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	-50	0	0	0	ja	Landelijke verplichting aan hulpverleners om een methode toe te passen om hulp en aanmelding te bieden. Enkel voor 2025.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Bijdrage Stichting Jeugdteams	-120	-120	-120	-120	ja	Nieuwe samenwerkingsafspraken jeugdmodule/huisartsen. Met de jeugdmodule zetten we in op het versterken van de samenwerking tussen huisartsen en sociaal team. Deze samenwerking kan nog verder versterkt worden dus we gaan in gesprek met de huisartsen en onze jeugdpro-
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Eenzaamheid	-30	-30	-30	-30	ja	Voor uitvoer vervolg actieplan eenzaamheid om eenzaamheid tegen te gaan. O.a. voor project buurtattentie, straat-ambassadeurs, communicatie, omzien naar elkaar versterken etc.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Platform NL voor Elkaar	-15	-15	-15	-15	ja	Digitale mogelijkheden om vraag en aanbod rondom vrijwilligerswerk aan elkaar te koppelen.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Stimuleren alternatieve vervoersvoorzieningen	-20	-20	-20	-20	ja	Door inzet vrijwilligers worden vervoersvragen opgepakt en zal er minder gebruik gemaakt worden van duurdere vervoersvoorzieningen (o.a. vanuit de Wmo)

Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Extra inzet jongerenwerk	-90	-90	-90	-90	ja	Extra ontmoetingsplekken creëren in Molenlanden. M.n. preventief in te zetten op mentale gezondheid, eenzaamheid en toekomstperspectief. Daarnaast is een vangnet in de weekenden noodzakelijk bij overlast jongeren in de verschillende kernen en met name in Groot-Ammers.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Ouderenwerk-Waakvlamfunctie zelfst. Wonen	-19	-19	-19	-19	ja	Inloopvoorzieningen Groet & Ontmoet. Waakvlamfunctie is voorliggende voorziening.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Pilot relatielokaal	-20	0	0	0	ja	Minder relatie- en echtscheidingsproblematiek en (jeugd)hulp en ondersteuning door Sociaal Teams
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Dagbesteding (WMO)-GGZ nieuwe taken/Inloopvoorziening	-15	-15	-15	-15	ja	Inzet ervaringsdeskundigheid. Ervaringswerkers zijn inwoners die opgeleid zijn om hun persoonlijke verhaal te vertellen. Het sociaal team of andere aanbieders kunnen ervaringswerkers inzetten bij de ondersteuning van inwoners. Zij hebben zelf problematiek meegemaakt en kunnen hun kennis en ervaringen delen met andere inwoners. Doel: andere inwoners helpen en professionals ondersteunen in hun werk.
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Subsidie De Gezel	-40	-40	-40	-40	ja	Subsidie voor participatieproject doelgroep GGZ en ex-gedetineerden
Uitvoeringsplan Sociaal Domein: Inclusieagenda	-33	-33	-33	-33	ja	Project LIAM loopt t/m 2024. Actiepunten zijn nog niet behaald, in Inclusieagenda staat dat de LIAM voortgezet gaat worden.
Personeel: Adviseur Beheer Buitenruimte, functieschaal 10, fulltime	-98	-98	-98	-98	ja	Door toename van de werkzaamheden binnen het team Beheer Buitenruimte is dringend behoefte aan een Adviseur Beheer. Vanwege de diverse maatschappelijke ontwikkelingen (onder andere klimaat, duurzaamheid, circulariteit), de woningbouwopgaven en de daarmee gepaard gaande uitbreiding van het areaal, neemt de druk op de openbare ruimte en op de bestaande capaciteit toe.
Personeel: Taakstelling	0	0	98	98	nee	Deze uitbreiding zal op termijn een efficiencyvoordeel bieden

Personeel: BBR: Beheerder Ondergrond, functieschaal 9, fulltime	-89	-89	-89	-89	ja	Het wordt steeds drukker in de ondergrond. Naast de traditionele gas-, water- en elektranetwerken wordt vanuit diverse maatschappelijke ontwikkelingen (onder andere energietransitie, klimaatadaptatie, datacommunicatie), de woningbouwopgaven en de daarmee gepaard gaande uitbreiding van het areaal, steeds vaker een beroep op de ondergrond gedaan.
Personeel: Taakstelling	0	0	89	89	nee	Deze uitbreiding zal op termijn een efficiencyvoordeel bieden
Personeel: BBR: Adviseur Beheer Buitenruimte, functieschaal 10, 16 uur per week.	-43	-43	-43	-43	ja	Binnen het onderdeel Riolering van het vakteam wordt automatisering steeds belangrijker en omvangrijker. Hierbij hoort ook een beheertaak. Werkzaamheden die hieronder vallen betreffen onder andere het analyseren en monitoren van de rioolgemaal en het vroegtijdig signaleren en oppakken van eventuele afwijkingen.
Personeel: Bijdrage uit rioolrecht	43	43	43	43	ja	Dit is het dekkingsmiddel voor bovenstaande post
Personeel:Omgevingsvisie	-111				ja	De doorontwikkeling van de Omgevingsvisie is nieuw beleid. De Omgevingsvisie wordt in 2024 vastgesteld en is dan nog niet klaar. Het is een instrument dat doorontwikkeld wordt en een manier van werken met zich meebrengt. Voorzien wordt dat er na vaststelling met een vervolgaanpak aan de slag wordt gegaan waarin onder andere een gebiedsgerichte uitwerking (in programma's) wordt opgenomen.
Personeel:Ruimte voor energiesysteem van de toekomst	-98	0	0	0	ja	De energietransitie en netcongestie vragen om maatregelen. Veelal gaat het om maatregelen die fysieke ruimte vergen. Deze ruimte moet gevonden worden, maatregelen moeten ingepast worden, procedures moeten snel en zorgvuldig gevoerd worden. Dit vergt capaciteit.

Personeel: Water als beleidsterrein	-111	-111	-111	-111	ja	Op basis van een tijdelijke opdracht is gebleken dat water ook voor een gemeente een divers, actueel, urgent en structureel thema is waarvoor het nodig is om structureel formatie te creëren. Doordat het thema is gegroeid in omvang, complexiteit en urgentie is het niet meer mogelijk voor een buitenruimte-adviseur of RO-adviseur om het thema water 'erbij' te doen. Deze adviseurs blijven wel nodig en betrokken bij het thema. Een adviseur is nodig die het gehele thema op tactisch/strategisch niveau overziet en het benodigde kan organiseren en adviseren.
Personeel: personeelsuitbreiding serviceteam buitenruimte	-122	-122	-122	-122	ja	Door meer tijd en energie in ecologie en biodiversiteit te steken zijn er maatregelen genomen. Hierdoor zijn de beheerskosten- en tijdsbesteding ook sterk toegenomen. Om dit niveau vol te kunnen houden is extra bemensing noodzakelijk.
Personeel: Taakstelling	0	0	122	122	nee	Deze uitbreiding zal op termijn een efficiencyvoordeel bieden
Personeel: Jongerenplekken, eenzaamheid en inclusieagenda	-61	-61	-61	-61	ja	Capaciteit die benodigd is voor de uitvoering van het Uitvoeringsplan Sociaal Domein
Medewerker Mens & Samenleving	-53	-53	-53	-53	ja	Dit betreft een administratieve ondersteuning voor team M&S zodat er meer ruimte is om alle beleidstaken uit te voeren. Gezien alle beleidsmatige ontwikkelingen die spelen acht men dit wenselijk.
Personeel: Communicatie vluchtelingenopvang	-87	-87	-87	-87	ja	Communicatie is erg belangrijk als het gaat om opvang van vluchtelingen. Het is van groot belang draagvlak bij de inwoners te hebben.
Personeel: Dekking vanuit Oekraïnegelden	87	87	87	87	nee	We denken de kosten van deze uitbreiding ten laste van de rijksmiddelen te brengen voor de Oekraïne opvang.
Overige kleinere verschillen	-442	-41	-218	-2.040		
Mutaties tussen begroting 2024 en 2025	-732	-2.127	-3.587	-2.044		

4.4 Besparingen in de begroting 2025

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Representatiekosten – versobering attenties en aankleding evenementen	5	5	5	5	Dit is een besparing van vijf procent.
Gladheidsbestrijding	20	20	20	20	Gemiddelde besteding in achterliggende jaren € 56K, raming 2025 € 76K, vervolgens jaarlijks geïndexeerd in meerjarenraming
Subsidie Recreatie, Toerisme, Cultuur en Landschap stopzetten	50	50	50	50	Dit is geen structurele subsidie aan bepaalde partijen, maar subsidie in de vorm van een eenmalige bijdrage per project (max € 7,5K per project). Deze bijdragen zullen niet langer beschikbaar worden gesteld, de aanmeldingsmogelijkheid wordt gesloten.
Herooverwegen Jongeren ontmoetings plaats	40	0	0	50	Budget € 40K voor 2024 en 2025 voor het realiseren van een fysiek ontmoetingspunt. Door het schrappen wordt de preventieve aanpak verminderd, hier komen wel andere activiteiten (zie Uitvoeringsprogramma SD) voor in de plaats. Dit budget is voor 2 jaar opgenomen in de ramingen, maar onderdeel van het grotere geheel van preventie en daarmee in de aard een structurele uitgave.
Leges voor kinderopvanginspectie in rekening brengen	8	8	8	8	Kostendeekkende leges: € 540 gastouder (schatting 10/jaar), € 3000 KDV (1/jaar)
Waardering mantelzorg beperken	83	83	83	83	Schrappen van o.a. het mantelzorgcompliment en de week van de mantelzorg.
Besparing bedrijfsvoering Avres	119	119	119	119	Avres geeft aan een besparing te kunnen realiseren en besluit in het AB van oktober 2024 over de concrete begrotingswijziging.
Strakkere sturing op inhuur (contracten, tarieven, inzet in het algemeen)	759	759	759	759	Inhuur uitsluitend t.l.v. vacaturegelden, geen inhuurbudget ramen. Dit betekent dat personele mutaties en/of uitval door ziekte mogelijk niet of beperkt kunnen worden opgevangen binnen de begroting. Mogelijke gevolgen zijn dat dossiers tijdelijk stil komen te liggen en/of dat extra budget zal worden aangevraagd.
Opleidingsbudget herinrichten	30	30	30	30	5% (afgerond) besparing door risicovoller te begroten en slimmer te organiseren.
Recruiter	80	80	80	80	Recruitment door team HR laten uitvoeren

Stelpost prijsindexatie niet opnemen voor 2025	550	550	550	550	De indexatie van prijzen voor 2025 wordt verondersteld structureel te zijn verwerkt in de budgetten zoals opgenomen in deze begroting. Deze werkwijze wijkt af van voorgaande jaren, waar deze stelpost bij de Zomer- of Najaarsnota vrijviel en waaruit eventuele aanvullende budgetten voor tussentijdse prijsstijgingen konden worden opgevangen. De toezichthouder accepteert deze maatregel eenmalig zonder nadere onderbouwing en ziet dit als mogelijkheid om 'lucht' uit de meerjarenraming te drukken.
Totaal besparingen	1.744	1.704	1.704	1.704	

